Título: Bibliografia de Carles Rahola i Llorens.

Autor: Ignasi Pelach

Fecha: 01/01/1972

Número: 0103

103.

BIOBIBLIOGRAFIA

DE

CARLES RAHOLA I LLORENS

tesina de llicenciatura
dirigida per
ANTONI COMAS PUJOL
realitzada per
IGNASI PÈLACH BUSOM
especialitat de filologia romànica
departament de filologia catalana.

"Carles Rahola és un home dit, pàl.lid, amb un punt de macilència. Sobre el nas desprovèit d'importinència, hi porta uns vidres muntats a l'aire lligats a la corba d'un cordonet, darrera els quals es veuen uns ulls miops i somniosos. Els cabells, tirats en desordre cap enrera. Una xalina flàccida li penja sota un sotabarba incipient. Un vestit fúnebre i negre se li lliga amb un bigoti trist. Tot i que sol caminar amb el cap enlaire, mirant els núvols, les mans al darrera, arrossegant una mica els peus, causa la impressió d'un home corbat i aclaparat. De les deformes butxaques de l'americana sempre li surten uns papers. Una mica de caspa li blanqueja l'espatlla. Ramona baix, dolçament, amb una gran distinció. Passeja un barret d'artista".

(Josep Pla).

PRESENTACIÓ

> "¿Quin dia podrem parlar també d'ell -de Carles Rahola-, d'aquell home bo i pacífic, un dels millors ciutadans, dels que més han estimat Girona, la seva beutat i la seva història, i que havia de ser sacrificat, com un nou Rizal, una terrible matinada de març, en les parets del cementiri, perdonant, potser, una vegada més, la salvatgia i la injusticia?"
>
> (Miquel de Palol, "Girona i jo")

Jo no sé si ja ha arribat aquest dia que demana Miquel de Palol, però necessitava conèixer i fer conèixer, després, Carles Rahola, m'ho demanava el meu ésser gironí i una certa obligació de fer justícia.

Durant molts anys, el nom de Carles Rahola ha anat clandestinament lligat a la vida de Girona, però se'n parlava i se'n parla encara en secret. Els amics -no tots- s'havien girat d'esquena, calia quedar bé amb la nova situació; i oblidar una mic, malgrat sigui en el procés, no costa gaire.

Els seus treballs han restat durant molt de temps en l'anonimat, bé que no totalment, puix que sempre hi ha qui pot beneficiar-se del treball d'altri.

La gent que l'havia conegut varen acostumar-se a la seva absència. Tants en faltaven!!!

Va ésser estimant les pedres de Girona que vaig conèixer a Carles Rahola molts anys després de la seva mort.

Aquest treball no és, ni molt menys, un estudi definitiu. Bàsicament té tres parts. La primera és una breu biografia, feta a partir de converses amb gent que el van conèixer i van treballar amb ell, i on es reflecteix el que pensava i a què aspirava. La bibliografia conté una relació de les seves obres i opuscles, un recull exhaustiu de la seva col.laboració a "El Autonomista", i algunes col.laboracions a revis-

tes. La part d'epistolari és un aplec de les cartes rebudes per Rahola, previa selecció dels corresponsals que he cregut podien tenir més interès.

El material l'he aconseguit a l'Hemeroteca de la Biblioteca Pública de Girona i, principalment, a l'arxiu particular de la Sra. Rosa Auguet, vídua de Carles Rahola, a la qual, juntament amb la seva filla Carolina i família, vull expressar el més viu agraïment per les facilitats que en tot moment m'han atorgat. A ells, a Muri Torramadé i a tots els que en algun moment m'han ajudat en la recerca, moltes gràcies!

B I O G R A F I A

LA NISSAGA.

El 28 de juny de 1881 neix Carles en un "poblet rutilant de blancor, arrupit al peu de muntanyes coronades de pins. Les cases davallen fins al Mediterrani en amfiteatre, i les ones les broden delicadament"(1). Abans l'havien precedit en la mateixa llar: Josep o Pepet que es dedicà a la pesca; Julià, pintor, anà a viure a Perpinyà; Darius, director, fins el 1930, de "L'Autonomista"; i Petra que viscué sempre amb els seus pares. Tots cinc nascuts a Cadaqués i fills de Ferran Rebella i Verdaguer i Carolina Llorens i Palou.

Home de mar, el seu pare tenia un negoci,relacionat amb la pesca, que els permetia viure bé. Un mal afer va deixar-los en blanc i fou així que la família vingué a instal.lar-se a Girona. Carles tenia uns tres anys, però sempre més va sentir una forta atracció per la vida a l'aire lliure; el mar, la muntanya, la natura tota era un sedant pel seu cos i pel seu esperit turmentat. Moltes vegades aniria encara a Cadaqués, a Roses o a Sant Feliu de Guixols per a descansar i també treballar.

En arribar a Girona van instal.lar-se, per poc temps, en una casa de les escales dels maristes per passar, després, a la Ronda de Ferran Puig.

ANYS D'ESCOLA I D'ADOLESCÈNCIA.

No saber gairebé res dels primers anys passats a Girona. Sembla va anar a una escola que hi havia al carrer de la Galera (avui Josep Anselm Clavé), davant per davant d'on, fins fa pocs anys, estava instal.lada l'Escola Normal, i que probablement se'n deia Col.legi Sant Narcís. Pla Cargol recorda que almenys durant una temporada assistí a l'escola que Josep Delmau Carles tenia al carrer de la Pau. El que sí sabem és que els seus estudis no passaren de l'ensenyament primari.

Malgrat tot, aquests pocs anys d'escola, foren suficients per a despertar en Carles l'afany per la lectura. "Fins al seu gabinet, en

la pau recollida dels meus llibres amics..."(2). La seva cultura va haver d'adquirir-la passant-se hores i hores tancat en el seu despatx, o bé passejant-se, sota els plàtans de la Devesa, i llegint, sempre llegint i aprenent coses. No estalviava res per a enriquir la seva cultura: el diàleg amb un home de mar o un terrassà, amb un obrer o un intel.lectual, amb un infant o un vell que prenia el sol, amb la muntanya o les grises pedres de "la seva cara ciutat morta"(3). Fou un autodidacte perfecte que ràpidament va suplir els estudis que li havien estat negats.

CAL TREBALLAR.

Sota les Voltes de la Plaça del Vi, davant per davant de l'Ajuntament, Ferran Rahola havia instal.lat una imprenta que portava el seu fill Darius, i en Carles va anar als 14 anys per ajudar-los.

Dos anys més tard, guanyava unes oposicions com a taquígraf i entrava a treballar a la Diputació. D'aquí sortiren els guanys fixos, bé que escadussers, durant tota la seva vida.

Al cap de poc temps, el 18 de setembre de 1898, sortia a Girona un nou setmanari, "El Autonomista", del qual el seu germà Darius n'era el director i propietari. La Redacció i administració estava instal.lada a la Plaça del Molí i tenia una orientació clarament republicana. Alternant amb la seva vida de "burècrata provincià", Carles continuava anant a la impremta i a la Redacció del diari.

Segons ens diu ell mateix en unes declaracions fetes a la Revista del Centre de Lectura de Reus, els primers articles que va publicar ho foren en un setmanari reusenc influït per les doctrines de Pi i Margall i de Costa. Per la nostra part, el primer que hem trobat és de "El Autonomista" del 25 de novembre de 1900, en la secció "Líneas", i ens parla de John Milton. Més endavant veurem la bibliografia completa de la seva col.laboració en aquest diari gironí.

UN GRUP DE JOVES INTEL.LECTUALS.

Entre les pedres de Girona, s'han trobat un grup d'amics. Són una colla de joves intel.lectuals, romàntics i somniadors. Provenen de llocs diferents, però tenen un denominador comú: estimen Girona i se la fan seva. Xavier Montsalvatge, Prudenci Bertrana, Miquel de Palol, Carles Rahola i d'altres que, amb més o menys freqüència, s'hi ajunten: Josep Tharrats. Joaquim Pla, Grahit ... la llista es faria molt llarga. Els quatre primers, principalment, foren els "caps de brot" del ressorgiment intel.lectual de Girona. Ells van aconseguir deixondir l'esperit de la ciutat que havia quedat enclòs entre les velles pedres de la ciutat.

Amb la desaparició de "La Revista de Gerona" s'havia perdut gran part de la vida cultural, i el "Certamen Literario" estava fent els últims espetecs. Calia nova saba i van saber aportar-la. Tots eren conscients del paper que estaven jugant i molts anys més tard recordaran amb goig aquell cercle d'amics. Miquel de Palol i Prudenci Bertrana ens en donen testimoni en les seves obres. Deixem-los parlar a ells que en són els més entusiastes cronistes:

> "Innòcenci cada jorn era més assidu d'un petit cenacle de joves més o menys intel.lectuals tinguts per iconoclastes i gentilics... En veritat que aquesta colla el mateix resultava temible en les seves escomeses ideològiques que en les materials contra els gats noctàbuls, els quals perseguien acarnissadament per pura facècia, amb l'únic fi de treure's del damunt la nyonya de les vetlles gironines, vetlles de ciutat timorata que no oferien altre redós a l'expansió jovenívola que els prostíbuls"(4).

> "Les tardes, sobretot els capvespres, quan els companys plegaven la feina, les taules del cafè en els arcs de la plaça, veient com la multitud ciutadana ramblejava, compacta i silenciosa, sota les voltes, eren el nostre refugi i la nostra tribuna; els comentaris, les crítiques de les recents lectures, els projectes que quasi mai es realitxaven, ens tenien absents de tota altra cosa... Bon xic dissemblants, cada un portava una vida social i un ideal força diferents, però a tots ens unia una bona amistat i una comprensió absoluta"(5).

Així eren tots plegats, uns bons amics que no volien passar senzillament per la ciutat, sinó que volien enaltir-la, volien anar pulsant tota una pila de ressorts que vitalitzessin l'esmorteida vida espiritual i intel.lectual de la ciutat.

Els primers passos van anar encaminats a publicar un setmanari, "L'Enderroc", que va voler picar massa alt, i els prohoms de la ciutat, ressentits, aviat el feren desaparèixer, però, abans, encara van tenir ocasió d'organitzar uns Jocs Florals.

> "Possiblement son aquests els primers Jocs Florals que, amb caracteristiques de tals, es van celebrar a la nostra ciutat. Aquesta importància l'assenyala i sintetitza Miquel de Palol: ``El setmanari `L'Enderroch' ja a les seves acaballes, iniciava uns Jocs Florals al dia, que foren la fi d'un `Certamen Literario' bilingüe que ja havia fet el seu fet, i l'inici d'una festa literària que havia d'aplegar durant llargs anys les millors firmes de les lletres catalanes ''. El paper d'aquests jocs és, doncs, doble. En primer lloc enterraven el ja vell Certamen, que... es va celebrar, amb dificultats, per darrera vegada el mateix 1902, veritable cant de cigne d'aquella institució gironina. Per altra banda, signifiquen l'obertura d'uns jocs ``més catalans i més joves d'idee ''', antecedent immediat dels Jocs Florals de Girona que es van començar el 1903"(6).

CARLES RAHOLA VIST PELS SEUS COMPANYS.

Però, i Carles Rahola, què feia? Qui millor que els seus companys per parlar-nos d'ell.

> "Carles, ordenat, metòdic, era el més treballador de tots nosaltres ...
> El temperament de Carles el duia a portar a la realitat tot allò que en nosaltres era fantasia. Els comentaris d'un llibre d'un autor modern d'anomenada, que a la tertúlia solien fer-se; l'anàlisi contraposada de criteris sobre qualsevol fet cultural, que entre nosaltres es difuminava i es perdia solament en paraules, ell el plasmava en un assenyat treball periodístic per a alguna de les publicacions on col.laborava; i allò escrit sempre té més valor

"que allò que s'ha dit, encara que tot fos la mateixa cosa. Això, i una marcada animadversio a la literatura refinada i una tendència a l'analitica i filosòfica, li donaven un aire de superioritat que tots reconeixiem i respectàvem.
D'altra banda el seu temperament el feia recloure en si mateix; es conexia més ell mateix que nosaltres a ell, i eren poques les vegades que s'avenia a deixar aquella mena d'intima reclusio per a seguir-nos en les nostres gestes, si no era que es tractés d'excursions a viles velles, a camins de muntanya, o de motius culturals, fossin els que fossin, que sempre l'interessaven. Si Carles Rahola hagués viscut segles abans hauria estat un monjo benedicti"(7).

"L'altre que esdevingué amic d'Innocenci era en Jordi Lavila (Carles Rahola), el més reposat de la colla, corpulent però flonjo, com tots els homes que porten una vida sedentària. ~~xxxxxxx~~... L'edat d'ell s'apropava a la d'Innocenci, i ambdós solien romandre una mica al marge de certes actuacions comprometedores. de la colla... Lavila, un xic escandalitzat, figurant-se erròniament que la truaneria era incompatible amb els anhels de glòria, es limitava a somriure amb indulgència, com un pare poc sever amb els fills malinquiets... Tots es dedicaven a recòrrer de bella nit els llocs més obsessinants de la ciutat alta i baixa"(8).

1905. PUBLICA "PEQUEÑOS ENSAYOS".

No arriba a seguir arreu als seus amics, necessita treballar: la Diputació, el diari i els llibres. "Primerament, sota la influència dels autors castellans, i en especial del futur Azorín, com també de la seva labor periodística, comença a publicar en castellà les seves produccions jovençanes... 'Pequeños ensayos'"(9). És un recuàl d'articles que, en petites pinzellades, ens revelen la fesomia moral de Rahola. És un aiguabarreig fruit de les seves constants lectures i del viure de cada dia. En ell hi trobem Niestzche i Zaratrusta, Renan i Anatole France i més i més noms i obres que, en menys de deu anys, havia anat llegint.

La seva activitat continua. A "El Autonomista" del 27 d'octubre del mateix any ens diuen: "Próximamente nuestro colaborador Carlos Rahola publicará un libro titulado 'Prosas serenas' con prólogo de un maestro de las letras catalanas". D'aquest llibre no n'hem trobat altra noticia, com tampoc d'un altre que ens és àmpliament comentat per un col.laborador de la revista "Lletres":

> "Nostre dilectissim company August d'Alzina (Carles Rahola), aplegats ja tots els materials que necessitava per a la seva tasca, està escrivint un llibre, que sens dubte atraurà poderosament l'atenció dels savants i dels indoctes, i que es titularà "Els heterodoxes gironins" (contribució a l'estudi de l heretgia a Catalunya en el segle XX).
> En el susdit llibre es proposa son autor posar a llum de crítica, certs versos i escrits de literats ortodoxes gironins, demostrant que han incorregut en gran mancament d'heterodoxia. També demostrarà l'ortodòxia d'alguns escriptors heterodoxes d'aquesta ciutat"(10).

Pel setembre, es constituirà a Girona una redacció de la revista "Emporium" de Palafrugell formada per Bertrana, Montsalvatge, de Palol, Pla i Rahola. No serà aquesta l'única revista que l'acollirà en el seu consell de redacció: Scherzando, Cultura, Lletres... i col.laborarà a moltes altres com tindrem ocasió de veure.

EL CONFERENCIANT.

Una de les tasques importants de Carles Rahola és la de conferenciant. Amb els temes més diversos es traslladava a diferents punts de la provincia per parlar a la gent de tot allò que el preocupava. Algunes d'aquestes conferències foren després publicades, altres s'han conservat només en la memòria dels oients que anaven amb goig a escoltar-lo. La dificultat que comportava el seu parlar monorrítmic, sense cadències, que portava a l'ensenyament, era àmpliament superada per la riquesa del seu llenguatge i l'interès del tema que captivava l'auditori embadalit davant la sensillesa amb què aneva explicant-se i era això que el feia assequible a qualsevol tipus de cultura.

Uns quants títols ens serviran per a poder comprendre aquest aspecte de la funció pública de Rahola:

"Consideracions dobre art social". Girona.

"La bellesa". Girona.

"Eugène Carrière".

"Guyau, el filòsof de la solidaritat humana". Barcelona.

"La joventud de Catalunya davant Europa". S. Feliu de Guíxols.

"El problema social i el socialisme". La Bisbal.

"El poeta Joan Maragall i la seva obra". Palafrugell, Llegà de la Selva.

"Rousseau i la Revolució Francesa". La Bisbal.

"Los niños y la guerra". Barcelona.

"Los hispanistas franceses". Barcelona.

"Les Fires de Nostres". Palamós.

"Pi i Margall i Catalunya". Salt.

"El cronista Ramon Muntaner i la seva Crònica". Barcelona.

"Girona a l'antiguitat". Barcelona.

"Girona". Girona.

"Els emigrats polítics en la Història". Igualada.

L'amor al llibre i els grans amics del llibre". Figueres.

"Els jueus a l'Empordà i a Girona". La Bisbal.

"Anatole France i la seva obra". Reus.

Amb aquests i altres temes va recórrer la provincia i altres localitats ensenyant a estimar el cabdal de ciència dels antics i dels moderns.

No podríem oblidar en aquest punt les xerrades radiofòniques donades a l'emissora local, amb la finalitat de fer conèixer els petits detalls de la història de la ciutat i dels encontorns, i la grandesa de les seves pedres. Lliçons de civisme autèntic que eren seguides amb veritable interès pels radiocients gironins que agraïen el to didàctic que emprava i el feia igualment apte per a la mainada i per als grans.

La nota erudita era seguida de l'anècdota interessant, i de la curiositat de la troballa passava a l'endenyança d'un fet sense importància. A voltes els parlava de Margall, Napoleó o Alfons Vè.

d'Aragó amics del llibre, altres vegades era una de coberta d'arxiu o la senzilla desaparició d'un periòdic. Els vells carrers de la ciutat o les esglesies i monuments de les rodalies eren també objecte d'aquestes xerrades. Una gamma ben diversa i alhora interessant anava de filant pels micros, entrant a les llars i donant, amb el seu mestratge, accés a la cultura de tothom.

"EL LLIBRE DE L'AUGUST D'ALZINA".

A finals del 1909 surt el segon llibre de Rahola. En duecentes vint pàgines d'agradable lectura, descabdella un a un tot els anhels que no podrà mai aconseguir. Com diu ell mateix és el llibre d'un "somniador de bells somnis", d'un "enamorat de quimeres", d'un "pastor d'enigmes", d'un "infant que tenia somnis" (11) i va saber-los comunicar als altres. No és estrany que un any abans Didac Ruiz dediqués el seu conte "Un somni ben somniat"(12) a Carles Rahola amb aquesta senzilla cita "Ceci n'est pas ni triste ni gai, mais c'est grave" (Sainte-Beuve).

En "El llibre de l'August d'Alzina" hi ha dues parts: la primera són un recull de diàlegs entre el poeta, que representa la realitat de Carles Rahola, i Magdalena símbol d'allò que ell voldria fer i no pot; l'altra part són pensaments filosòfico-literaris que els petits fets de cada dia li proporcionen. El llibre és interessantíssim per a conèixer a Carles Rahola, és on es reflecteix més el seu temperament, sobretot en el "Diàleg d'un matí de primavera" que és la clau de tota l'obra, i on ens parla de l'enyorança de la llunyana Ciutat on hi ha els seus amics escriptors. Té por de quedar-se tancat pel cercle de muralles de la petita ciutat, però, de fet, comença a veure que "des de la meva ciutat, ni més petita ni més gran que les altres"(13) també pot arribar a construir la ciutat nova que ell desitja. Com diu Maragall: "Vostè ja ha fet el seu llibre... Si ara es morís jo crec que tot vostè restaria en ell"(14).

UNA NOVA LLAR.

"... tu ames com jo els crepuscles opulents de colors i suavitats, aquells verns de siluetes delicades vora el riu argentat, la pompa de les muntanyes banyades de la darrera llum misteriosa i, més que tot, aquesta solitud que no profana ningú, aquest immens silenci d'ombres, aquest repòs de l'hora santa on es revela l'arca dels destins als vidents ..."(15).

Estimava com ningú les silencioses passejades sota els plàtans de la Devesa, pels carrers costeruts de la Girona antiga, obé pels afores de la ciutat. Un dia s'havia encaminat per la carretera de Domeny; a l'alçada del Pont de la Barca -segons ens ha explicat la seva vidua- va trobar-se una tartana, era dels Auguet del Pont. L'aspecte de bohemi i romàntic que li donava la xalina i els cabells llargs, va cridar l'atenció d'un dels passatgers de la tartana que no va poder estar-se de preguntar a son germà qui era aquell somniador. L'amistat de la familia amb Darius va fer possible altres trobades.

El [illegible] de març de 1913, Carles Rahola es casa amb Rosa Auguet i Farró. Solventats alguns obstacles el casament va ser civil, si bé, passats uns anys, durant la dictadura de Primo de Ribera i davant l'imminent perill de perdre el càrrec de funcionari de la Diputacio, es va fer la cerimònia religiosa.

La fina sensibilitat, el gust exquisit i la gran capacitat d'estimació de Rosa Auguet van saber-se acoplar a l'esperit inquiet de Carles i encara ara el seu record omple les llargues hores del dia. La fortalesa del seu caràcter va poder-la mantenir ferma en el dia en què massa gent de Girona va defugir la seva amistat quan me nece itada e tava d'amic que sabessin comprendre el per què d'una mort absurda.

ELS INFANTS.

"Pels caminals, darrera teu, jo he mirat amb un e - guard divinitzador les corbes opulents del teu co i m'he dit que ets vital i que pots fer dons generosos a la vida"(16).

Tres foren aquests dons: Ferran naixia el 14 de maig de 1914; Maria, el 17 de juliol de 1917; i Carolina, el 23 d'agost de 1923. Moments importants per a Carles Rahola que tant estimava els infants, com ho demostra el diploma de mèrit que li fou atorgat per la seva col.laboració a L'Assemblea Nacional de Proteccio a la Infància, celebrada el 1914 a Madrid, on advocà per la creacio de Tribunals per a la Infància.

Al llarg de la seva bibliografia tindrem ocasió de comprovar la seva constant atenció als temes referents als infants i a la seva educacio.

> "Mai com aleshores he comprés tant el deure que tenim de cuidar el infants i d'en enyar-los per la bondat. La duresa els fa dur . No hem d oblidar mai la manera dolça amb què e'ls atreia Crist, el mestre de tots els infants i de tots els home "(17).

Sempre preocupat per allò que podia fer-los bé, per orientar-lo . En la seva correspondència trobem sempre referències al seus fills: com anaven el estudis... i no eren pocs els que s'interessaven per ells, sobretot per Maria, que es guanyava, ben aviat, els amics que anaven a visitar al seu pare, com bé ho demostra l epistolari de Martinez Ferrando. Tot sovint els seus fills l'acompanyaven en les passejades, però quan ell treballava a casa, sempre hi havia algú que els recordava "no feu fressa, que el pare treballa?, en altres moments, en canvi, sabia jugar amb ells .

No vacil.là en deixar les oposicions a una càtedra de francès, que estava fent a Madrid, per a còrrer al costat del seu fill Ferran que havia emmalaltit. Fou aquesta una ocasio unica per a Rahola, que esperonat pel seu amic, el mallorquí Gabriel Alomar (18), s'havia decidit a aconseguir un titol. També en aquesta època tenia intenció de fer el batxillerat i seguir la carrera de lletre , però les necessitats familiars -a casa seva vivien els seus pares i la germana Petra- no li ho permeteren.

Els estudis que havia fet de francès varen ser-li de gran utilitat. Recordem que pel març de 1904 a "El Autonomista" ja hi comencen

a sortir traduccions fragmentàries d'Anatole France i el seu interès en poder publicar alguna traducció d'aquest autor en el país. Ariel i Guyau també eren llegits en la seva pròpia llengua i una copiosa bibliografia entorn de Napoleó, en l'original francès, havia passat per les seves mans.

[illegible]

> "Parlant amb tota sinceritat, he de confessar que moltes de les coses d'història que escrivia el senyor Monsalvatge, amb una lletra finíssima i seguida, i que ell solia donar-me a conèixer, no m'interessaven gaire. De vegades, per exemple, ell em deia, amb un entusiasme quasi infantivol, que havia trobat tal document que li permetria de rectificar una data equivocada, que un historiador tan serio com el pare Villanueva donava absolutament com a certa... Tot això, en el fons, em semblava un pas atemp com qual evol altre; llec com era en coses d'història, m'hauria guardat prou bé, tanmateix, d'insinuar-ho a qui mereixia tots els meus respecte ... Sense adonar-me n, potser va nèixer en mi, sota la influència gairebe paternal del senyor Monsalvatge, l'amor a la Història, que cada dia m'encisa me i que ningú no hauria pogut sospitar, ni jo mateix, en els meus primers treballs, en els quals mes aviat provava d'enfocar l'esdevenidor"(1).

Així, a poc a poc, anava apareixent un nou Carles Rahola, un treballador tranquil fet entre la pols i el silenci dels arxius gironins. Uns arxius, avui massa abandonats, foren muts testimonis de la seva tasca constant. Munts de papers groguenc anaven passant per davant dels seus ulls. La història de la ciutat anava sorgint en notes i mes notes recollides pacientment, però tot això no podia passar desapercebut i així, en els Jocs Florals de Girona de 1922, obté el premi ofert per la Mancomunitat de Catalunya pel seu treball "Girona en l'antiguitat". El mateix any publica "La dominació napoleònica a Girona", i anaren seguint altres llibres que fan, en conjunt, un estudi únic de la ciutat.

Quants gironins, avui encara, parlen amb delectança d'alguna passejada feta amb Rahola per la part antiga de la ciutat. Les pedres eren com llibres oberts que només ell podia llegir, i una a una anaven explicant-los-hi la seva petita història, cap detall no quedava en blanc. Fou en aquestes passejades que varen aprendre a estimar la seva ciutat, perquè es molt dificil estimar quelcom que no es coneix.

Rahola, voltat per les pedres que tant estimava, canviava totalment. Com diu Josep Pla:

> "Vist en la part baixa de ~~la ciutat~~ Girona, causa la impressio d'un home una mica aclaparat i mustiu. Però, de seguida que enfileu amb ell el carrer de la Força per endinsar-vo en la Girona arqueològica i monumental, surt un altre home. El cap, que a la rasant del riu sembla pesar-li, se li aixoriveix, els ulls fatigats se li animen, la macilència soporifera se li esvaeix"(20).

El seu interès per la historia gironina junt amb la seva tendència francòfila, que queda palesa en els articles corresponents a l'època 1914-1918 i en altres circumstàncies, varen portar-lo a un estudi, en aquell temps força inèdit, dels quatre anys i escaig, durant els quals la ciutat estigue sotme a al poder de Napoleó. Rahola tenia una especial veneració per aquest emperador; ben clar ho podem veure en el seus "Estudis napoleònics", però ara voldriem fixar-nos en el primer que publicà sobre aquest tema.

En "La dominació napoleònica a Girona" trobem abans de res, aquella "rata d'arxiu" que amb paciència i laboriositat ha aconseguit un munt de dates i amb sensillesa i deliciosa prosa aboca al lector fent-lo participar de l'entusiasme que en ell ha produit el descobriment de la immensa labor que el francesos dugueren a terme. No en pen éssim ara que ell volgué justificar la invasió, però si li interessa remarcar tot el que els francesos varen fer a Catalunya durant aquests anys.

Important, tambe, és el seu treball de recerca sobre la història dels castells i poble de les comarques gironines. Qualsevol pe-

tita descoberta donava peu a un article. Recordem nomé de le "Visions empordaneses" titols tan suggerents com "Llegenda. El pla dels emigrants", "Verntallat. L'heroi remença", "La tomba de l'heroi", i d'altre com "Canapost", "Vilaberran", "Peratallada","Sant Miquel de Fluvià", "El castell de Vulpellac",... la llista es faria molt llarga. Va és er en aquests petits treballs d'erudicio on es va forjar l'historiador.

EL BIÒgraf.

La tasca en el camp de la biografia que s'inicià amb la seva col.laboracio, primer, a l'enciclopèdia Espasa i de pré a la Salvat, fou important i li servi per a relacionar-se amb molta gent.

Una extensa llista de personatges d'ambdues enciclopèdie van ser seguide detingudament per ell. A aquells que encara eren vius el demanava informacio directament, si be cal dir que alguns se n excusaven i el remetien a d'altre que ja el havien fet. Del altre, be a través del seu de cendent o bé en constant i pacient recerque anava de xifrant-ne la seva vida.

Fruit d'aquest primer treball foren uns quants llibre on la informacio que dona d'alguns personatges és única i personal. En aquest camí tenim: "Els emigrants politics en la història", "Gironins esclarits" dins "La ciutat de Girona", "Els jueus gironins" dins "Els jueus a Catalunya" i, sobretot, "Vides heroiques" on amb veritable erudició va desgranant la vida i els fets dels federals empordaneso que més es varen significar en la seva lluita. No podríem oblidar "Vides modèliques", petits estudis de caràcter escolar de grans homes del país.

Cal parlar de les biografies mes completes i elaborades com "Guyau, el filosop de la solidaritat","En Ramon Muntaner. L home. La crònica", "El frenòleg Marià Cubí", "Anatole France i la seva obra", i "Xavier Montsalvatge. Assaig per a una biografia sentimental" on Rahola aboca tot el fruit d'una amistat que sols la mort va poder estroncar i, per altra banda, és ple de detalls personals.

EL PUBLICISTA.

No és endebades que hem deixat aquest aspecte de la seva obra per al final. Rahola fou en primer lloc un publicista i fou a partir d'aquí d'on sorgí la seva obra. La seva col.laboració a "La Publicitat", de la qual havia estat redactor, és ben digne d'un estudi apart, a l'ensems que els seus treballs a "El Diluvio", "Las Noticias" i "El Poble Català" i no cal dir a "El Autonomista", on col.laborava com a redactor, corresponsal, corrector, tipògraf i conseller d'altres redactors i col. laboradors que recordem, amb agraïment el seu me tratge:

> "Recordo que una vegada, de prés d'haver-me corregit un conte, el qual havia d'ésser publicat en el nostre "Suplement Literari", va dir-me, amb aquell seu aire bondadós i un xic patriarcal, amb la ploma encara als dits: "Veu, aquest treball vostè podria allargar-lo de quatre o cinc ratlles, i acabar-lo posant a llavis del seu personatge central, o sigui del senyor Raimond Blouard, el solitari i filòsof professor que abans de morir dona alguns consells a l'infant que ha recollit, aquest pensament tan bonic d'Anatole France... "Tingues cura de viure amb ironia i pietat. La ironia et farà la vida amable; la pietat te la farà sagrada".
> "És a ell a qui dec, més que a ningú -puix que sempre va tenir per a mi paraules d'afecte i d'encoratjament, el meu gran amor a la literatura"(21).

Podríem dir que fou redactor de "Lletres", "Scherzando", "Emporium" i "Cultura" entre altres i col.laborà en moltes més com veurem més endavant.

Aquesta fou per a mi la gran tasca de Rahola: donar tots els seus coneixements no nomes en llibres que son llegits per uns pocs, sinó al gran públic, a tots els lectors de diaris i revistes, que, amb aquests articles de divulgació, tenen coneixement d'allò que els hauria de preocupar.

LA LLENGUA.

Parlant de "L'Endarroch" (1902), diu Carles Rahola:

> "Jo aleshores encara no havia començat a escriure en català. Montsalvatge va d'manar la meva col.laboració, i el que després havia d'ésser el fort procista que tots admirem -Prudenci Bertrana-, va tenir la gentilesa de traduir el meu primer article destinat a aquell periòdic. Em sembla que eren uns paraules influïdes per Nietzsche ... Algú va alarmar-se potser d'una manera exagerada amb aquell article" (22).

Exigències del diari del seu germà -republicà federal-, no li permeteren emprar exclusivament la llengua catalana, però cada vegada més novintejaren els articles en català, fins que en arribar el 1933 pas a ser "L'Autonomista", publicant-se definitivament en català

> "amb el natural disgust, evidentment, per part d'alguns vells i refractaris republicans, però amb gran satisfacció per part del nou jovent d'idees nacionalistes i esquerranes que teníem inquietude i estimàvem per damunt de tot Catalunya"(23).

Fou un gran propagador de l'llengua catalana a la ciutat, col.laborant en l'organitsació de cursos de llengua catalana. D'altres escriptors no dubtaven en deixar-li els originals per tal que ell els el corregís.

L'HOME PUBLIC. L'ATENEU.

L'ambient cultural gironí es en aquesta època molt intens. Hi ha tot un conjunt d'homes disposats a fer vibrar la cultura ciutadana. Arriberen a aconseguir que la gent de Barcelona s interessés per aquest focus cultural. Recordem només la creació en 1913 de l'entitat Athenea que, allotjada en un bell edifici obra de Rafael Masó i Valentí, polaritzà durant uns quants anys les manifestacions culturals: exposicions de tot tipus, conferències, lectures de poemes, recitals musicals,... tot tenia cabuda en aquell local que desgraciadament tingué una curta existència.

Anys més tard, s'ajuntaven Carles Rahola, J. Pla, C. Costal i algú més formant una comissió organitzadora per tal de posar en marxa l'Ateneu de Girona. El 12 de desembre de 1922, s'arribava a la constitució definitiva i començava una no-va etapa cultural. La primera junta directiva la constituien Carles Rahola com a president, càrrec que conservà fins el 1939; Joaquim Pla, vice-president; Esteve Colomine, tresorer; Josep Junquera, bibliotecari; i Cassià Costal, secretari(24). Les seves activitats foren diverses. En els seus locals s'organitzaren homenatges, concerts, exposicions, conferències i altres activitats de tipus cultural.

Els primers anys foren de molta activitat i hi havia un"profund respecte a totes les idees" com diu el Reglament. Rahola fou en tot temps l'ànima de l'Ateneu; programava conferències i demanava ca fos per tal d'augmentar el fons de la biblioteca. Durant força anys fou el centre més important de la cultura gironina i en s'aplegaven bon nombre d intel.lectuals. Dissortadament no fou possible continuar les activitats a partir de l'any 1939, ja que el nom de l'Ateneu anava molt vinculat al de Carles Rahola i van és er debades els intents de tornar-lo a posar en marxa.

> "La gent de Girona l'estimava; pocs homes hi han gaudit, com ell, d'una tan general simpatia..." (25).

Tothom el recorda com un home ple de bonhomia, obert a qualsevol opinió,

> "No vulguem pas fer triomfar altrament que per una dolça persuasió la nostra part de veritat o d'allò que ens sembla que ho és. Pensem que el nostre contrincant també té la seva, de veritat, i no pas sense motiu ni fonament"(26).

Aquest pensament o manera d'actuar el va mantenir tota la vida i li va permetre guanyar-se l'amistat d'homes de tendències ben oposades. D'altra banda no era gens estrany a Girona, veure dos consellers que durant el ple de l'Ajuntament s'havien enfrontat aferrissadament, sortir-ne plegats xerrant amicalment. Una cosa eren els punts de vista polítics defensats segons criteri de cada u i l'altre, l'amistat que entre ells

pogues haver-hi. Aquesta, per mi, va ser la circimstància que va permetre a l'Ateneu uns anys d'intensa vida. Tothom podia participar-hi al marge de les seves opinions polítiques, i això, en aquell temps, era importantíssim. Ara, potser, hem oblidat una mica el sentit d'aquesta diversitat.

L'ENSENYANÇA.

Les dificultats que va tenir en la seva infantesa,-recordem que sols va seguir l'ensenyament primari- van fer d'ell un home preocupat en aquest camp. A Catalunya hi havia tot un moviment de renovació pedagògica i, malgrat que els estudis d'aquesta època s'han centrat sempre a Barcelona, no podem oblidar el que es va fer a Girona.

Amic personal de Josep Dalmau Carles, de Cassià Costal, Josep Estalella, Sebastià Pla, Narcís Masó i d'altres homes relacionats amb l'ensenyança, es va identificar plenament amb aquest moviment, com be ho demostren els seus articles sobre aquest tema, o el seu interès en promocionar les colònies escolars, o les passejades fetes per la part antiga de la ciutat fent de "cicerone" a grups d'escolars, la curiositat dels quals era plenament satisfeta amb la paciència que el caracterits va. No podem oblidar que fou un dels promotors de l'homenatge que Catalunya feu a Mn. Baldiri Reixach, el gran autor d "Instruccions per la Ensenyansa de Minyons".

Tenim entès que, durant uns anys, va ser professor de francès del "Grup Escolar `Joan Bruguera ", si be els testimonis són contradictoris i no hem trobat ningú que hagués assistit a la seva aula.

> "Hou d'ensenyar els ulls a veure, hem de crear-nos inquietuds novelles, car al nostre voltant, arreu on mirem, és ple de coses cada una de les quals conté una lliçó"(27).

La seva cultura, els seus coneixements els anà adquirint d'aquesta manera tan senzilla: mirant, observant i llegint. Aquestes paraules dites a un grup de treballadors són, ben clarament, el resum de com adquirí ell un prestigi dintre la ciutat. Però això representa un esforç molt

gran, cal tenir un desig molt fervent per adquirir una cultura tan extensa, cal posseir una gran força de voluntat; aquest és el consell que donà a un amic:

> "Cerca la força en tu mateix: mira si podràs arrencar-la de les entranyes del teu propi ésser... La força no es pidola a altri; la força és interior. Conquereix-te-la, amic!"(28).

L'AMBIENT RELIGIÓS.

Fill d'un republicà federal, la qüestió religiosa no trigà en plantejar-se-li, i no crec que l'arribés a resoldre amb plena convicció. Home profundament religiós veia massa contradiccions en la manera de comportar-se dels que deien seguir una doctrina determinada. Girona és una ciutat massa petita per a passar-hi desapercebut, i per altra banda un fort clericalisme dominava la ciutat. Això comportava una oficialitat catòlica que no corresponia a la manera d'obrar de la gent.

Tot aquest ambient neguitejava

> "la meva ànima que ha begut assedegada en totes les fonts, ha sentit tots els turments de l'inconegut i ha investigat tots els deliris religiosos i filosòfics per arribar a fer-se una creença personal"(29)

que no estava d'acord amb què "ser religiós consisteix en fer certes pràctiques exteriors"(30), però acceptava als qui les realitzaven de cor.

MORT DE CARLES RAHOLA.

De la seva actuació durant la guerra, ningú, a Girona, pot dir-ne si no bé. El record d'Agustí Cabruja, en l'article ja citat, és tan ple de vivències personals i tan complet, que m'estalvien de fer-ne, aquí, un estudi.

Durant aquests anys -ho diuen els seus companys- Carles Rahola era un altre home, estava aclaparat. Ell que no acceptava la mort d'un home, no podia restar altrament davant les morts que ambdós bàndols ocasionaven. Mentre li era possible, ajudava a tothom. Era ell qui

intercedia prop del Comissari Puig Pujades per tal de col.locar a un i altre en lloc segur. Quants capellans li deuen agraiment!

Pocs dies abans de la caigada de Barcelona, la seva casa era el recer de tots aquells que emprenien el dolorós camí de l'exili. La casa era oberta a tothom. Ajaçats en mantes, foren molts els que hi feren una de les últimes nits a la seva pàtria.

Malgrat la insistència d'un i altres, i quan ja eran les portes de la frontera amb el passaport a les mans, no va tenir delit per abandonar la seva família i la seva estimada Girona.

Detingut en el seu lloc de treball, la Diputació, i després d'un judici on fou acusat per haver escrit l'últim capítol -"Contra l'invasor"- del seu darrer llibre "Estudis napoleònics", fou condemnat a mort.

Aconseguit l'indult, fou afusellat a les cinc de la matinada del quinze de març de 1939.

> "Una matinada la tomba on jouen les despulles de Carles Rahola havia aparegut sense la seva creu (``de pedres de Girona, feu la meva creu...'', havia demanat, el dia abans de morir, a la seva esposa, en visitar-lo, per darrera vegada, a la preso)"(31).

NOTES A LA BIBLIOGRAFIA

(1). "Llibre de l'August d Alsina". p. 1. Les cites dels seus llibres les he transcrit en català modern.
(2). C.R. op. cit. p. 158.
(3). C.R. op. cit. p. 1[illegible].
(4). P. Bertrana. "El Vagabund", Obres completes p. 417-418.
(5). Miquel de Palol. "Girona i jo". p. 102.
(6). Carles Genover. "Els Jocs Florals de Girona", treball inèdit.
(7). M. de Palol. op. cit. p. 103-104.
(8). P. Bertrana. op. cit. p. 417-418.
(9). M. de Palol. op. cit. p. 103.
(10). "Lletres", nº 5. Girona 1 juliol 1907.
(11). C.R. op. cit. p. 7 i 14.
(12). Dídac Ruiz. "Contes d'un filosofa". Barcelona, Biblioteca Joventut, 1,08.
(13). C.R. op. cit. p. 114.
(14). Joan Maragall. "En Maragall i el llibre de L. d'A.". publicat a "El Autonomista", Girona, 28 abril 1,10.
(15). C.R. op. cit. p. 7-8.
(16). C.R. op. cit. p. 74.
(17). C.R. op. cit. p. 126.
(18). Vegi's l'epistolari de G. Alomar.
(19). C.R. "Xavier Montsalvatge. Ausaig ...".
(20). Josep Pla. "Carles Rahola, erudit i escriptor".
(21). Agustí Cabruja. "Vida i mort de Carles Rahola".
(22). C.R. "Xavier Montsalvatge. Ausaig...".
(23). A. Cabruja. article cit.
(24). "La constitució de l'Ateneu de Girona", a "El Autonomista", 14 de desembre de 1,22.
(25). A. Cabruja. article cit.
(26). C.R. "El llibre de l'A. d'A.". p. 190.
(27). ibid. p. 187.
(28). ibid. p. 184.
(29). ibid. p. 35.
(30). ibid. p. 198.
(31). A. Cabruja. Article cit.

BIBLIOGRAFIA

Aquesta bibliografia, com ja he dit, no pot ésser exhaustiva. He consultat íntegrament els diaris i revistes, en relació que havia col.laborat, de l'Hemeroteca de la Biblioteca Pública de Girona. De les altres revistes n'he citat els articles trobats a l'arxiu particular de la Sra. August, vídua Rahola.

He col.laborat també a aquestes altres publicacions que no he consultat: "La Publicitat", "Las Noticias", "El Diluvio", "El Poble Català", "Nuestro tiempo", "Arts i Lletres", "L'avi Xurró".

He pogut confirmar que havia emprat aquests pseudònims: Juan del Molino (J. del M.), Panida (P.), Joan de Palau ("La Publicitat"), August d'Alzina (A. d'A.), i Joan de l'Empordà (J. de l'E.). Alguns articles no firmats, però que porten la seva empremta, els he posat amb la notació (s.f.).

Tots els articles son citats en l'ortografia original.

LLIBRES I OPUSCLES

"Pequeños ensayos" Pròleg d'Artur Vinardell Roig. 140 p. Girona, Imprenta Rahola, s.d. (1905).

"Guyau, el filosop de la solidaritat humana". (Conferència donada a l'A. N.C. de Barcelona el 5 de gener de 1909). 33 p. Palafrugell, imp. F.Palé i Cia., 1909.

"El Llibre de l'August d'Alsina" (Pròleg de Gabriel Alomar). 220 p. Barcelona, Antoni López, editor. Llibreria espanyola, s.d. (1910).

"La joventut de Catalunya davant Europa". (Conferència donada a la U.F. N.R. de Sant Feliu de Guíxols). 59 p. (Barcelona), Bartomeu Baxarias, imp., 1911.

"En Ramon Muntaner. L'home - La crònica". (pròleg de Lluís Nicolau d'Olwer). (Premi Narcís Pla i Deniel a la millor biografia d'En Muntaner en els Jocs Florals de Girona de 1921). 65 p. Barcelona, Publicacions Empordà. Ateneu empordanès, 1922.

"El frenòleg Marian Cubí" (1).

"Girona en l'antiguitat" (premi Mancomunitat de Catalunya en els Jocs Florals de Girona de 1922). (2).

"La dominació napoleònica a Girona" (premi Botet-Monsalvatge 1925). 143 p. Barcelona, La Revista, 1922.

"L'Empordà a la 'Crònica' d'En Muntaner". (premi Jocs Florals de l'Havana de 1922). 61 p. Barcelona, Joaquim Horta, impressor, 1925.

"Girona" (Conferència donada a la sala d'actes de la Cambra de Comerç de Girona el 22 de maig de 1925, amb motiu del III Congrés de la Premsa Catalana-Balear). Fotografies de V. Fargnoli. 58 p. 20 gravats. Girona, tallers gràfics d'"El Autonomista", 1925.

"Els emigrants polítics en la Història" (Conferència llegida a l'Ateneu igualadí de la classe obrera el 12 de maig de 1926). 64 p. Girona, Obradors gràfics d'"El Autonomista", 1926.

"Gerona" Fotografías de V. Fargnoli. 43 p. Biblioteca de Turismo de la Sociedad de Atracciones de Forasteros. Vol. VIII. Enero 1927. Barcelona, Librería Fco. Puig, 1927.

"L'amor al llibre i els grans amics del llibre". (Conferència donada a la Biblioteca Popular de Figueres el 3 de novembre de 1927. Impresa per acord de l'Excma. Diputació Provincial). p. Girona, tallers gràfics de la Casa de Misericòrdia, 1928.

"Anatole France i la seva obra". (Conferència donada en el Centre de Lectura de Reus el 2 de març de 1928). Extret de la "Revista del Centre de Lectura". 14 p. Reus, impremta Foment, 1928.

"Gerona y sus monumentos". (Publicación patrocinada por el Excmo. Ayuntamiento de la Inmortal Ciudad). Fotografías de V. Pergnoli. 117p. 30 grabados. Gerona, gráficas Darío Rahola, 1929.

"La ciutat de Girona". (Premi d'història Botet-Montsalvatge 1930). 2 vols. Vol. I, 202 p. 35 lm., vol. II, 148 p. 25 lm. Col. Enciclopèdia Catalunya. Barcelona, Ed. Barcino, 1929.

"Els jueus a Catalunya". 135 p. Col. La Sageta. Barcelona, publicacions "Arnau de Vilanova". Llibreria Catalònia, s.d. (1929).

"La vila de Peralada i el castell dels Rocaberti". 35 p. 25 gravats. Girona, gràfiques Darius Rahola, 1931.

"Ferran VII a Girona". (Premi d'història de l'Exm. Ajuntament de Girona en els Jocs Florals de 1930). 87 p. Girona, gràfiques Darius Rahola, 1932.

"Vides modèliques". (Pròleg de Joaquim Pla). 98 p. Girona, Dalmau Carles, Pla S.A., 1932.

"Vides heroiques". (Premi de la Comissaria de la Generalitat de Catalunya).(Títol original "Herois de la llibertat"). 232 p. 12 retrats. Girona, tallers gràfics de la Casa d'Assistència i Ensenyament, 1932.

"Proses històriques" (Premi extraordinari de prosa dels Jocs Florals de Barcelona de 1927). p. Barcelona, publicacions de 'La Revista', 1933.

"Breviari de ciutadania. Paraules a la joventud". (Premi de la Comissaria de la Generalitat de Catalunya). 175 p. Girona, gràfiques Darius Rahola, 1933.

"Antologia de prosistes i poetes catalans" 311 p. Girona, Ed. Dalmau Carles, Pla, S.A., 1933.

"En defensa d'una antologia" (amb col.laboració de l'Editor) 3-15 pp. Girona, Dalmau Carles, Pla S.A., 1934.

"Vides modèliques". (Pròleg de Joaquim Pla) 2ª edició. 121 p. Girona, Dalmau Carles, Pla S.A., 1934.

"La pena de mort a Girona. Segles XVIII i XIX". 76 p. Girona, imprenta de la Casa d'Assistència i Ensenyament, 1934.

"Xavier Monsalvatge. Assaig per a una biografia sentimental". 3-28 pp. (Amb selecció de textos de X. Monsalvatge). 46 p. Girona, gràfiques Darius Rahola, 1934.

"Peralada". Fotografías de F. Serra. 46 p. Biblioteca de Turismo de la Sociedad de Atracción de Forasteros. Vol. 32, junio-diciembre 1934. Barcelona, lib. Fco. Puig, 1934.

"Amadeu I a Girona" dintre Memòria que publica la Societat Econòmica Gironina d'Amics del País en el centenari de la seva fundació. (Premi d'aquesta societat). 55-121 p. Girona, gràfiques Darius Rahola, 1935.

"Estudis napoleònics".114p. Girona, imprenta de la Casa d'Assistència i Ensenyament, 1938.

(1) No hem pogut comprovar ni si obtingué el premi Fernando Ortiz en els Jocs Florals o Certamen Literari de l'Havana de l'any 1922, ni tampoc si fou editat el mateix any a L'Havana.
(2) Que sapiguem no ha estat editat o publicat. Podria ser el discurs d'ingrés a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. Obtingué el premi de la Mancomunitat de Catalunya en els Jocs Florals de Girona de 1922.

COL.LABORACIÓ A "EL AUTONOMISTA" I "L'AUTONOMISTA"

Any III.

25 novembre 1[illegible]. nº 12[illegible]. "Líneas. John Milton".

30 desembre 1[illegible]. nº 13[illegible]. "Líneas".

Any IV.

20 gener 1[illegible]1. nº 138. "Líneas".

17 febrer 1[illegible]1. nº 142. "Líneas".

24 " " nº 143. "Pi y Margall, ladrón (?)". J. del M.

10 marg " nº 145. "Líneas".

17 " " nº 146. "Líneas".

24 " " nº 147. "Chispa". J. del M.

7 abril " nº 149. "Pasión. Un corazón. Flamígero". J. del M.

5 maig " nº 153. "Futesas".

26 " " nº 156. "Habladurías".

23 juny " nº 160. "Líneas. Las campanas y los libros".

2[illegible] " " nº 161. "Líneas". J. del M.

" " " " " "De libros".

14 juliol " nº 163. "Líneas. La Bastilla y el pensamiento".

" " " " " "Lo de la Comedia". J. del M.

11 agost " nº 167."La enseñanza en Cataluña". J. del M.

18 " " nº 168. "Luz Cárdena". J. del M.

25 a " " nº 169. "El Mártir del Ideal. Silueta". J. del M.

" " " " " "¿Honrado?". J. del M.

1 setembre " nº 170. "La actualidad de siempre". J. del M.

15 " " nº 172. "Joventut". J. del M.

29 " " nº 174. "Una idea hermosa". J. del M.

20 octubre " nº 177. "Una antítesis". J. del M.

" " " " " "Líneas". J. del M.

8 novembre " nº 179. "El tiempo. Una beldad. Comparación. Una idea". J. del M.

10 " " nº 180. "Bartrina".

" " " " " "El mitin del jueves".

23 " " nº 182. "Líneas". J. del M.

1 desembre " nº 183. "El problema palpitante".

Any IV (cont.).

8 desembre 1901. nº 184. "¡Ha muerto!".

" " " " " "Comentando". J. del M.

" " " " " "Ventajas de la Monarquía". J. del M.

15 " " " 185. "Eduardo Benot".

22 " " " 186. "Líneas".

" " " " " "Nochebuena" A mi amigo Eduardo C. Bustobín.

29 " " " 187. "Las Procesiones". J. del M.

" " " " " "Líneas". J. del M.

Any V.

5 gener 1902. nº 188. "Líneas. (De Reyes)".

12 " " " 189. "¿Qué será ello?".

" " " " " "Líneas... catalanistas". J. del M.

19 " " " 190. "Los dos amigos" Amigo Joaquín M.: te dedico esto.

19 " " " " "Líneas". J. del M.

" " " " " "Tintas opacas". J. del M.

26 " " " 191. "Vallés y Ribot". J. del M.

" " " " " "La concentración". J. del M.

2 febrer " " 192. "Un proyecto". J. del Molino.

23 març " " 199. "De la Poesía".

4 maig " " 205. "Dos líneas".

25 " " " 208. "Crepusculos". (Acción literaria).

15 juny " " 211. "El poeta".

22 " " " 212. "Bibliografía".

6 juliol " " 214. "Cruces".

13 " " " 215. "Anécdotas de Alfonso XIII".

20 " " " 216. "De Revistas".

10 agost " " 219. "Anécdotas literarias".

24 " " " 221. "De Revistas. Bibliografía".

21 setembre " " 225. "Revistas".

2 novembre " " 231. "Teatros".

23 " " " 234. "Tipus I. El bon - home".

Any V (Cont.).

30 novembre 1,[illegible]. nº 235. "Pí y Margall; son estil".
7 desembre " " 236. "La voz de Benet". J. del .
" " " " " "Señora".

Any VI.

11 gener 1,[illegible]3. nº 241. "Con Zar[illegible]". J. del .
1 febrer " " 244. "Revistas". J. del M.
8 " " " 245. "Un libro y ningún elogio". J. del M.
22 " " " 247. "Revistas". J. del M.
1 març " " 248. "Un crimen". J. del M.
8 " " " 249. "Uno menos". J. del M.
5 abril " " 253. "Sobre l'art".
12 " " " 254. "Líneas Rojas". J. del M.
" " " " " "Revistas".
24 maig " " 260. "Nota literaria".
31 " " " 261. "Els Vells". J. del M.
14 juny " " 263. "Muñoz de [illegible]".
" " " " " "Nota". J. del M.
28 " " " 265. "Aniversario". J. del M.
12 juliol " " 267. "Notas de Viaje -Fragmento-".
" " " " " "Croniquilla". J. del M.
1[illegible] " " " 268. "Almas de esclavo". J. del M.
9 agost " " 271. "La carta de un enfermo". J. del M.
" " " " " "Joaquín María Bartrina".
" " " " " "Nota". J. del M.
" " " " " "Libros".
30 " " " 274. "Nota estival". (Sección literaria). J. del M.
6 setembre " " 275. "Acabo de leer...".
13 " " " 276. "Idea laudable". J. del M.
" " " " " "'Els penyals de l'oració'". (Sección liter.).
27 " " " 278. "Algo acerca de Zola".

Any VI (Cont.).

22 novembre 1903. nº 286. "Actualidad". J. del M.

6 desembre " " 287. "Hablando de Pí y Margall" J. del M.

13 " " " 28[illegible]. "Mariucha". J. del M.

20 " " " 290. "Delincuencia y miseria". J. del M.

27 " " " 291. "Alfredo Calderón". J. del M.

Any VII.

3 gener 1904 nº 292. "Aurora". J. del M.

17 " " " 294. "Fragmento". J. del M.

31 " " " 296. "Las dos obras". J. del M.

" " " " " "El malalt renaix". (Secc. literaria).

7 febrer " " 297. "Fecondité" J. del M.

14 " " " 298. "Leyendo". J. del M.

6 març " " 300. "Protestamos". J. del M.

10 " " " 301. "Contestación". A Joaquín M.

" " " " " "Canción". (Literatura). J. del M.

13 " " " 302. "La España trágica" Valladolid". J. del M.

17 " " " 303. "Crónicas". Panida.

" " " " " "Moloch". "

18 " " " 304. "Notas Marginales". (Literatura).

3 abril " " 308. "Dafnis y Cloe". (Liter.). J. del M.

7 " " " 30[illegible]. "El Nacimiento". " "

" " " " " "Teatros". Panida.

14 " " " 311. "Alma hermana". (Liter.). J. del M.

17 " " " 312. "El Abuelo". Panida.

21 " " " 313. "Teatro Principal". J. del M.

28 " " " 315. "Leyendo a Galdós". "

1 maig " " 316. "De actualidad". Panida.

8 " " " 318. "Embrazó la darga...". Panida.

" " " " " "Tipos de mi pueblo II." J. del M.

12 " " " 31[illegible]. "Teatros" I.

Any VII (cont.).

12	maig	[illegible]	[illegible]	31[illegible].	"Literatura".
16	"	"	"	32[illegible].	"Teatros".
18	"	"	"	321.	"Literatura". J. del P.
2[illegible]	"	"	"	32[illegible].	"Un homenaje". "
"	"		"	"	"El yelmo de Mambrino". P.
20	"	"	"	323.	"Teatro principal". P.
2	juny	"	"	325.	"Crónicas".
"	"	"	"	"	"De la conciencia" (Literatura). J. del P.
5	"	"	"	326.	"Crónicas".
12	"	"	"	32[illegible].	"'Elegia de la guerra'". P.
"	"	"	"	"	"Teatros".
15	"	"	"	32[illegible].	"Impresiones. El Abolengo". P.
1[illegible]	"	"	"	330.	"'Elegia de la guerra' II". P.
22	"	"	"	331.	"——". J. del P.
26	"	"	"	332.	"——". J. del P.
26	"	"	"	"	"Rememorando". P.
30	"	"	"	333.	"Teatros".
7	juliol	"	"	335.	"Crónicas. 'La Intrusa'". P.
10	"	"	"	336.	"Crónicas. 'Las confesiones de un pequeño filósofo'". P.
17	"	"	"	33[illegible].	"Literatura". P.
11	agost	"	"	345.	"Más allá de los hombres". (Liter.). P.
23	"	"	"	350.	"Lazo de unión". (Liter.). P.
4	setembre	"	"	352.	"Apuntes". (Liter.). P.
"	"	"	"	"	"En la soledad". (Liter.). P.
10	"	"	"	354.	"Canción [illegible]". " P.
17	"	"	"	356.	"Hojas". " P.
22	"	"	"	357.	"'Soldats de la Vida". (Liter.). P.
24	"	"	"	358.	"Los criminales" " P.
1	octubre	"	"	360.	"Triunfe la risa".
"	"	"	"	"	"Una fecha dolorosa". P.
5	novembre	"	"	36[illegible].	"Libros".

Any VII ([illegible])

10	novembre	1[illegible]	nº	37[illegible].	"El trinf[illegible]".
"	"	"	"	"	"Libros".
12	"	"	"	371.	"Visión de [illegible]".
17	"	"	"	372.	"El poeta [illegible]. La muerte del poeta".
1[illegible]	"	"	"	373.	"Los soli[illegible]".
24	"	"	"	374.	"Un pueblo [illegible]". P.
1	desembre	"	"	376.	"Petit Parlament" (Leído en la velada que anteanoche celebró el Centro Federal de esta ciudad, en el tercer aniversario del fallecimiento de Pí y Margall). P.
8	"	"	"	37[illegible].	"Las almas [illegible]".
15	"	"	"	38[illegible].	"Los espectros".
21	"	"	"	38[illegible].	"A propósito de la Extensión Universitaria". P.
2[illegible]	"	"	"	38[illegible].	"El hampa de Gerona".
31	"	"	"	385.	"Un sabi[illegible]".

Any VIII.

5	gener	1[illegible]5	nº	3[illegible].	"Alma [illegible]".
12	"	"	"	3[illegible]6(sic).	"Pequeñas impresiones".
14	"	"	"	3[illegible].	"El poeta no puede trabajar". (Liter.).
21	"	"	"	38[illegible].	"Fragments".
26	"	"	"	3[illegible].	"El despertar de Rusia". P.
[illegible]	febrer	"	"	3[illegible]4.	"La 'Pastora'" (1). P.
16	"	"	"	396.	"Guerra Junqueiro".
"	"	"	"	"	"Libros".
23	"	"	"	3[illegible]8.	"Últimas hojas".
7	març	"	"	401.	"El centenario del 'Quijote'".
10	"	"	"	402.	"Alma infantil".
7	abril	"	"	410.	"Exósmosis del Poeta. El Porvenir".
25	"	"		415.	"De Guerra Junqueiro". P.
[illegible]	maig	"	"	417.	"'Palabras'". P.

Any VIII (Cont.)

16 maig	1905.	nº	421.	"Quijoterías". P.
6 juny	"	"	427.	"Ante mi mesa".
23 "	"	"	432.	"Petit parlament". P.
20 juliol	"	"	439.	"Nota al margen". P.
17 agost	"	"	447.	"Teatro Novedades".
26 "	"	"	450.	"Pequeñas cosas".
14 setembre	"	"	544.	"Libros".
24 "	"	"	546.	"Carta al pálido hermano".
28 "	"	"	547.	"Emilio Zola".

Any IX.

22 març	1906	nº	583.	"Divagacions de l'August d'Alsina".
19 abril	"	"	5[illegible].	"An En Pe[illegible] Jori". A. d'A.
28 "	"	"	5[illegible]1.	"——".
17 maig	"	"	5[illegible]5.	"Petites impressions. El gesto de l'Iglesias". (de "El Poble Català).
17 juliol	"	"	606.	"El nostre triomf". (Trabajo leído en la velada que celebró el Centro Federalista). P.
20 "	"	"	607.	"L'amich" A Francesc Irla. (de "Ilustració Catalana).
26 "	"	"	60[illegible].	"El Destí y les Quimeres". (estudis pera una novela).
25 agost	"	"	619.	"Per l'abolició de la pena de mort". A D. Emili Junoy. (de "El Poble Català").
5 setembre	"	"	621.	"Llibres".
17 "	"	"	624.	"L'esculptor al poble".
3 novembre	"	"	634.	"A presiri!". (de "El Poble Català").
8 "	"	"	635.	"Un acto de cultura y patriotismo". El pueblo de Gerona honrando a Clavé.
10 "	"	"	636.	"Un libro de versos".
27 desembre	"	"	646.	"Opinión sentimental".

Any X.

13 febrer 1907. nº 656. "Humà. Escena I. Quadret dramàtich en un acte".

28 febrer " " 658. "Humà. Escenes II, III, IV.".

3 abril " " 666. "Teatro Principal".

11 " " " 668. "Teatro Principal". P.

23 " " " 671. "Teatro Principal". P.

10 maig " " 675. "El dret a la felicitat".(De la novela inèdita "Prometheus - Christ").

8 juny " " 680. "El Poeta beneeix el pa".

" " " " " "Para Ernesto Vendrell". A. d'A.

15 " " " 682. "Libros". A. d'A.

20 " " " 683. "Cultura" (Desde S. Feliu de Guíxols). A. d'A.

3 juliol " " 686. "Cultura" (Conferencia de D. Salv. Albert). "

27 " " " 690. "Prehistòria".

1 agost " " 691. "Diàlec".

3 " " " 692. "Les vides silencioses". (Al noble escriptor Silverio Lanza).

31 octubre " " 714. "Del diari de Augusto de Alzina".

14 novembre " " 718. "Cultura".

23 " " " 721. "La Dolorosa" A Gabriel Alomar.

14 desembre " " 727. "La joventut i el teatre municipal" Opinió de D. ... (de "La Veu de Catalunya").

20 " " " 731. "Ideàrium de l'August d'Alzina I a VIII".

Any XI.

5 febrer 1908. nº 739. "Ideàrium".

28 març " nº 753. "A manera de glosa". A Ademus.

8 abril " " 756. "La Vida I a V".

16 " " " 758. "Pes el sendero del filósofo". (de "La Cataluña).

18 " " " 757(sic). "Del diari de l'August d'Alzina".

30 " " " 759. "La intelectualidad catalana: Salvador Albert".

18 juny " " 768. "Sobre Revisionisme". (de "La Cataluña").

Any XI (Cont.).

20 juny 1,06. nº 769. "Lecturas".

4 juliol " " 771. "——".

9 " " " 772. "Pels camins". (de "Ilustració Catalana").

30 " " " 749. "Lecturas: 'Involució'".

22 agost " " 753. "A propósito de un Congreso pedagógico". (de "La Cataluña").

27 " " " 574(sic). "Palabras de conformidad".

10 octubre " " 865. "Un Cadaquès: Eduardo Marquina". (de "La Catalu

" " " " " "L'Enemic". A. d'A.

19 novembre " " 874. "Germana aigua!". Nit del 16-XI-1,06.

10 desembre " " 878. "Un nou llibre d'en Diego Ruiz".

Any XII.

28 gener 1,07. nº 8,0. "Sobre'l teatre català". (de "Teatrèlia).

18 febrer " " 8,5, "Tribunales: Causa ruidosa". J. del I.

3 juny " " 199(sic). "L'auto-educació".

Any XIII.

26 febrer 1910. nº 704. "L'educació heroica".

2 abril " " 709. "Ricard Guinó".

1 maig " " 717. "D. Quirico Riberas Bosch. Un veterano de la marina mercante".

18 juny " " 724. "1808-180, a una nueva luz".

17 juliol " " 728. "Bertrana, republicano".

24 " " " 729. "Publicaciones". (de "Mercurio").

7 agost " " 731. "Vida garundense. Cadaquès". (de "Las Noticias").

20 " " " 733. "Vida garundense. La cultura". (" ").

11 setembre 1,10 " 974. "Internacionalisme".

2 octubre " " 978. "——". (Editor.).

9 " " " 979. "Una conferencia del Dr. Salillas".

20 novembre " " 985. "La trista sort de Finlàndia".

Any XIV.

12 febrer 1911. nº 1002. "En defensa de nuestros monumentos. El Castillo de Sta. Catalina". (de "Las Noticias").

23 abril " " 1014. "Vida gerundense: Congreso agrícola". (L. Not.)

24 juny " " 1094. "La Dehesa. Una grave cuestión". ("Las Notic.")

3 setembre " " 1103. "Un llibre de Bonaventura Sabater".

31 desembre " " 1119. "Elogio de Rizal".

Any XVI. (2).

19 abril 1912. nº 1099(sic). "Vida gerundense. La mutualidad escolar". (de "Las Noticias").

26 maig " " 10104(sic). "El ben parlar". (de "La Publicidad").

28 juliol " " 10116. "Del Ergástulo provinciano". Para Alcides Arguedas".

18 agost " " 10119. "Ferrocarril estratégico. De Olot a Rosas". (de "Las Noticias").

3 novembre " " 1018. "Sonetos galantes".

Any XVII.

2 març 1913. nº 1035. "Vida Ampurdanesa: El monasterio de San Pedro de Roda". (de "Las Noticias").

8 " " " 1036. "El Obispado de Elna". (de "Nuestros Tiempos").

1 juny " " 1048. "Vida gerundense: Nuestras estaciones balnearías: San Hilario Sacalm".

21 " " " 1050. "El Teatro Principal". (de "Las Noticias").

6 juliol " " 1052. "Vida gerundense: La Escuela normal de maestras en proyecto. Datos sobre la enseñanza en esta provincia".

30 novembre " " 1519. "Vida ampurdanesa: El monumento a Monturiol". (de "Las Noticias").

28 desembre " " 1524. "Lectures".

Any XVIII.

18 febrer 1914. nº 1569. "Las pequeñas ciudades".

12 febrer " " 1564. "La pena de muerte".

27 " " " 1578. "Gerona".

29 març " " 1589. "Cataluña y la Revolución Francesa".

12 abril " " 1591. "Cantinas escolares".

3 maig " " 1593. "Al margen de los libros. 'Españolizando'".

10 " " " 1594. "La dominación francesa en Gerona".

31 " " " 1597.""La Plaza d Abastos". (de "Las Noticias").

14 juny " " 1599. "Tribunales de justicia para niños".

14 " " " " "El Presidio de Figueras. La sangrienta jornada del Corpus".

21 " " " 1600. "Los libros".

28 " " " 1601. "Palamós". (de "Mercurio").

2 agost " " 1605. "Por tierras ampurdanesas: Tossa". ("L. Notic.").

6 setembre " " 1607. "La repercusión de la guerra". (de "L. Notic.").

15 novembre " " 1620. "L'exposició de l'Ivo Pascual".

Any XIX.

13 març 1915. nº 1638. "De Kant a Bernhardi".

21 " " " 1639. "Una escuela de Artes y Oficios". ("L. Notic.").

2 maig " " 1645. "A propòsit de l'Unitat Moral d'Europa".

13 juny " " 1651. "Problemas de España".

26 desembre " " 5195(sic). "Tierras gerundenses: Los problemas de los pueblos". (de "Las Noticias"). (3).

Any XVII. (4).

9 gener 1916. nº 5197. "Tierras gerundenses: Sernyé". (L. Notic.).

16 " " " 5198. "La prensa avanzada de Gerona. Ojeada histórica.".

16 febrer " " 5210. "'Soldats de la vida'".

14 abril " " 5258. "Colonias escolares". (de "Las Noticias").

Any XXII. (Cont.).

12 maig	1916.	nº	5280.	"Homenatge". (A Anthia LLop de Roig).
23 "	"	"	5289.	"Cervantes en Cataluña. Sobre un episodio de "La Galatea". (de "Mercurio").
14 juny	"	"	5306.	"La Mancomunidades Provinciales".
19 agost	"	"	5339.	"El Valle de Hostoles. Las Planas". (L. Notic.).

Any XXIII.

25 gener	1917.	nº	546[illegible].	"Una gran línea internacional: Ax-Ripoll--Puigcerdá". (de "Las Noticias").
7 març	"	"	5502.	"La Cataluña histórica. Vulpellach". (L. Not.).
23 "	"	"	5515.	"La Cerdaña española. Llivia".("Las Notic.").
12 abril	"	"	5530.	"La Cataluña histórica. El Castillo de Hostoles". (de "Las Noticias").
2 maig	"	"	5547.	"El cementerio hebreo de Gerona".
10 "	"	"	5554.	"Por tierras ampurdanesas. Peralada".
8 juny	"	"	55[illegible].	"La llengua catalana i el jueus".
25 "	"	"	55[illegible]1.	"Glosa".
12 juliol	"	"	5605.	"Una figura histórica. Francisco Verntallat".
3 agost	"	"	5622.	"La industria corcho-taponera en San Feliu de Guíxols".
10 "	"	"	5628.	"La beneficencia en S. Feliu de Guíxols".
20 "	"	"	5632.	"Los hebreos catalanes. La Aljama de Castelló de Ampurias".
28 "	"	"	5639.	"Vida ampurdanesa. Cadaqués".
28 novembre	"	"	5714.	"El Archivo de la casa de Medinaceli".
1 desembre	"	"	5717.	"Un ampurdanés ilustre. José Mª Maranges".
11 "	"	"	5724.	"De la gran guerra. Els benedistins de Besalú".
12 "	"	"	5725.	"El nuevo gobernador. D. Andrés Giménez Soler".

Any XXIV.

27 abril	1918.	nº	5833.	"El ferrocarril estratégico de Blanes a Vilajuiga".
4 juliol	"	"	5886.	"Las casas claras. Ivonne Sarcey".
7 setembre	"	"	5940.	"Els hebreus gironins".
21 "	"	"	5952.	"Tierras gerundenses. San Julián de Ramis".
24 "	"	"	5954.	"Goethe en Francia".
10 octubre	"	"	5968.	"Sobre les biblioteques públiques".
11 "	"	"	5969.	"Los que fueron. Pella y Forgas".
7 novembre	"	"	5990.	"Escuelas francesas. La Alsacia reconquistada".
3 desembre	"	"	6012.	"Los niños y la guerra. Un héroe".
25 "	"	"	6034.	"Las Planas. El castillo de Hostoles".

Any XXV.

6 febrer	1919.	nº	6067.	"La ofrenda de Cataluña a Francia".
15 "	"	"	6075.	"Francomania y germanofilia".
12 abril	"	"	6118.	"Los judíos gerundenses. La expulsión".
16 "	"	"	6121.	"Un pedagog català del segle XVIII".
18 "	"	"	6122.	"Recuerdo histórico".
30 abril	"	"	6131.	"Del españolismo de Verlaine".
13 maig	"	"	6141.	"Los Templarios. La encomienda de Higueviva".
17 "	"	"	6145.	"La cuestión de Andorra".
10 juny	"	"	6163.	"Les escoles de Serinyà".
28 "	"	"	6175.	"La Cataluña histórica. San Esteban de Bas".
30 juliol	"	"	6201.	"El españolismo de Víctor Hugo".
6 agost	"	"	6207.	"Cataluña y Francia". (De una conferencia.) (5).
13	"	"	6213.	"Sobre el parlar castellà".
14 "	"	"	6213(sic).	"Ni resignats ni revoltats".
16 "	"	"	6214.	"Carnegie".
19 "	"	"	6216.	"De la nobleza del treball".
28 agost	"	"	6225.	"La patria de Puntaner. Un homenaje".
29 "	"	"	6226.	"Les colònies escolars. El return".

Any XXV. (cont.)

16 setembre 1919. nº 6240. "La Convención francesa y Cataluña".

6 octubre " " 6257. "Un juicio sobre D. Francisco Ciner".

28 " " " 6274. "Una fotografía histórica. De los Sitios".

7 novembre " " 6281. "De educación".

6 desembre " " 6306. "Federico Rahola. Su devoción a Cadaqués".

12 " " " 6320. "Dos españolismo en Francia".

20 " " " 6317(sic). "Una biblioteca popular, com complement de la jornada de vuit hores".

22 " " " 6310. "Los olvidados. Pascual y Deop".

23 " " " 6314. "Cantinas escolares".

Any XXVI.

11 febrer 1920, nº 6352. "Lecturas. Napoleón periodista".

21 " " " 6360. "Germana aigua...".

" " " " " "Girona sota la dominació francesa. El servei de beneficència".

4 març " " 6370. "Estudis napoleónicos en Cataluña".

8 abril " " 6397. "Gerona baja la dominación francesa. La fiesta del emperador".

12 " " " 6400. "George Sand, en Cataluña".

16 " " " 6404. "L'entrada ent del Bisbe. Nota històrica".

21 " " " 6408. "Girona sota la dominació francesa. Les oposicions".

27 " " " 6413. "De la poesia". (fragment).

14 maig " " 6426. "La dominació francesa a Girona. Visites de mariscals".

5 juny " " 6443. "Girona sota la dominació francesa. La processó de Corpus".

13 juliol " " 6473. "La Devesa de Girona. (Nota històrica)".

24 " " " 6483. "Les colònies escolars. El deure de Girona".

29 " " " 6487. "Les heroïnes de Girona. Un homenatge".

12 agost " " 6499. "Un geste de la Universitat de Montpellier".

19 " " " 6505. "El castillo de Bellcaire".

Any XXVI. (cont.)

21	agost	1920.	nº	6507.	"El monasterio de San Pedro de Camprodón".
26	"	"	"	6511.	"La Cataluña histórica. San Quirico de Colera".
4	setembre	"	"	6519.	"Les indemnitzacions de la post-guerra napoleònica".
7	"	"	"	6521.	"Les colònies escolars. El retorn".
20	"	"	"	6531.	"Anatole France".
21	"	"	"	6532.	"Ante la futura Exposición. Iniciativas".
28	"	"	"	6538.	"Girona sota la dominació francesa. Una festa a l'Empordà".
7	octubre	"	"	6546.	"Homenatge a una petita heroïna. Els records de la guerra".
[illegible]	"	"	"	6548.	"Els serveis d'alienats a França. Parlant amb el Dr. Vives. I".
14	"	"	"	6552.	"Els serveis d'alienats a Bèlgica. Parlant amb el Dr. Vives. II".
26	"	"	"	6562.	"A l'entorn d'Irlanda. L'heroi civil".
28	"	"	"	6564.	"Les fires de Girona l'any 1810. (Nota històrica".
4	novembre	"	"	6568.	"Els espasins dels regidors".
"	"	"	"	"	"El alma de las montañas".
16	"	"	"	6578.	"El centenario de Napoleón".
11	desembre	"	"	6599.	"Napoleó I a Girona. (Nota històrica)".
20	"	"	"	6606.	"Les poesies de Guerra d'En Guimerà".
21	"	"	"	6607.	"Una conferència sobre el Rosselló. El professor Calmette".

Any XXVII.

11	gener	1921.	nº	6622.	"Un homenatge del mariscal Joffre. A l'entorn del centenari de Napoleó".
28	febrer	"	"	6660.	"En Xavier Monsalvatge".
9	març	"	"	6668.	"El centenari napoleònic".
17	"	"	"	6674.	"Lectures. Un llibre de Marcel Provence".
23	"	"	"	6678.	"Cuestines musicales. Un libro del Dr. Diego Ruiz".
12	abril	"	"	6693.	"Lectures. Una memòria de Marcel Robin".

Any XXVII. (cont.)

30 abril 1921. nº 6702. "Un gest d'en Frank Xavier Monsalvatge".

7 maig " " 6714. "La mort de Napoleó. En el Centenari".

20 " " " 6724. "La festa de Sant Napoleó a Girona. En el centenari napoleònic".

24 " " " 6727. "Benito Mercadé. Un pintor angurdanès".

31 " " " 6732. "Visions de la guerra. (Poesies inèdites d'En Frederic Rahola".

28 juny " " 6755. "Un gest de la Universitat de Montpellier".

27 " " " 6754. "El Dr. Josep Anetller i Viñas. Un notge gironí il.lustre".

14 juliol " " 6768. "Del passat. La casa de Cartellà".

4 agost " " 6785. "Un llibre sobre Joan Maragall".

22 " " " 6799. "La inauguración de las Escuelas de Aiguaviva".

5 octubre " " 6836. "Parlant amb l'Horace Chauvet. Del Rossellón".

28 " " " 6856. "La festa de Sant Narcís del 1802. Dots hist.".

10 novembre " " 6865. "La festa de Sant Napoleó a l'Empordà. Vells papers". (No porta firma).

19 " " " 6873. "La festa de Sant Lluís a Olot. (La invasió francesa del 1823)".

23 " " " 6876. "Pi i Margall i Catalunya". (D'una conferència)". (6)

29 " " " 6881. "Afrancesats a Olot. La dominació napoleònica a Catalunya".

31 desembre " " 6907. "Un llibre del Dr. Ballester".

Any XXVIII.

5 gener 1922. nº 6911. "Els Tres Reis a Girona".

4 maig " " 7003. "Un llibre de Mossèn Reixach. (De Pedagogia Catalana)".

24 " " " 7023. "Els almogàvers del'Empordà". (de "La Public.").

1 agost " " 7076. "La joventut".

11 " " " 7085. "En Gonzàlez Hurtebise, historiador de Sant Feliu de Guíxols".

Any XXVIII. (cont.)

16 agost	1922.	nº	7088.	"Les colònies escolars. Salutació al vaixell que passa".
21 "	"	"	7092.	"Incomunicats".
7 setembre	"	"	7107.	"Recerques. "Estudis de codificació catalana en 1809'".
14 octubre	"	"	7138.	"Per Girona" (7).
30 "	"	"	7151.	"Diades redemptores".
16 novembre	"	"	7165.	"Recerques. Els clergues afrancesats".
1 desembre	"	"	7178.	"Hores d'arxiu".

Any XXIX.

1 febrer	1923.	nº	7225.	"Els infants i la ciutat".
15 març	"	"	7259.	"Sobre els murs ciclopis de Girona".
20 octubre	"	"	7433.	"Joaquim Ravetllat". (de "Las Noticias").
8 novembre	"	"	7447.	"Impressió".
19 "	"	"	7461.	"Sacrifici",

Any XXX.

20 febrer	1924.	nº	7536.	"Confessions d'un adjunt. El procediment electoral". Joan de l'Empordà.
14 març	"	"		"El traçat de la via Augusta. (Girona en l'antiguitat)".
17 maig	"	"		"Sant Ponç de Fontajau". J. de l'E.
24 "	"	"		"Empordanesos il.lustres. El general Escofet". J. de l'E.
5 juliol	"	"		"Un viatge de Carles IV a l'Empordà". J. de l'E.
1 setembre	"	"	7690.	"Els 'murs ciclopis' de Girona".
6 "	"	"		"El repertori d'en Pontich. Un tresor bibliogràfic".
11 "	"	"	7700.	"Inclinem-nos vers els bressols". J. de l'E.
13 desembre	"	"	7777.	"La infancia de Pi y Margall".
" "	"	"	"	"Al marge d'una exposició. I. Meló". J. de l'E.

Any XXXI.

30 abril 1925. nº 7877. "Las ciudades redividas".

30 juliol " " 7957. "Cadaqués". (fotografia).

6 agost " " 7963. "Una obra de arte popular. Pelol de Olier".

25 novembre " " 8053. "El príncipe gentil y la doncella ciega. Improntus".

16 desembre " " 8065. "Los ciegos. El centenario de la escritura de Braille".

25 " " " 8076. "Dues paraules a Joaquim Pla".

Any XXXII.

8 febrer 1926. nº 8109. "Un elogi de Santiago Rusiñyol".

6 març " " 8131. "Gerona en la antigüedad. Personajes Romanos".

14 juny " " 8203. "Un il.lustre geòleg olotí. Francesc Xavier Bolós".

27 juliol " " 8237. "Un fosear de napoleònidos".

31 agost " " "Canapost".

17 setembre " " "Pesalada".

12 octubre " " 8301. "San Miguel de Fluviá".

5 novembre " " 8320. "La 'Gazette de Gironne'. Un periódico francés en Gerona". (2 reproducciones).

10 " " " 8324. "La Catalunya Histórica. Breda".

20 " " " 8333. "Federico Rahola, economista y visionario".

25 " " " 9337. "Banda".

3 desembre " " 9344. "Fútbol".

18 " " " 8356(sic). "L'exposició Mir Mas de Xexàs".

Any XXXIII.

15 gener 1927. nº 8377. "Vallfogona".

17 febrer " " 8403. "Pestalozzi y Napoleón".

4 març " " 8415. "Pals". (sense firma).

11 " " " 8421. "Vilovi de Onyar".

26 " " " 8432. "Beethoven i Napoleó".

Any XXXIII. (cont.).

2	abril	1927.	nº	8435. "El pintor Fil. Cinca a l'Arenal".
15	"	"	"	8448. "El canonge Collell i Girona".
5	maig	"	"	8464. "Les capuchines de Girona". (de "Arcades històriques").
8(	"	"	"	8467. "Verges". (s.f.).
10	"	"	"	8468. "Feixà".
11	"	"	"	8467(sic). "Nuestros Balnearios. Caldas de Malavella". (s.f.).
13		"	"	8471. "La Catalunya histórica. Salas". (s.f.).
8	juny	"	"	8491. "Elegia de Poblet".
11	"	"	"	8494. "Anatole France en España. Unas palabras de Unamuno. Un juicio de Maragall".
7	juliol	"	"	8513. "La Cerdaña española. Llivia". (s.f.).
15	"	"	"	8520. "Recerques històriques. Un agent de Napoleó a Catalunya".
21	"	"	"	8525. "Hispanistas. Teófilo Gautier".
29	"	"	"	8531. "Personajes ampurdaneses". (Inés d'Adri).
5	agost	"	"	8537. "Serinyà".
13	"	"	"	8544. "El pas de la història. Els napoleònides de La Bisbal".
17	"	"	"	8546. "La incomprensión de España en Francia".
20	"	"	"	8549. "Del españolismo en Francia".
15	setembre	"	"	8570. "Los hispanistas franceses. Pierre Paus".
19	"	"	"	8573. "August Pi Sunyer".
27	"	"	"	8580. "Hispanistas. Ernesto y Enrique Merimée".
30	"	"	"	8583. "Los hispanistas. Adolfo Coster".
24	desembre	"	"	8652. "Els deures de la joventut". (D'un parlament als joves de La Bisbal).

Any XXXIV.

5	gener	1928.	nº	8661.	"Els tres Mels a Girona".
24	"	"	"	8676.	"Una carta inèdita. El general Blas de Fournas".
28	"	"	"	8680.	"Los tribunales especiales para niños".
7	febrer	"	"	8687.	"Los grandes amigos del libro". (Fragment).(8).
18	"	"	"	8694.	"La dançarina Aurea ha triomfat a Barcelona".
13	abril	"	"	8740.	"Cervià de Ter".
16	maig	"	"	8770.	"La ciudad y los niños".
28	"	"	"	8775.	"Visiones literarias de Gerona. Julles Tellier".
31	"	"	"	8781.	"El Dr. Ignasi Melé".
6	juny	"	"	8786.	"Temas históricos. El juramento a José Napoleón".
9	"	"	"	8788.	"Notas históricas. La procesión del Corpus en Gerona (1810-1813)".
18	"	"	"	8795.	"Figuras ampurdanesas. Narciso Monturiol".
26	"	"	"	8802.	"Los pueblos. Baget".
6	juliol	"	"	8810.	"L'altar major de Castelló d'Empúries".
16	"	"	"	8813.	"El retrat més fidel de Napoleó.".
24	"	"	"	8817.	"San Juan les Fonts".
21	"	"	"	8823.	"Vilademuls".
31	"	"	"	8830.	"El Cristo de las rosas. Nota de álbum".
13	agost	"	"	8841.	"Datos históricos de la villa de Amer". (foto i gràfic de l'Hotel Amer-Palatin).
"	"	"	"	"	"Acta de la exclaustración de los monjes del monasterio de Sta. María (Amer)". (s.f.).
16	"	"	"	8842.	"Las colonias escolares. Hablando con el Dr. Pi Suñer".
18		"	"	8845.	"Colonias escolar".
7	setembre	"	"	8862.	"Pí y Margall, viajero y poeta".
14	"	"	"	8867.	"El libro creador".
18	"	"	"	8870.	"Llansá".
21	"	"	"	8878.	"La ex-Colegiata de Besalú".

Any XXXIV. (cont.).

24 setembre 1928. nº 8875. "Gerona y la exposición Internacional de Barcelona".

16 octubre " " 8894. "Torroella de Montgrí".

24 " " " 8901. "Una familia ilustre. Los O'Donnell". (s.f.).

1 novembre " " "Homenatge". (A Josep Dalmau).

Any XXXV.

22 gener 1929. nº 8973. "Joaquin Miret y Sans. Sus estudios sobre los hebreos".

24 " " " 8977. "Bagur".

11 febrer " " 8991. "Los napoleónidas en Cruilles".

18 " " " 8996. "Un héroe anónimo. Episodios de la guerra napoleónica".

25 " " " 9002. "De la nobleza del trabajo".

8 març " " 9012. "El castillo de Hostoles".

15 " " " 9018. "El abad de Sta. Mª. de Vilabertrán. Un monje constructor ".

2 " " " 9027. "Escultores de almas".

11 abril " " 9037. "Figueras".

29 " " " 9052. "Páginas olvidadas. Icaro".

2 maig " " 9054. "Peratallada".

16 " " " 9064. "Una amiga de Napoleón".

17 " " " 9065. "En temps de la dominació francesa. La vacunació obligatòria".

25 " " " 9072. "La aljama de Castelló de Ampurias".

6 juny " " 9081. "Estudios hispano-hebraicos. Enrique Claudio Girbal".

8 " " " 9083. "Un precursor de les Colònies Escolars. Walter Bion".

10 " " " 9084. "Los que mueren. Victoriano Estorch".

14 " " " 9088. "Artistas de antaño. Lorenzo Pagans (1838--1883).".

21 " " " 9094. "El encauzamiento del río Muga. Un proyecto importante".

Any XXXV. (cont.).

26	juny	1929.	nº	9097.	"El repertorio de Pontich. Un monumento bibliográfico".
27	"	"	"	9098.	"Colònies escolars".
3	juliol	"	"	9102.	"Un elogio. El Maestro Guillermo Coltelles".
10	"	"	"	9108.	"Verntallat. Una figura històrica".
13	"	"	"	9111.	"Llers".
20	"	"	"	9116.	"Estampa d l'Empordà. Una batuda a la Perafita".
22	"	"	"	117.	"La Constitución de 1812 y el derècho constitucional del resto del siglo". (s.f.).
27	"	"	"	121.	"Un epistolario de Silverio Lanza".
12	agost	"	"	134.	"La cruz de Vilabertran". (s.f.).
14	"	"	"	136.	"La Plaza de Abastos de Gerona".(Nº especial).
13	setembre	"	"	161.	"Rosas".
14	"	"	"	162.	"Meditaciones sobre el libro".
28	"	"	"	174.	"El barón de Damar en Gerona. De la inavsión de 1823".
7	octubre	"	"	181.	"'Don Francisco' y la guerra" (Francisco Giner de los Ríos).
28	"	"	"	199.	"San Narciso, flor del Paraíso".
9	novembre	"	"		"La exclaustración y restauración de los 'Baños Arabes'". (Nº especial). 4 fotografies i 1 maqueta.
23	"	"	"	221.	"Sal vemos San Pedro de Roda!". 3 fotografies.
3	desembre	"	"	220(sic).	"El Puig de Bassagoda".
7	"	"	"	232.	"Una excursión a Montjoy".

Any XXXIII- XXXIV.

27	gener	1930.	nº	9271.	"Els nobles casals gironins".
7	febrer	"	"	9281.	"Girona vista per Maragall".
22	"	"	"	9294.	"L'epistolari d'un estoic. (Desde el castillo de Figueras 1877-1878)".
12	març	"	"	9309.	"Anatole France i Napoleó". (1 fotografia).
14	"	"	"	9310.	"El certificado de estudios de Dr. Tomás Puig".
18	"	"	"	9313.	"Gerona".
21	"	"	"	9315.	"Conferència sobre els banys àrabs de Girona". (feta per Rafael Masó).
15	abril	"	"		"La dama del Castillo de Vulpellac. 'Ego sum qui pecavi'".
30	"	"	"		"Els gats amics".
18	juny	"	"		"Les processons del Corpus a Girona sota la dominació napoleònica".
30	"	"	"	9392.	"L'escultor Fidel Aguilar".
28	juliol	"	"	9415.	"L'obra de Josep Aguilera".
30	"	"	"	9427.	"Les Colònies Escolars. Nota d comiat".
2	setembre	"	"	9438.	"Un gran poeta griego. Cortis Palamás".
16	"	"	"		"La patria del Dr. Turró".
7	octubre	"	"		"Meditaciones sobre el libro".
27	novembre	"	"	9498.	"Sigil.lografia napoleònica".
2[illegible]	"	"	"	9500.	"Francisco Pi y Margall".

Any XXXV.

17	gener	1931.	nº	9437(sic).	"El centenario de Goethe".
7	febrer	"	"	9454.	"Blanco Alberich".
25	"	"	"	9463.	"A l'entorn de Maragall".
[illegible]	març	"	"	9478.	"Un empordanès il.lustre. El Dr. Carreras Peralta". (1 fotografia).
14	"	"	"	9483.	"Un visionari empordanès. Joan de Peratallada".
1	abril	"	"	9496.	"Joan Maragall i el llibre".
4	"	"	"	9498.	"Las Bibliotecas Populares".

Any XXXV.

15 abril	1931.	nº	9056.	"A Girona Republicana".
18 "	"	"	9059.	"Ferran VII a Girona". (D'un llibre inèdit que obtingué el premi de l'Ajuntament de Girona en els Jocs Florals de 1930).
22 "	"	"	9062.	"El moment històric". (discurs de Serra Hunter).
16 maig	"	"	9081.	"La indústria cotonera a Catalunya".
26 "	"	"	9088.	"Una heroina. Mariana Pineda". (1 dibuix).
11 juny	"	"	9101.	"Estampa. Un petit heroi". (Francesc-Josep Barra).
13 "	"	"	9103.	"Homes d'ahir. Ildefons Sunyol (22-I-1868 - 21-VIII-1913).
15 "	"	"	9104.	"Santiago Rusinyol". (D'un parlament d'homenatge).
30 "	"	"	9114.	"Les creus renovades".
3 juliol	"	"	9117.	"Aspectes de Pi i Margall". (1 fotografia).
28 "	"	"	9137.	"L'Estatut i l'ensanyament primari".
27 agost	"	"		"Els que moren. Albert Cortey".
5 setembre	"	"		"Un homenatge a Ignasi Iglesias".
12 octubre	"	"		"Aurora Bertrana".
28 "	"	"	9214.	"Les fires de Girona l'any 1816. Nota històrica".
6 novembre	"	"	9221.	"La gesta dels nostres avis". (Fragment de les quartilles sobre els setges de Girona llegides ahir a la inauguració de la Biblioteca Municipal).
2 desembre		"	9243.	"Elogi d'una capsa de música".

Any XXXVI.

21 març	1932.	nº	3028(sic).	"Una campana històrica" (St. Martí del Canigó)". (de "La Publicitat").
22 "	"	"	3029.	"Goethe y Augereau".
13 abril	"	"	9047.	"Notes sobre la proclamació de la República a Girona. El bust de la República". (dibuix de Pepus) abril 1931.
20 maig	"	"	9077.	"Homenatge al senyor Xifra i Masmitjà".

Any XXXVI (cont.).

8 juny 1932. nº 9092. "En Francesc Peranges". (del llibre "Vides heroiques").

20 " " " 9102. "Albert de Quintana. (19-VI-1932).

16 juliol " " 9123. "Vells retrats". (D'un àlbum de Joan Deu).

22 " " " 9123(sic). "Per la col.lecció Plandiura".

30 " " " 9134. "Dos retrats: 1900 - 1932. Monsenyor Farsalade du Pont". (de "La Publicitat").

3 desembre " " 9239. "Las murallas de Gerona".

5 " " " 9240. "Mots de comiat i d'arrevoure. (A Claudi Ametlla)".

Any XXXVII.

17 gener 1933. nº 9275. "L'homenatge a Josep Mª Dalmau".

25 abril " " 9357. "L'expulsió dels jueus". (d'"Els jueus a Catalunya").

3 maig " " 9363. "El fullet d'en Caimó".

21 juliol " " 9455. "Paraules al marge". (de "La Publicitat").

11 agost " " 9473. "Un heroi empordanès. L'avi Simonet". " "

22 " " " 9481. "Elogi de Clavé".

30 " " 9486. "Un museu mineralògic a l'Empordà".

4 setembre " " 9492. "Una escola modèlica. (Ignasi Iglésies)".

7 " " " 9495(sic). "L'auto del Doctor Bosch Gimpera".

24 desembre " " 9508. "Els cavallers de l'ideal" (de "Breviari de ciutadania").

Anys XXXVII i XXXVIII.

12 gener 1934. nº "Antologia Catalana"

23 febrer " " "Sobre els estudis napoleònics a Catalunya". (de "La Publicitat").

6 març " " "Jaume Brunet i Bargunyà".

24 abril " " "La diada del llibre a Girona".

1 juny " " 9323. "La Simfònica de Girona".

20 " " " 9324. "Parlant amb el director de la Simfònica gironina".

28 " " " 9331. "L'afusellament de Cerrándis i Bellés". (fotos).

Anys XXXVII i XXXVIII (cont.).

5	juliol	1934.	nº	9336.	"Mme. Curie (1867-1934)". (de "Vides modèliques").
22	"	"	"	9350.	"Una lliçó d'història". (Història Nacional de Catalunya d'A. Rovira i Virgili).
3	agost	"	"	9360.	"Record. En Joan Nicolazzi".
8	"	"	"	9364.	"Llibres. Obres completes de Joan Maragall".
"	"	"	"	"	"La verdad sobre el negocio editorial".

Any XXXVIII.

5	gener	1935.	nº	9486.	"Passen els tres reis".
12	"	"	"	9492.	"Velles il.lustracions evocadores".
3	febrer"	"	"	9514.	"Mariscals francesos a Girona".
26	"	"	"	9530.	"Un arxiu napoleònic a Catalunya".
26	abril	"	"	9578.	"País de dones".
24	maig	"	"	9601.	"Sobre Ferran VII".
14	juny	"	"	9618.	"Santiago Rusinyol".
28	"	"	"	962[illegible].	"Ferrándes i Belles". (de "La pena de mort a Girona").
27	juliol	"	"	9642.	"Un elogi. L'arquitecte Rafael Masó i Valentí". (quartilles llegides a Ràdio Girona).
15	"	"	"		"Evocació de la vida i obra de Masó" (9).

Any XXXIX.

2	gener	1936.	nº	9756.	"L'any que se'n va". (Paraules a Ràdio Girona).
5	març	"	"	9800.	"Angelina". (de "El Diluvio").
6	"	"	"	9810.	"El Crist de Cruïlles".
10	"	"	"	9813.	"Records del 98. Les Baterias de Roses".
12	"	"	"	9815.	"De la dominació francesa. El baró de Gérando i la llengua catalana".
16	"	"	"	9818.	"El Doctor Coll i Turbau".
21	"	"	"	9822.	"De la història i la llegenda. La duquessa d'Orleans a l'Empordà".
27	"	"	"	9827.	"Un Bonaparte catalanòfil".

Any XXXIX (cont.).

31	março	1.36.	nº	9830. "Un heroi de la guerra dels francesos: en Narcís Massanas".
23	abril	"	"	9848. "Pi i Margall i el llibre".
10	juny	"	"	9886. "Paraules del soldat inconegut".
19	"	"	"	9893. "Crear". (de "El Diluvio").
11	juliol	"	"	9911. "Una bella gesta d'en Ramon Muntaner".
30	"	"	"	9921. "La mort d'Abdon Terrades".
28	"	"	"	9919. "Figures d l vuitcents. El general Narcís d'Ameller".
4	agost	"	"	9925. "Els francesos a Roses".
7	"	"	"	9928(sic). "Els darrers anys de Guillem Tell". (fragment d'un assaig per a les escoles).
11	"	"	"	9931. "Un escriptor francès a Roses".
12	"	"	"	9932. "El barri de Sant Pere".
15	"	"	"	9935. "El mestre i l'emperador".
18	"	"	"	9937. "En sembrador d'idea. Pi i Margall".
25	"	"	"	9943. "Notes: Montjuïc. El general Leon".
26	"	"	"	9944. "Cultura i humanisme".
28	"	"	"	9946. "Un petit heroi. Francesc-Josep Barra".
1	setembre	"	"	9949. "L'exemplaritat en el treball. Bernat de Balissy".
3	"	"	"	9951. "Evocacions. Els homes de la Primera República. Francesc Macià".
26	octubre	"	"	9995. "Anatole France i els nens".
2	novembre	"	"	10001. "El pobre pescador".

Any XL.

31	agost	1.37.	nº	10253. "Josep Anselm Clavé, el músic poeta".
24	setembre	"	"	10274. "Els homes de la Primera República. Joan Tutau". (fragment, 1 fotografia).
20	desembre	"	"	10356. "Una vila republicana. Cassà de la Selva".
29	"	"	"	10364. "El Doctor Misal, educador".

Any XLI.

7	gener	1936.	nº	10364.	"La [illegible] de Joffre". (fragment).
17	"	"	"	10372.	"Record. Artur Vinardell".
8	febrer	"	"	10392.	"Refugis i jardins".
14	"	"	"	10397.	"Díptic. Carina Michaelis".
3	maig	"	"	10462.	"Josep Toribi d'Ametller i Isern".
17	"	"	"	10473.	"L'heroi castellà "El Empecinado"". (1 gravat).
4	juny	"	"	10489.	"Puig Pujades". (a propòsit de l'aparició de "Vida d'Heroi").
6	agost	"	"	10544.	"L'heroisme". (Maeterlinck).

COL.LABORACIÓ AL

"SUPLEMENTO LITERARIO DE "EL AUTONOMISTA"

Gener	1902.	Any I.	Nº	1.	Pàg.	7.	" Casas consistoriales".
Febrer	"	"	"	2.	"	2.	"Los solos". Ami amigo Joaquin P. (J. del M.).
"	"	"	"	"	"	4.	"Gerona - Anglés". Crónicas comarcales.
Març	"	"	"	3.	"	5.	"Quadret de misèria".
"	"	"	"	"	"	6-7.	"Ratlles".
Abril	"	"	"	4	"	5.	"Rodiodía".
"	"	"	"	"	"	6.	"Cuartillas". (J. del M.).
"	"	"	"	"	"	6-7.	"A la font". A mon amic Joaquim de P.
Juliol	"	"	"	7.	"	4-5.	"Los que trabajan en Gerona y la Provincia". (J. del M.).
"	"	"	"	"	"	6-7.	"Claudio". Al inspirado poeta Luis Moreno Torrado.
Agost	"	"	"	8.	"	4-6.	"Máximo Gorky".
Setembre	"	"	"	9.	"	10-11.	"Manuel Malagrida". (J. del M.).
"	"	"	"	"	"	11-12.	"Miquel Blay".
"	"	"	"	"	"	12.	"Joaquim Vayreda".
Octubre	"	"	"	10.	"	2-3.	"¡Ahí va la semilla!". A mi amigo Julio Piferrer.
"	"	"	"	"	"	10-11.	"¿Glorias?".
"	"	"	"	"	"	14.	"Las dos ciudades". (J. del M.).
Novembre	"	"	"	11.	"	6.	"Crepuscular". (J. del M.).
"	"	"	"	"	"	7-8.	"Esboç".

Gener	1903.	Any II.	NNº	1.	Pàg.	1.	"Insinceridades literarias". Para mi amigo Mariano Aguilar.
Feb.-Març	"	"	"	2-3.	"	8.	"Anglés". (J. del M.).
"	"	"	"	"	"	14-15.	"El primer capítol".
"	"	"	"	"	"	16.	"——". (sobre la vida).
Abril	"	"	"	4.	"	5.	"Bosquejo". (J. del M.).
"	"	"	"	"	"	7-8.	"Stingle for life".
"	"	"	"	"	"	10-11.	"'Les cançons de Bilitis'"

Maig	1903.	Any II.	Nº 5.	Pàg.	2-3.	"Postal de Sobreportas". (J. del M.).
Juny	"	"	" 6.	"	4-5.	"La obra de Clavé". (J. del M.).
"	"	"	" "	"	6-7.	"José Anselmo Clavé".
Juliol	"	"	" 7.	"	2-3.	"Gesoria Liberal". (J. d l M.).
"	"	"	" "	"	7-8.	"De mi jardín".
Agost	"	"	" 8.	"	16.	"Libros". (J. del M.).
Setembre	"	"	" 9.	"	1.	"Renan". (J. del M.).

Octubre 1904. AnyIII. Nº 2. Pàg.3-14."La madre carretera".

Octubre 1907. Pàg. 7-8. "Pelegrinatge de Vida". (A. d'A.). (fragment de novel.la).

Desembre 1914. Pàg. 2-4. "Las minas de lignito de Berga".

Octubre 1924. Pàg. 3-4. "Elogi de Navetllat".

" " " 13-14. "Dues heroínes. Llúcia Jonama de Fitz-Gerald, Maria Angela Bivern".

Octubre 1925. Pàg. 28. "Glossa: El 'pla dels Emigrats'".

Octubre 1926. Pàg. 1-4. "Un ampurdanés ilustre: Don José María Maranges de Diago".

" " " 31-32. "Supervivientes".

Octubre 1927. Pàg.26-27. "Pàgines històriques: La fi d'en Boquica". (Josep Pujol i Pujol).

" " " 59. "El 'Greco' de Olot".

Octubre 1928. pàg.40-43. "Un poble que neix: S'Agaró".

Octubre 1930. Pàg. 1-13. "La vila de Peralada i el Palau comtal".

" " " 14-15. "Los condes de Peralada: Don Antonio de Rocabertí".

Octubre 1931. Pàg. 15-17. "El forastor".

" " " 25-29. "Un patrici exemplar: Joaquim Cabot i Rovira".

Octubre 1933. Pàg. 1-17. "La comarca del Gironès".

" " " 29-32. "Una escola modèlica". ('Ignasi Iglésies').

Octubre 1934. Pàg. 9-11. "El Dr. Ignasi Melé". (Parlament llegit a l'acte d'homenatge celebrat el 3 d'octubre de 1926).

" " " 15-21. "Josep Anselm Clavé, el músic poeta".

Octubre 1935. Pàg. 5-12. "Visions i figures de Rosos".

" " " 28-31. "El pont de pedra". (Paraules a Ràdio Girona).

COL.LABORACIÓ A

REVISTES I ALTRES PUBLICACIONS

"Acció ciutadana". Girona, 30 juny 1934. A. III, Nº [illegible], p.1. "L'afusellament de Ferrándes i Bellés". (D'un assaig històric sobre la pena de mort a Girona).

"D'ací i d'allà". Barcelona, 10 maig 1918. Vol. I, nº 5. "Els infants i la guerra".

"Barcelona atracción". B., Nov.-desembre, 1923. A. XIII, nº 151. "Los muros ciclópeos de Gerona y sus contornos".

" " B., Març 1924. A.XIV. nº154. "Gerona Romana".

" " B., Juliol 1936. A.XXVI. nº 301. p.212-215. "Los Baños árabes de Gerona y su restauración".

"Boletín de la Institución Libre de Enseñanza". Madrid, 30 novembre 1919. A. XLIII. nº 716. p. 351-352. "In memoriam. Un juicio sobre D. Francisco Giner".

"Catalana". B., 28 setembre 1919. A. II. nº 73. p. 289-290. "Josan. L'Ignasi Melé".

"Catalanitat". G. 28 maig 1911. A. II. nº 43. p. 1-2. "El problema social i el socialisme". (d'una conferència).

"Catalunya-París". París (França), juliol 1903. nº 7. "Sobre la vida".

" " " " agost " " 8. "Notas a la cartera".

"Ciudadanía". G., 29 juliol 1910. nº 0. p. 1. "Orientaciones".

" " " 4 agost " A. I. nº 3. p. 1. "Los símbolos en la escuela".

" " 10 " " " " 10. " 2. "Conferència. Fragment". (La Bellesa).

" " 25 " " " " 19. " 1. "Alvarez de Castro".

" " 31 " " " " 24. " 1. "La muerte de Juan Paris".

" " 14 setembre " " " 35. " 1. "Para el Ateneo Obrero".

" " 17 " " " " 38. " 1. "De la Revuelta. Julio MCMIX".

" " 20 " " " " 40. " 1. "Carta de Solidari-dad con Dr. Maestre"-(10).

" " 21 " " " " 41. " 1. "Un libro sobre Balmes".

" " 22 novembre " " " 94. " 1. "Tolstoy". (11).

" " 1[illegible] febrer 1911.A.II. " 6. " 1. "La tragèdia del Japó". (de Catalanitat).

"Ciudadanía". G., 26 febrer 1911. A. II. nº 7. "Templemos las almas igual que los sables". A J. Pérez Andreu, oficial del ejército.

" G., 4 juny 1911. A. II. nº 21. "La demolición de las murallas. La Granvía. El grupo escolar". (de Las Notic.).

"Ciutadania". G., 23 juliol 1911. A. I. nº 4. p. 2. "Para los demás gerundenses".

"Cultura". G., setembre 1914. A. I. nº 1. p. 18-20. "Escolis".

"El Eco". G., juny 1909. A. V. nº 21. p. 1-2. "Auto-educación".

"Emporion" Torroella de M., 9 abril 1916. Nº 64.31. "La mort de Granados".

" " " 25 agost 1917. nº 64. "Torroella de Montgrí. Escuelas". (de "La Publicidad").

"Emporium". Palafrugell, setembre o octubre 1905. "Exósmossis del poeta".

" " gener o febrer 1906. nº XIV. "Les tardes de l'August d'Alsina".

"Estil". B., març 1907. nº 5. "Diálech".

"Gaseta de les Arts"., B., 1929. nº XL. "Peralada i els Rocabertí". (Número monogràfic dedicat a Peralada).

"Germanor". Santiago de Xile, 1916. "De certes actitudes davant la gran guerra".

" Santiago de Xile, 1916. "Europa".

"Lo Geronès". G., 30 juny 1906. "La mort d'un gran home". (de "Ilustració Catalana").

" " 2 febrer 1908. A. XV. nº 666. "Idearium".

"Llegiu-me". B., juliol 1927. Vol. II. nº 10. p. 579-581. "El tambor gironí".

"Lletres". G., 1 abril 1907. A. I. nº 1. "La paraula".

" " 1 maig " " nº 2. "Prudenci Bertrana".

" " 1 juny " " nº 3. "Lectures: 'Sur la pierre blanche' d'Anatole France".

" " 1 juliol " " nº 4. "Gentilesa. A un'altre endolada".

" " setembre " " nº 6. "L'esculptor al poble".

" " octubre " " nº 7. "D'art social". (Fragment conf.).

"La Nova Revista". B., juny 1927. "Homenatge a Josep Balmau Carles".

"L'onada". S. Feliu de Guixols, Festa Major 1933. A. II. nº extraordinari. "La conquesta de la llengua pròpia".

"Mercurio". B., 1 octubre 1908. A. VIII. nº 83. "Gerona".

" " 2 " " " " " "Las excavaciones de Ampurias".

" " setembre 1909. A. IX. "Días futuros".

" " 11 juny 1914. A. XIV. nº 204. "Palamós".

" " 20 agost 1914. A. XIV. nº 2[illegible]. "Las excavaciones de Tossa".

" " 28 octubre 1915. A. XV. nº 240. "La actividad industrial de las comarcas gerundenses: El Pretoral, Anglés, Bonmatí, Becoemó".

" " 27 abril 1916. A. XVI. nº 253. "Cervantes en Cataluña. Sobre un episodio de 'La Galatea'".

" " 20 novembre 1919. A. XIX. nº 346. "Federico Rahola. Su devoción a Cadaqués".

" " 12 novembre 1925. A. XXV. nº 502. "Aspectos del panhiponismo".

"Pentefsmo". B., 15 octubre 1911. A. I. nº 1. "Divagacions sota el pòrtic".

" " 15 novemb. " " " 3. "De la premsa provincialna".

"El programa". S. Feliu de Guixols, 31 juliol 1922. A. XVI. nº 958. "Un heroi guixolenc. En Narcís Manuel Manonas".

"La Provincia". G., 3 desembre 1904. A. I. nº 27. "Alma errante".

" " " 7 gener 1905. A. II. nº 27(sic). "Pequeñas impresiones".

" " " 5 " " " " 28. "Alma ignorada".

" " " 12 " " " " 28. "El poeta no puede trabajar".

"La Rambla de Girona". G., 11 juny 1932. nº 6. p. 4. "Pere Caimó".

" " " " " " " " "Joan Deu".

"Reflex". G., 26 setembre 1931. A. I. nº 1. p. 1. "Els nostres intel.lectuals. C. Rahola parla per als lectors de ...".

"Revista d'Igualada". I., setembre 192[illegible]. A. I. nº 4. "Els jocs catalans. Una conversió". (Josep Estruc Benet).

"Revista d'Olot". O., maig 1928. A. III. nº 29. p. 5. "Esperits solitaris". (Josep Mª de Gorgonta).

"Revista de Catalunya". B., juliol 1924. V. I. A. I. nº 1. P. 22-34. "Estudis sobre la invasió francesa del 1823".

" " " B., novembre 1924. V. I. A. I. nº 5 p.449-457. "Un discurs del doctor Fonès Puig, president de l'Audiència afrancesada de Barcelona".

"Revista de Catalunya". B., febrer 1925. V. II. A. II. nº 8. p. 164-167.
"Anatole France a Catalunya. I Anatole France en català. II Anatole France i Maragall".

" " B., setembre 1925. V. III. A. II. nº 15. p.272-275.
"Els Banys 'àrabs' de Girona".

" " B., gener 1926. V. IV. A. III. nº 19. p.22-25.
"Una autobiografia del Doctor Diego Ruiz".

" " B., juliol 1926. V. V. A. III. nº 25. p. 8-11.
"Els emigrants polítics en la història: El convencional Josep Cassanyes a l'Empordà".

" " B., juliol 1927. V. VII. A. IV. nº 37. p.21-33.
"Una noble vida d'escriptor i artista: Xavier Monsalvatge. (Assaig per a una biografia sentimental)".

" " B., ~~desembre~~ febrer 1926. V. IV. A. III. nº 20. p.
"En Carles Rahola a Girona". (Enquesta de "R. de C.").

" " B., 1931. V. XIII. A. nº 67.
"Ferran VII a Girona". (d'un llibre en preparació).

" " B., 1931. V. XIII. A. nº70.
"Notes sobre la proclamació de la República a Girona. La noia de la bandera. El bust de la República. Retrats reials. Un episodi inquietant. Banderes. Una monja desolada. Una mala nova. Colofó. La dansa Federal".

" " B., 1931. V. XIV. A. nº.
"Conferència a l'Ateneu sobre 'Hores tràgiques i anècdotes de la guerra'".

" " B., 15 desembre 1938. V. XVIII. A. X. nº93.p.605-639.
"Josep Maria Maranges".

"Revista de S'Agaró". S. Feliu de Guixols, estiu 1936. nº 3 p. 13-16.
"Les velles llegendes de la Costa Brava. La dama del castell de Vulpellac".

"Scherzando...". G., octubre 1907. A. II. nº 16. "Lletra d'elogi".

" " gener 1908. A.III. " 19. "Joan Frigola".

" " novembre " " " 28. "Del concert Torelló".

" (2º èp.) " juliol 1912. A. IV. " 1. "Impromtus".

" " octubre 1922. A.XIII." 135. "Diades Redemptores".

"

"[illegible]". B., 15 setembre 1908. A. I. nº 1. "Sobre el teatre català".

"Vibració". G., 4 juny 1932. nº 18. p. [illegible]. "En Francesc Ferrer".

"Víctors". G., abril 1936. A. I. nº 4. p. 5-6. "Les voltes de Girona".

"Evocant Carles Costa", dins "Evocant a Carles Costa. Vetllada necrològica. Figueres, desembre 1927".
Girona, gràfiques Sarius Rahola, 1928.

"Aspectos monumentales de Gerona", dins "Album oficial de Gerona y su provincia. Sus bellezas, industria y comercio"
Barcelona, Ed. Catalònia, 1926.

"El gironès", dins "Album Meravella" Vol. V, dirigit per Pere Pujol i Casademont. p. 30[illegible]-316.
Barcelona, Llibreria Catalònia, 1933.

"Discurs de gràcies", dins "Jocs Florals de Girona. Any 1933. (Discurs del President del Consistori".

RADUCCIONS

"El Autonomista".

21	març	1905.	nº 405.	"L'Anneau d'Améthyste" A. France (Fragment).	
24	"	"	" 406.	" " " " "	
2	juny	"	" 426.	"Sur la pierre blanche" " "	
1[illegible]	agost	"	" 448.	" " " " " " "	
25	novembre	"	" 560.	"La Reyna castigada", de "Contes populaires de la Gascongé" per Fr. Blade.	
28	desembre	"	" 567.	"Pensaments de Riquet" A. France	
20	gener	1906.	" 572.	"Un robo domèstic" " "	
3	abril	"	" 586.	"Els jutges íntegres" " "	
9	agost	"	" 613.	"Explorant l'Avenir" I " "	
11	"	"	" 616.	" " " II " "	
1[illegible]	"	"	" 617.	" " III " "	
25	"	"	" 61[illegible].	" " " "	
6	setembre	"	" 622.	" " " "	
20	"	"	" 625.	"El senyor [illegible]" " "	
2[illegible]	"	"	" 626.	"La Corbata" " "	
3	gener	1907.	" 647.	"Edma o la caritat ben entesa" (Conte de cap d'any). A. France.	
29	agost	1907.	" 69[illegible].	"Riquet" "	
2	novembre	"	" 715.	"Lohengrin" Catulle Mendès.	
7	desembre	"	" 725.	"Diàlec a sol ponent". Pierre Louys.	
11	abril	1908.	" 757.	"La caiguda de les fulles" "A Morte de [illegible]. Joao" Guerra Junqueiro.	
13	juny	"	" 767.	"Palabras de Anatole France" (del prèleg a "La Vie de Jeanne d'Arc").	

"Suplemento Literario de "El Autonomista"" G. maig 1[illegible]. A. II. nº 5. "Les chansons de Bilitis" Pierre Louys

"Catalanitat" G., 23 abril 1911. A. II. nº 38. "La savie a del doctor Bog" A. France

"Cultura". G., octubre 1914. A. I. nº [illegible]. "La música orquestral" Wanda Landowska

"[illegible]". [illegible], novembre o [illegible] 1905. "Un robo doméstic" A. Franco

"Lletres". G., 1 abril 1907. A. I. nº 1. "Putois".

" " agost " " " 5. "Escrúpuls" Octavi [illegible].

" " desembre " " " 8. "Clopinel" A. Franco.

"Scherzando...". G., novembre 1907. A. II. nº 17. "Lohengrin" C. Mendés.

" " març 1908. III. " 21. "L'obra de Ricard Wagner" C. Mendés.

" " setembre " " " 26. "Tristan y Isolda". Catulle Mendés.

Ardel, Henri. "El ensueño blanco" versión española [illegible]

col. La Novela Rosa. Barcelona, ed. Juventud [illegible]

Tharaud, J i J. "Serventa per amor" 2 vols. tr. [illegible]

Col. 'A tot vent', 48. Badalona, ed. Proa, 1932.

Flaubert, Gustave. "Madame Bovary" tr. [illegible]

Monsalvatje Fossas, Francisco. "Els Romances". tr. [illegible]

ARDLICS

[illegible] "[illegible]". pr. [illegible]
Girona, Dalmau Carles, [illegible] S.A., 1[illegible]16.

Grahit, Josep. "Les Sardanes". pr. C. R. 2º ed.
Girona, 1[illegible]

Rodrigues Grahit, Ignasi. "L'estàtua de la Bançarina. Llibre de contes".
Fòrtic [illegible]. Buxeres de Jose[illegible]. Prim.
Girona, Tipografia "El Autonomista", 1[illegible].

Maragall, Joan "Epistolari II" "Obres Completes" Vol. [illegible]
Edició dels Fills de Joan Maragall. Barcelona, [illegible] Llibreria, 1[illegible]31.

Monsalvatge, Xavier "Ombres". pr. C. R.

Sabater, Bonaventura "Quartilles" pr. C.R.

Roig i LLop, Tomàs "Facècies". pr. C.R.

[illegible] LA BIBLIOGRAFIA [illegible]

(1). Bom que donaven al carro de morts de l'Hospital i dels pobres a Girona.
(2). L'any XV és saltat en la numeració.
(3). Porta l'any XXI. Com podem veure la numeració continua oscil.lant. És millor prescindir-ne.
(4). Conseqüència de l'error comès -veure nota 3-, es salta en la numeració normal els anys XX i XXI.
(5). "Los hispanistas franceses". Conferència donada al Foyer français de Barcelona el 17 de febrer de 1919.
(6). Extracte de la conferència donada al Centre Republicà de Salt el 19 de novembre de 1921.
(7). Manifest per a la creació d'un Ateneu. Signen a més a més Cassià Costal, Josep Junquera i Joaquim Pla.
(8). Aquest article obtingué el "Premio de la Cámara Oficial del Libro de Madrid, en el concurso abierto con motivo de la Fiesta del Día del Libro Español en 1927, para premiar el artículo periodístico que reuna mayores méritos como estímulo de amor al libro o como medio de difundir la cultura".
(9). Aquest article és tret d'una referència i no'hem pogut comprovar.
(10). Carta de Solidaritat amb el Dr. Maestre amb motiu del seu discurs sobre la guerra de Melilla. Signen també P. Bertrana, Enric López, Miquel de Palol, Eliseu Jubert, Laureà Dalmau, Joan Martorell, Joan E. Torroella, Josep Roca, Josep Tharrats, J. Colomer, F. Monsalvatje. El dia 25 setembre 1910, hi ha la contesta del Dr. Tomàs Maestre.
(11). El 2 de desembre de 1910, hi ha una contesta d'Eduard Lladó Salas a aquest article, considerant-lo groller.

EPISTOLARI

La llista de corresponsals de Carles Rahola es feria molt llarga, d'aquí que he optat per seleccionar els que he cregut mes interessants per aquest estudi. D'aquest, hi figuren la totalitat de les cartes i postals que he trobat, fora d'alguna sen cap interès.

Per la transcripció he adoptat el sistema normal usual de normalització ortogràfica sempre i quan he estat possible.

Les paraules no enteses les he substituït per aquest signe (...). Tots els subratllats són originals del corresponsal.

GABRIEL ALCARAZ VILLALONGA

Palma, 27 juliol 1906 I

Poeta i Amic:

Els vostres "Pequeños Ensayos"(1) són una intensa i llarga vibració. Són la firma d'una personalitat i l'afirmació de la pròpia essència personal. Es, para mi, el gran punt final de los aspiraciones del poeta. Barrejant a Buffon(2) ab Descartes, podríem dir: "tinc estil, doncs sóc", lo qual seria d'un ben modern cartesianisar.

El vostre llibre és un llibre de joventut, i jo, que he pronunciat el mot Futurisme(3), he de veure en tot afany d'eterna joventut una renovació incessant de la salvadora Esperança, o sia el Demà.

Havem alçat un poderós crit contra el je m'en foutisme, i aquí està, crec jo, el primer dever nostre en mig de l'actual idealisació dels apartats, dels absents, dels impassibles. ... de la pròpia contemplació, qui llencen sobre les coses el somriure, enemic del riure, paròdia del riure com el dèu mal del Dèu bo; aqueix somriure que vos estigmatiseu en un dels vostres "Ensayos"(4).

¿Veurem aviat un llibre vostre en català? No és per vana patrioteria de company de causa, que jo crec l'ús de la llengua pròpia la primera condició vital de la nostra poesia.

Rebeu, estimat amic, ab una encaixada de regraciament i de felicitació, l'asseguranca del viu afecte de vostre incondicional

Gabriel Alomar

(1) Girona, 1905.
(2) Georges-Louis Leclerc, comte de Buffon (1707-1788). Naturalista i escriptor francès.
(3) "El Futurisme" conferència llegida a l'Ateneu de Barcelona i publicada a "L'Avenç". Barcelona, 1905.
(4) Es refereix al titulat "Triumfe la risa".

Palma, 23 maig 1907 II

Molt estimat amic:

Vaig rebre la seua molt amable postal. No es preocupi. Jo li deia lo de la tirada apart(1) perquè fa temps tenia el desig de fer una petita edició d'aquell ensaig per poder regalar-ne als amics. Es possible que ab el temps faci una edició d'un llibre col.lecció de tots els meus ensaigs (Futurisme, etc.), de manera que lo que li deia era sols, privadament, una petita tirada aprofitant la impressió en la revista(2). V. ja sap que això s'acostuma a fer en les revistes: ara en Martínez Sierra(3) m'enviarà (segons carta) 100 exemplars de les meues "Notes marginals al Quijote", que acaben d'aparèixer a l'hermosa revista "Renacimiento"(4). Ja n'hi enviaré un exemplar, naturalment. Més pera la tirada del meu ensaig s'haurà d'esperar, no cal dir-ho, que haguès acabat la seua completa publicació. En quant al nombre d'exemplars, això anirà a voluntat de V.

Estic molt content de que el dant hagi estat del seu gust. No sé lo que dirà en Fabra, però jo trobo certa gràcia, en català, en aquella tournure. En català hi vè molt bé, sense la menor violència. No?

M'alegrarà molt rebre proves, a pesar de que jo sóc un deplorable corrector i no he publicat res encara (ni un article) sense algun error d'importància. Ara, en el meu article d'"El Poble Català" "Alfons XIV", hi ha un obstacle per objecte que m'esgarrifa! En "El Futurisme" hi ha, ente altres coses, unitat per mitat (!!!) i litòrgic per letàrgic. En aquest ensaig "Sobre el Quijote" de que li parlava, hi ha entretenimiento per entremetimiento, i així.

Fins a una altra, estimat amic. Es ben seu

Gabriel Alomar

(1) Veure carta III (18 juny 1907).
(2) "Lletres" Girona, 1907.
(3) Gregorio Martínez Sierra (1881-1947). Escriptor espanyol.
(4) Revista fundada per G. Martínez Sierra.

Palma, 18 juny 1907 III

Molt estimat amic:

Perdoni'm, però estic sol.licitat per mil feines. A més he estat dos dies al llit. Encara no he pogut enviar a en Martínez Sierra la traducció castellana del "Futurisme"!

Avui mateix, com haurà vist, li envio el segon capítol de "George Sand".

En quant al llibret me sembla que sortirà una cosa ben presentable. En la portada no ha de dir res d'"Estudi crític". Jo volia que sols diguós "George Sand a Mallorca", més ja no hi ha temps! Penso, però, que malgrat que sobre els folis digui "El viatge etc.", jo posaria a la portada aquell títol tant curt, tant atraient. No li sembla?

Podeu posar Publicació "Lletres". No hi haurà pròleg. En quant a capitulars, no hi ha d'haver més que la que ja hi ha.

No he llegit encara els "Caires Vius"(1), però el neologisme és pera mi la prova dels escriptors de raça. Si ho són, l'imposen i el dicten; si no ho són, el seu atreviment és impuresa d'estil, desmanyament de dicció.

La traducció meua és feta a correcuita, així és que li suplico si troba qualque forta cacofonia, repetició, impropietat o prosaisme, que sens temor la modifiqui, perquè jo no he tingut temps pera mirar-m'ho detingudament.

Del Novalis he vist sols lo publicat per "El Poble Català", i és que tine tantes lectures pera fer que no trobo temps pera quasi cap. Això sense comptar les col.laboracions que m'estiren i sacsegon.

Quant aprovo la vostra predilecció per France, pel meu Anatole France! Aquest escriptor (junt ab D'Annunzio) és avui el més bell refugi contra el plebeisme i la vulgaritat: la vulgaritat dels senyors, més que la del poble.

Fins a una altra, estimat amic. Tot de vos

Gabriel Alomar

(1) ~~Novel·la~~ Llibre de narracions de Víctor Català. Barcelona, 1907.

Palma, 14 desembre 1907 IV

Molt estimat amic:

Rebuda la seua carta.

Em falta el nº VI de "Lletres", corresponent a setembre, i en deu haver-hi "George Sand". No he rebut tampoc, encara, el de novembre(1), ni el de desembre(2).

He tingut aquests dies la imponderable satisfacció de rebre la "Colección Diplomática del Condado de Besalú" de D. Francisco Monsalvatje(3). No sé, en veritat, com correspondre a tan exquisit obsequi.

Dec també a V. la dedicatòria del bell article "La Dolorosa" (4), intensa visió dramàtica d'aqueixa flor d'eterna poesia que és la dona de plaer. Ja li correspondré dedicant-li un treball o poesia que cregui un poc dignes de V.

Para mi és la més alta recompensa el cas excepcional que V. i l'exquisida agrupació intel.lectual de Girona fan a la meua nirviosa, ràpida i atrafegada producció. La seguretat d'ésser entès completament per uns quants -V. sap que sols uns quants poden arribar a la percepció total de certes subtileses-, és un gust inefable, és un gust... amorós. Veritat? Cada carta seua on veig una apreciació espiritual d'alguna cosa meua, m'omple de vivíssima satisfacció.

Mercès encara per l'al.lusió amabilíssima a l'article de "La Publicidad".

Escric a tota màquina pera ésser a temps al correu.

Adjunto la tarjeta pera en Martínez Sierra(5).

I quedo agraidíssim a tot. Ben seu

Gabriel Alomar

No conec lo que em cita sobre George Sand.

(1) Aquest mes no va sortir.
(2) Últim número de la revista a Girona. Després sortirà a Palafrugell.
(3) Francesc Monsalvatje i Fossas (1853-1917). Historiador.
(4) Publicat a "El Autonomista" 23 novembre 1907. Girona.
(5) On demana publiqui quelcom de "Lletres" a "Renacimiento".

(postal) Palma, 1[illegible] desembre 1908 V

Den estimat amic Rahola:

Serà pera mi una alta honra escriure un pròleg al llibre de V.(1). I grans mercès per la promesa que em fa. Ja li retornaré algun dia tantes benevolències.

Girona va agradar-me i així creia haver-ho demostrat en los meues sportula. Ja en parlarem.

Què hi ha de la meua "George Sand"? M'interessa.

Grans records als amics. Enviaré "[illegible] Poetisació"(2). Serà un honor pera mi complaure el desig de la Reina de la Festa a qui saludo reverenciosament.

Den seu

Gabriel Alomar

(1) Es refereix a "El llibre de l'August d'Alzina" Girona, 1910.
(2) Conferència llegida a l'Ateneu barceloní el 14 d'octubre de 1908.

Palma, 1[illegible] agost 190[illegible] VI

Estimadíssim amic:

Aprofito la suspensió forçosa de les meues feines periodístiques pera escriure-us, i us prego que trameteu als nostres comunals amics de Girona la salutació ferventa que poso en aquesta carta.

Un d'aquests dies aniré a Barcelona. Se'ns presenta al davant una feina titànica, infinitament més que la feta fins aquí, i és cosa d'emprendre-la o bé de desnaturalisar-se per complet i donar per mort el malalt, retornant a la torre d'ivori. "Ha de passar per nosaltres aquest càlzer..." M'enteneu?

No us repetiré les gràcies pel vostre admirable estudi sobre Guyau(1), ni ho faré tampoc pera en Salol(2), perquè ja deuríeu veure com vaig procurar correspondre des d'"El Poble" a l'amabilitat.

Us enviaré exemplars de la meua "Poetisació", preparant els de les meues poesies. No recordo ara si amb les meues presses oposicionals vaig fer-ho. Em sembla que no. Ara, a Barcelona, me'n cuidaré.

Espero que m'envieu o feu enviar-me les proves del vostre llibre pera tenir el gran gust d'escriure'n el pròleg. Com va aqueixa lenta publicació.

Si veieu el jove Tharrats, saludeu-lo; suposo que veuria també l'al.lusió que vaig fer en la meua sportula a les seues "Orles".

No vull que els noms estimats d'en Bertrana i d'en Monsalvatge deixin de figurar en aquesta carta.

Fins a una altra, dilectíssim.

Cordialment una forta abraçada d'en

Gabriel Alomar

(1) Palafrugell, 1909.
(2) Es refereix a la publicació de la novel.la "Camí de llum".

Palma, [illegible] gener 1910 VII

La meua estupefacció en rebre la seua carta, bon amic meu, no sé com explicar-la-hi. Amb dir-li que fa un mes que el prèleg 'a a casa d'en López(1) ho comprendrà perfectament. Obro la carta de V., i tot esperant llegir-hi el seu judici sobre el prèleg, hi trobo amargues i justíssimes reconvencions per la meua tardança en escriure'l... Fino vera frissança de què aquesta carta arribi a mans de V., pera quedar completament sincerat.

Avui mateix envio a en López els originals manuscrits de V. Hi he trobat pàgines encertadíssimes, especialment la darrera, la de l'afusellament (2). En fi, ja llegirà el prèleg, amb tot i que vaig escriure'l abans de llegir aquests darrers originals.

Per lo que veig, jo no hauré retardat ni un sol dia l'aparició del seu llibre que espero amb ànsia.

Grans recordances a tots.

Cordialíssim

Gabriel Alomar

(1) Antoni López, editor
(2) Es refereix al publicat a les pàgines 216-219 d'"El llibre de l'August d'Alzina".

(postal) Barcelona, [illegible] novembre 1910 VIII

Ai, estimat amic! No sabeu quantes peticions de conferències cauen sobre mi aquests dies en què em trobo sota el pes de les dues que donaré a Barcelona! En Santiago (1) és a Castelló. Jo vaig pro ecre (l'altra vegada) anar a Lleida i Manresa i no sé si podré ara excusar-me'n. Així Girona tindrà de quedar per la meua pròxima tornada a Barcelona, si és que <u>moltes coses</u> no em fan retirar... Ja en parlarem. Vós, de lluny, mortalment no he veieu, jo ja ho veia des de Palma, i, de prop, ho he confirmat...

Abraçades a tots, a tots

Gabriel Alomar

(1) Santiago Rusiñol i Prats (1861-1931). escriptor i pintor.

Palma, 12 juliol 1911

Molt estimat amic:

Regui'm del cap, tot seguit, la possibilitat de què jo l'oblidi! La nostra amistat és massa fonda per a això. És més que una amistat: és una fraternitat segellada en ocasions definitives.

No he enviat "La Columna de Foc"(1), perquè no en tenia exemplars durant el meu viatge. Ara que en tinc, ho faré immediatament; m'ha detingut aquests dies el no tenir ocasió de fer la feina material i engorrosa del paquet. Li enviaré els exemplars dels amics pregant-li que els distribueixi.

Veig pensar, alguns dies, en la possibilitat d'una càtedra a Girona, però resulta que el catedràtic és català i per lo tant, definitivament arrelat a l'Institut. Compti quant m'hauria alegrat ésser conveí de tots vosaltres. No sé encara en amiré.

Aprovo els seus projectes relatius a la càtedra de francès. Miri lo que li dic: si s'ho proposa serà catedràtic aviat. Si el veiés jo li donaria instruccions impagables, que per escrit serien massa llargues. Jo tinc l'experiència de les oposicions guanyades, i, lo que val més, de les oposicions perdudes.

És precís que estudiï bé la "Grammaire historique" de Ferdinand Brunot i el "Diccionari etimològic" de Hatzfeld-Darmesteter. Si vou també la "Gramàtica" de Clédat, millor. Adomés l'"Histoire de la litterature française" de Lanson. Vegi també la "Chanson de Roland" en alguna edició pedagògica. Altres obres pera consultar: els treballs d'història lingüística de Littré. "La vie des mots" de Darmesteter. La "Semàntica" de Dréal. Hi ha una "Gramàtica" de Raynouard que desconec, però sé que algun jutge del tribunal la té present. Els treballs de Brachet ("Gramàtica" i "Diccionari") són ja antiquats.

Demani notícies, que tindré molt gust en donar-les-hi.

Abraçades

Gabriel Alomar

(1) Recull de la seva obra poètica (1911).

Palma, 4 gener 1912

Estimat amic:

Bon Any Nou! Gràcies per les amables frases de felicitació ab motiu del meu de pracés.

Parlem de les vostres oposicions. Molt voldria, en primer lloc, poder parlar ab vós abans de què anéssiu a Madrid. Podria donar-vos consells útils. Ja us deia en una altra carta (en sembla) que tine l'experiència de les oposicions guanyades i sobretot de les perdudes! Coneixeu Madrid? A Madrid les coses tenen valors nous, i és precís acostumar-s'hi. Un temperament català s'hi troba per de prompte desaysé, i això és fatal. Fugiu sobretot de la falsa modèstia. Doneu-vos a vós mateix el valor que esteu segur de tenir. Rivals i jutges estaran esperant en la vostra cara, en els vostres actes, el consentiment en perdre les primeres oposicions. Si jo fos a Madrid en aquells dies, us serviria de molt, prescindint de les recomanacions que poden ésser necessàries: no en favor vostre, sinó contra els demés... Una altra regla procureu, en els exercicis, parlar de tot, inclús de lo que us toqui! Provar cultura general. Sieu despietat i crudel en les trinques. No us espontanegeu ab cap company.

Desgraciadament, amic, no us puc ésser útil en quant a treballs meus. Jo vaig comencar unes oposicions a francès, perquè em trobava a Madrid fent-ne de literatura. Des de Mallorca no hi hauria anat pas. En el primer exercici que no té dificultats (el Son. és el terrible) em va tocar Victor Hugo. Els companys eren uns perfectes analfabets literaris. La meua superioritat va ésser accablante. Tot el tribunal ho deixà veure ben clarament. El qui presidia, l'Herrero, que ha representat Girona en corts (crec), va fer-se amic meu, casi íntim, des d'aleshores... Però aquesta brillantesa del primer exercici em va donar una por invencible al segon, i no vaig presentar-me per no ésser inferior a mi mateix i perquè aquells dies tenia jo un treball horrorós ab les trinques de les oposicions de literatura. L'Herrero va fer els impossibles para que em presentés. La victòria era segura, però jo

/...

/...

no volia guanyar-la pobrement i no en sentia dominador de tot el qüestionari. Vaig fer bé perquè hauria anat a Maó i no hauria tingut la càtedra de Literatura que prefereixo.

El treball que presentava era l'estudi sobre George Sand, que bé coneixeu. Era exclusivament literari. Prieu un tema més filològic, més gramatical. El meu programa era una improvisació. De totes maneres, si voleu, us l'enviaré, però ja us declaro que jo no hi sóc, no n'estic satisfet i ademés data de molts anys. En quant a notes d'alma casta, no en tenia; com no m'he tingudes tampoc cera les oposicions a literatura. El qüestionari no es pot preveure i jo, quan vaig fer el primer exercici de les meues darreres oposicions, no havia vist mai el qüestionari! Acabava d'arribar a Madrid. No us aconsello tal imprudència.

En preparo pera les oposicions a la càtedra de literatura de Barcelona, vacant per mort del Dr. Bastejón. I les vostres, quan són? Pera quines càtedres?

¿Foren algun dia companys de claustre? Molt m'alegraria, però no a Girona... sembla que el vostre catedràtic és un carca terrible!

Vaig sobre el nº d'"El Autonomista" ab la vostra bella nota sobre en Maragall i el fragment de carta del poeta. En un article meu que es publicarà a "L'Esquella" del 12, hi faig un comentari.

Ja no escric al "Poble Català". Tinc, ademés, greus queixes d'en Corominas... En fi, no en parlem. Es trist...

Fins a una altra. Records a la meua Girona. Porta encaixada de

Gabriel Alomar

Palma, [illegible] juliol 1.12 [illegible]

Estimat amic:

Abans de tot una notícia, estic disposat a permutar la meua càtedra de Gijón per la de Figueres ab en Martín Robles. Ja sé que perde en categoria de població, però no m'allunyo tant de Palma ni de Barcelona. Serem veins i espero que ens veurem sovint. ¿[illegible]

¿Es veritat que Figueres és molt tempestuós a causa dels Pirineus? Ni les [illegible] em fan un efecte nirviós terrible.

El [illegible] de Renard em sembla molt bé com a lectura escolar. Ja parlarem d'[illegible] lingüística quan ens veiem.

[illegible] parlat de Rousseau, perquè els meus treballs [illegible] m'ha han impedit. I a propòsit: el "[illegible]", l'"Emile" i el "Candide" són [illegible]. Afegiu-hi tot l'"Autodidacte".

La "[illegible]" d'en Brunot [illegible] convé. Es [illegible] apurar els coneixements.

Una guerra franc-alemanya seria sempre perjudicial pera nosaltres, fins i tot en cas de victòria francesa(1), perquè això posaria en perill la república i portaria un [illegible] d'imperialisme darrera el general X, vencedor... El poble francès té una foblesa literària...

Fins aviat. Ben vostre

Gabriel Alomar

(1) La guerra de 1.14-1.18, va ésser una constant preocupació de Pahola Podem veure com dos anys abans ja ~~xk~~ preveia alguna cosa.

Palma, [illegible] 1914 II

[illegible] Rahola:

[illegible] la vostra lletra, amb [illegible] alegria [illegible] pro-duïren [illegible] alt amic.

[illegible] molt, però he [illegible] (d'aquí [illegible]) el meu fill [illegible], i [illegible] en tinc un [illegible], que [illegible] es [illegible](1). Jo mateix vaig tenir una [illegible]. [illegible], que se n'acabà [illegible].

[illegible] de [illegible] podria referir [illegible] polítiques. [illegible] que m'allunyo definitivament de tot grupet i em declaro independent. Só, sobretot, incompatible, radicalment incompatible amb [illegible].

[illegible], humor per [illegible] polític-electoral. [illegible] massiu, [illegible] dic, per aquest [illegible]... Però, això sí, us autoritzo plenament per a què expresseu [illegible] entusiasme [illegible](2), que [illegible] venjança.

[illegible] per la [illegible] en [illegible](3). [illegible] sempre.

[illegible], molt de [illegible]. I vós?

[illegible] a tots: [illegible] i la [illegible].

¿[illegible] decidiu a fer [illegible] que m'agradaria tenir-vos de companyia [illegible] consolaríeu de molts [illegible]...

[illegible] Mallorca en [illegible].

Un abraç

Gabriel Alomar

(1) G.Alomar tenia [illegible] fills.
(2) [illegible] candidat pels republicans de Girona en diverses ocasions. Era de Jaén.
(3) Es refereix a la polèmica entre Carner i Alomar per haver [illegible] aquest l'aliança amb el lerrouxisme. (Josep Carner i el noucentisme" per Albert Manent).

Palma [illegible] III

[illegible]:

[illegible] pregunta [illegible] gran [illegible]. [illegible] vaig [illegible] en una antiqu[illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] vaig [illegible] (tam-bé de [illegible]) d'[illegible], [illegible], [illegible]. [illegible] vaig [illegible], [illegible] filològicament, va[illegible] de [illegible]. [illegible] [illegible]. [illegible] que [illegible] antiqua-da. [illegible] orfe de [illegible].

[illegible] que, [illegible] combinació, [illegible] [illegible], [illegible], professor de [illegible] de poder [illegible], ja que [illegible] Madrid o a Barcelona. [illegible] que [illegible] podria complaure [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible], la [illegible] que [illegible] catedràtic d'allà.

[illegible] fer el batxillerat? Volou fer la carrera de Lletres? [illegible] projectes sobre [illegible] de [illegible] [illegible] que, pels [illegible] projectes, [illegible] [illegible] ordres, desitj[illegible] un gran [illegible].

[illegible]! Victòria!

[illegible] a tots. Abrazades de

Gabriel [illegible]

Pal[illegible] 7 [illegible]embre 1,[illegible] [illegible]V

[illegible] amic:

[illegible], abans de tot, [illegible]
[illegible] l'[illegible]aqui del [illegible] llibre. [illegible]
[illegible] d'hi[illegible] [illegible] l'[illegible] [illegible]
el vostre [illegible] o refe[illegible] [illegible],
[illegible] el medi on [illegible](2), [illegible].

[illegible] present sempre [illegible].

[illegible] donn[illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible].

[illegible] del vostre [illegible]

Gabriel [illegible]

(1) [illegible] Echo a [illegible] no [illegible] ni a Girona.
(2) Es refereix a unes notes, que adjunta, de les influències literàries de Gabriel [illegible], segurament [illegible] biogràfica per la Salvat o l'Espasa.

[illegible]

Madrid, [illegible] 1931 [illegible]

[illegible]:

[illegible] Vostra. Té saber [illegible] que [illegible] [illegible] rejovenim[illegible] [illegible] grandes [illegible] [illegible], [illegible] Finides [illegible] de l'[illegible] [illegible], de la vida [illegible], [illegible] fa[illegible]!

[illegible] per les vostres felicitacions. [illegible] de Barcelona(1) [illegible] el [illegible] de [illegible] vida [illegible]. [illegible] tingut [illegible] de gratitud.

[illegible] freqüent [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] que [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] vell amic

[illegible]

(1) [illegible] elegit diputat [illegible] per Barcelona. [illegible] havia estat per Balears

Madrid, [illegible] Octubre 1[illegible]91 [illegible]VII

[illegible] amic:

[illegible], [illegible] temps, unes [illegible] [illegible] en dies [illegible] [illegible] [illegible] espiritu [illegible] [illegible].

[illegible], [illegible] bé de Ciron, [illegible] [illegible] (la signatura és, [illegible] [illegible]). [illegible] [illegible], [illegible] qui és, li [illegible] [illegible] viva [illegible].

[illegible] tots els [illegible] de Ciron. [illegible] [illegible] vell amic

[illegible]

[illegible] 1933 [illegible]II

[illegible] Carles Rahola:

[illegible] el [illegible] "[illegible]" (1), [illegible] comprend[illegible].

[illegible] (2). [illegible]

[illegible] el temp[illegible], [illegible], que [illegible] a [illegible]. [illegible] dela [illegible] [illegible]! Oh mite [illegible]!

[illegible], [illegible]!

[illegible]

[illegible]

(1) Girona, [illegible].
(2) [illegible] a Itàlia.

[illegible], [illegible] 1933 [illegible]

[illegible] amic:

[illegible], [illegible], una lletra [illegible] [illegible]

[illegible], que [illegible].

[illegible] a venir a [illegible], [illegible]

[illegible]. [illegible] pena, i [illegible] VÍ. no [illegible]

[illegible], [illegible] la conduxen.

[illegible], corregit, el [illegible] (1). [illegible]

[illegible] que [illegible] planes.

[illegible]. [illegible] encara [illegible] veurem.

[illegible], de tot cor, el [illegible]

Gabriel [illegible]

(1) [illegible] per l'[illegible] de prosistes i poetes catalans [illegible], 1933.
També ho crec les notes de què par [illegible] a la nota (2) de la carta XIV.

[illegible] 1.35 [illegible]

[illegible]

[illegible] (1). [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

(1) "Xavier [illegible]. Assaig [illegible] biografia [illegible]" Girona, 1 34.

[illegible]UDOLICI BER[illegible]A I CO[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ja més, no [illegible] escoltar [illegible] [illegible] nova [illegible] que [illegible] aquí [illegible] la [illegible] vaig [illegible] vaig [illegible] hem quedat [illegible].

[illegible] vaig [illegible] dels sabres [illegible] les gestes més [illegible] realitzades per [illegible].

[illegible], també [illegible] al Sindicat d'autors dramàtics catalans, [illegible] a l'"Esquella" [illegible] un poc bo-nyol, dit [illegible] meva franquesa [illegible]. Lo d'en [illegible](2), [illegible]; lo de l'Aguilera(3), [illegible]; lo dels altres, [illegible]. Aquí, ja començo a trobar-me embolicat en disputes i [illegible] de compa-nerisme, etc. [illegible] alguns amics de certa representació. He trobat un crític, afeccionat a la cacera, que l'altre diumenge se me'n va emportar a Tarragona amb una colla de company... Les perdius(4) de Tarragona són tan esquerpes com les de Girona.

De totes maneres, aquí hi estic bé, amb esperances de millo-rar. Tinc un petit col.legi on vaig a donar lliçó de dibuix i espero que a no trigar gaire trobaré quelcom més pera arrodonir el pressupost. En realitat, a Barcelona, hi ha moltes coses per triar i confio que me'n tocaran algunes, i això que encara no he importunat a cap de les bones amistats que tinc. Per lo demés, visc bastant divertit. Amb les meves nenes hem descobert algunes diversions que ni els mateixos bar-celonins les sospitaven. Entre elles, la millor, és anar a les 8 del vespre a la porta de la Pau a oir la retreta del 9è. (...) d'artille-ria. És una retreta d'òpera, amb una combinació de trompetes de dife-

/...

/...

rents tonalitats, verament esplèndida. A Girona, amb diners i sense diners, no hi ha medi de distreure's mitja hora.

Torno a tenir molta intimitat amb en Diego Ruiz. Ve sovint a la redacció, i mengem formatge i dolços regats amb cervesa. Té un parell o tres de dones (una suïssa calvinista, entre elles), que es perden per ell. Segueix però, tan informal com sempre: fa tres dies que l'espero pera què ens vacuni a tots els de casa i no ve. També corre per Barcelona en Presas. Crec que té intencions de quedar-se. Fa un drama.

A la conferència d'en Diego Ruiz a l'Ateneu, vaig trobar a en Martí Garcés i vàrem parlar un poc de Girona. Tinc que anar-lo a veure un dia d'aquests. Ara us toca a vós el unir-se a la visita que fem (5). Quan us emmullereu? On fareu el vostre niu. Esteu espantat o animós? Si fóssiu un poc més vulgar de lo que sou -que no ho sou gens- tindria esperances de trobar-vos per la Rambla amb la vostra muller, quan fóssiu el viatge de nuvis, com hi trobo a molts d'altres recents casats. Ara, qui serà capaç de dir el rumbo que ha de pendre un filosop en aquell trànsit?

En fi, escriguéu-me: la seva adreça és Plaça del Rei, 1 - 3er. 2ª, just el dia que vinguem tinc per segur que passarem a veure-m. És un piset que hi ha sol i té sis balcons i tres fins tres.

Recordeu a tots els amics de d'en Serrat (sic) a en Monsalvatje. Saludeu també els correligionaris i companys d'oficina Roca, Brunet (2), crec que ja té el títol per secretari de Diputació, etc.

Pera vós una forta abraçada del vostre amic

P. Bertrana

(1) Cal datar-la poc després de la seva arribada a Barcelona: 1912.
(2) Jo[illegible] (1873-1952). [illegible] dramàtic.
(3) Ignasi Iglésias (1871-1928). Dramaturg i poeta.
(4) Bertrana era un gran aficionat a la cacera.
(5) [illegible]

Barcelona, gener-febrer 1913 II

Amic Rahola:

Coralment desitjaria que la proximitat del vostre canvi d'estat -tot s'aproxima i tot arriba i tot passa-, no us embargués de tal manera que us fes oblidar les vostres aficions literàries.

Alguna volta llegeixo vostres articles informatius a "Las Noticias", això em fa creure que tot festejant, encara us resta temps pera escriure. Aquest preàmbul és pera dir-vos que m'he encarregat de confeccionar, cada quinze dies, una plana artística i literària del "Poble" a la qual desitjaria donar un poc d'interès. Vós podeu ajudar-me si no amb la vostra col.laboració amb el vostre consell i amb la vostra erudició; ço és: enviant-me, sempre que ho tingueu a mà, alguna pàgina, conte o alta crítica d'algun periòdic o revista francesa de les que vós soleu llegir; o bé -i jo ho preferiria-, si és que la teniu feta o us vegéssiu en cor de fer-la, alguna traducció d'Anatole France o algun altre autor modern. Vós tal vegada direu que essent a Barcelona sembla estrany que recorri a vós, però a vós de que tindria molt de gust de tornar a renovar aquell companyerisme dels nostres bons temps de "Lletres", ores que donada la passivitat aparent o real que en qüestions literàries vivim, us convindria també, un poc de fosfatament, paraula que en B. Ruiz està posant de moda.

Jo per ara no tinc encara del tot resolta la meva qüestió econòmica. Segueixo tenint esperanças i treballant com un lladre, no m'a [illegible].

Us abraça coralment vostre amic

B. Bertrana

Recordeu molt afectuosos a en Bonsalvatje i als altres amics girenins.

Barcelona, 16 juliol 1913 III

Amic Rahol :

Mercès per la vostra carinyosa lletra. Estic passant la pena m'es grossa de la meva vida. El meu fill, amb els seus quinze anys, que s'havia fet bo, entusiasta i carinyosíssim, està malalt, d'una malaltia gairebé incurable. Fa prop de cinc mesos que és al llit. Vaig ésser a Girona pera trobar un lloc on dur-lo i on pogués respirar aires purs i veure el sol. Girona va semblar-me, al reviure-la en el meu estat d'ànim, un lloc paradisíac, comparat amb els quatre mesos i mig viscuts en el pisset d'aquí. A cada amic que trobava, pera evitar expressions i alegries que a mi em martiritzaven, tenia que explicar-los-hi el meu dolor. Ja compendreu quines poques ganes de veure amics tenia i com vaig fugir, lo més aviat que vaig poder. Després he tornat: va ésser una nit amb l'exprés, acompanyant el meu pobre malalt. Un terrible viatge exitant la pietat dels que ens veien, amb una immensa angoixa a l'ànima, amb un terrible presentiment de que mai més tornaríem a fer junts aquell camí, carregant-me'l a coll al pujar i al saltar del vagó, pensant que així i tot jo n'estaria molt content de mantenir-lo per molts anys al meu costat, duent-lo arreu com si no hagués crescut, divertint-lo i tinguent-lo distret amb l'única cosa que a mi m'ha divertit i m'encantava: la visió dels camps i de les muntanyes. No vaig pas entrar a Girona. Vaig deixar-lo a casa els meus sogres amb la seva mare i la [illegible], [illegible], i vaig agafar altre cop el tren, l'endemà al matí, [illegible] la meva feblesa a ringó i no dese [illegible] les meves obligacions. [illegible]; la tebior de [illegible] paraules amigues m'ha fet oblidar que no tinc dret a entristir-vos. Ara de Girona m'arriben noves un [illegible], però, anant bé, la meva llar [illegible] incompleta i la meva família [illegible] per molt [illegible] la meva [illegible] i melangia [illegible] per sempre. [illegible], amb el meu petit puntal, aquest fill [illegible] que [illegible] energia i vitalitat que tenia [illegible] sostenir-me. [illegible] estimat Rahola, [illegible] deixar [illegible] als altres

/...

/...

fills i pera seguir fent aquesta literatura (...) cada cop per mi més odiosa. Això és un altre dolor, un dolor cotidià que mai hauria dit que jo fos capaç de resistir. Aquell amic vostre, que per un llenger mal de ventre de quals vol de la seva família ja es trobava perturbat, inútil pera escriure, ara, després d'haver escoltat la sentència del seu fill /més volgut per boca dels metges, s'ha posat a escriure, immediatament, un article humorístic. En Cipes,(...), com si es dirigís a un cambio dels que li transporten el llibres al magatzen va fer-se veure que el que (...) perdre ni un minut en calàrles de la pena de les que a mi m'afligien. El públic no en sé que fotre res de [illegible]. Hermosos i consoladores paraules que jo no oblidaré i que algun dia tauran, no sé encara en quina forma, a la casa del que les va pronunciar. Oh! vós no sabeu com m'ha [illegible]. Ja sóc un home doble, ja sé repartir el temps entre el literat feed, que no vol deixar [illegible] res de lo que li passa convençut que a ningú li interessaria [illegible] a mi, i el pare de família, ple de tribulació, que estalvia el [illegible] una medecina inútil i plora en les hores destinades [illegible] dormir, [illegible] que li queda [illegible].

[illegible] el feinejar [illegible] de la nova petita filla i la veu clara i joiosa [illegible] (...)(veu que [illegible] un esforç de [illegible] literatura. [illegible] "[illegible]"(1), [illegible] de plaure-us, [illegible] que darrera la [illegible] del "Roble", com darrera tot lo que a Barcelona dóna algun diner, hi veig la figura d'un altre [illegible] en que tino el deure de [illegible] el altres fills.

A tot això, creuríeu que vi [illegible] abandonat? Quasi [illegible] de confessar-vos que cap [illegible] ha vingut [illegible] coratge. [illegible] home que [illegible] jo esperava, [illegible] salvat d'un

/...

/...

terrible contratemps. És un capellà, el P. Salasanz, i a vós que m'estimeu, com a totes les persones que siguin capaces d'agrair-li per mí, v vull donar el seu nom per si algun, al trobar-lo a l'atzar de la vida, no passéssiu indiferents pel seu costat, sinó que us el mirés iu com un ben factor delicadíssim que sap endevinar les penes i les necessitats en els ulls dels seus germans.

Amic Rahola, crec que n'hi ha prou de trasbalsar amargures. Tornea repetir-vos que l'afectuositat de la vostra lletra, m'ha impulsat a esplaiar-me. És aquesta la primera ocasió que faig confidències a un amic, i és aquest el primer moment que em sembla sentir-me alleugerit de l'angoixa crònica que m'atormenta.

Ins una veritable joia de saber que estou convalescent de la vostra malaltia. Recordeu als amics i el meu respectuós compliments a la vostra esposa, [illegible] que no tingui el gust de conèixer-la, i pera vós una abraçada sincera del vostre incondicional company

[illegible]

(1) [illegible] "La lloca de la vida i altres contes".

Barcelona, 2 març 1914 IV

Amic [illegible]:

[illegible] atendible la vostra petició. [illegible] de [illegible] per poc que [illegible]. Estic altre cop baix l'imperi del [illegible] a la meva petita filla, avui fa vuit dies, [illegible] la diftèria. Estic encara horroritzat i no m'ho refet ben bé de la impressió que causà en mi aqueixa afrosa [illegible]. Es inimaginable. [illegible] vivim pendents d'una complicació que el [illegible] meu [illegible] que existeix, malgrat que el metge no li [illegible] veure. [illegible] com fóra de [illegible] de tots [illegible]. Si [illegible] tranquil.litzar-me escriuré unes [illegible] pera en [illegible]. [illegible] que [illegible] qualsevol [illegible] cosa que [illegible] manquéssin [illegible] vindria [illegible] en un [illegible] en podeu fer [illegible] el Diari.

[illegible] bones [illegible] ( ), no [illegible], car vaig [illegible] en [illegible]. Jo hauréu [illegible] de la [illegible] no hi [illegible], car no [illegible] al [illegible] han tingut [illegible] vida le [illegible] tampoc [illegible] le [illegible].

En fi, aquesta petita és la meva darrera il.lusió; si es posa bé tinc encara braó pera tot. Sento, però, la neurastènia que s'apodera de mi i, a voltes, necessito de tota la meva voluntat pera no rendir-me.

Amb bons i afectuosos records per en Xavier -que ha sigut a Barcelona i no m'ha vingut a veure-, Pafol, Tharrats i demés, us abraça fortament vostre amic

P. Bertrana

Barcelona, [illegible] març 1[illegible]

[illegible]

[illegible] felicitació m'ha [illegible] L'èxit [illegible] d'Ir-[illegible]" (1) [illegible] indiscutible. Els [illegible] no estan d'[illegible] ni [illegible] [illegible] ni [illegible] Hôo volgut [illegible] i [illegible] t [illegible] el bon [illegible], i així sí que é[illegible] indiscutible que ho [illegible] aconseguit. Entre els [illegible], el meu drama é[illegible] considerat com [illegible] [illegible] del [illegible]. [illegible], més [illegible], [illegible] dels intel.lectuals [illegible] de cor que [illegible] per [illegible] en [illegible] [illegible], [illegible] [illegible].

[illegible] de d'hom [illegible] en [illegible] [illegible] un [illegible].

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

(1) [illegible], de [illegible] 13 de març de 1921.

Barcelona, 11 maig 1[illegible] VI

Amic [illegible]:

Agraeixo moltíssim la vostra felicitació pel premi Serrapeió Rebell(1) que compensa, en part, el brutal comiat de "[illegible]". Que com ha sigut Vosaltres que viviu en la quieta Girona no comprenem pas certes coses. Hasta dir-vos que jo em sento orgullós de no pertànyer a la redacció d'un diari hipòcrita amb [illegible] d'Unió [illegible], Unió monàrquica i [illegible], abanderat [illegible] d'un [illegible] -i no [illegible] necessiten- els [illegible] un barco pirata. Jo he tingut [illegible] no ser [illegible]. Comença a tenir, [illegible], perseguidors [illegible] pel [illegible] del [illegible] [illegible] que, quan vull, [illegible] i el [illegible] el que [illegible] dir. Per [illegible] [illegible] han fugat [illegible] vingut [illegible] temps que [illegible] el cau de [illegible], [illegible] de [illegible], que en [illegible] una [illegible], i el partit que [illegible] de la bandera catalana venuda a [illegible], [illegible], [illegible] per integre i [illegible] que no ha [illegible].

[illegible], en canvi, [illegible] com, amb [illegible] [illegible] en la [illegible] "[illegible]", [illegible] baixos. [illegible], [illegible] pel [illegible] [illegible] els que no [illegible] [illegible] [illegible] de l'Ideari i [illegible] [illegible] [illegible] desin[illegible] que [illegible] conquistat [illegible] periodístic.

[illegible] veien us [illegible] detall [illegible] ants de [illegible] com [illegible], però quan enfront d'u[illegible] [illegible] subjecte d'ant[illegible] [illegible] com el [illegible] [illegible] de deure-li [illegible] [illegible] amb ignominia, [illegible] definid[illegible] [illegible] politic del [illegible] [illegible] ideren que llur

/...

/...

permanència en la redacció és un vergonyós amor ala pes eta mal dissimulat.

[illegible] el que em dieu d[illegible] rossellonès [illegible] fortement és molt simpàtic i està enterat [illegible] estranyas del moviment literari català. [illegible] és dels meus: home natural i [illegible] pera la terra

Una bona encaixada de vostre afectuós amic

[illegible]

[illegible] .

(1) Ab ingu[illegible] de conte[illegible]"

Barcelona, 26 març 1.23 [illegible]

Amic [illegible]:

[illegible] el que vulgueu i quan [illegible]. Jo [illegible], [illegible], disposau a [illegible] hores amb [illegible] [illegible] de Girona, i a renovellar [illegible] vellos i adorab[illegible] [illegible].

Gràcies per les bones paraules que dediqueu a [illegible] [illegible] i a mi. Jo no dubto pas de la vostra [illegible] i [illegible] i [illegible] [illegible] agradable.

[illegible] vostre afn. i dev[illegible]

[illegible]

Barcelona, [illegible] abril 1.923 VIII

Benvolgut [illegible]:

[illegible] vostre [illegible] firmat [illegible] [illegible], [illegible] o, [illegible] millor, [illegible], [illegible] una comèdia [illegible], que [illegible] no resultarà [illegible], car ja ho [illegible] d'allò [illegible].

[illegible] la [illegible] dels [illegible] de [illegible]. [illegible], i [illegible] impertinent [illegible], [illegible] entre v[illegible] de fer un [illegible] per [illegible], que [illegible] per [illegible], [illegible] i [illegible] que [illegible] aqu[illegible] [illegible].

[illegible]

[illegible]

s.d. [illegible]

[illegible]:

[illegible] en particular i [illegible] de [illegible] "[illegible] de [illegible]", [illegible] cordialment les gràcies per la [illegible] per l'èxit de "[illegible]" (2).

Jo [illegible] no me'n sé avenir de que hagi [illegible] aquesta comèdia. [illegible] de les crítiques [illegible] [illegible], és més miracle que [illegible] del públic que, de [illegible] representació, [illegible] [illegible], [illegible] el [illegible] de la [illegible] vist. [illegible] que é [illegible] diner li [illegible] un [illegible] en dó. [illegible] gueny [illegible] [illegible], [illegible] fen, [illegible] depre[illegible] i [illegible] que en [illegible]. [illegible] que [illegible] que interessi [illegible] i [illegible] que el cap en [illegible] de [illegible]. [illegible] nervi, el [illegible], la por [illegible] que [illegible] del matí al [illegible]. [illegible] mi [illegible] [illegible] bé i amb prou feina [illegible] que t plany. [illegible] de venir a veure-[illegible] vosaltres. La [illegible] "La [illegible]" [illegible] la [illegible] per [illegible] llavors, [illegible] bé, [illegible] amb [illegible] s'imposa, i ja [illegible].

[illegible], [illegible] les gr[illegible] les bones paraules d'aqueix [illegible] de [illegible] companys de [illegible].

[illegible] Bertrana

(1) Per la data d'estrena(2), cal datar-la a l'abril 1924.
(2) [illegible] del 2[illegible] de març de 1924 al [illegible] Català (Romea).

Barc[illegible] [illegible] febrer [illegible]

[illegible]

[illegible] un [illegible] [illegible]

[illegible] en [illegible] [illegible] com [illegible]

[illegible], no obstant, [illegible] de

[illegible] de [illegible] del [illegible] [illegible](1). [illegible]

[illegible] i pogué [illegible]

[illegible]

[illegible] el [illegible] [illegible]. [illegible]

[illegible].

[illegible]

[illegible]

[illegible]

( ) [illegible].

Barcelona, [illegible] 1[illegible]

[illegible]

[illegible] la d[illegible] vinent [illegible] lo [illegible] que [illegible] de [illegible] [illegible] Do [illegible]

[illegible] del [illegible] que [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible], no sé si us he escrit un resum del meu petit èxit a les [illegible]. [illegible] n'han quedat [illegible] tenen [illegible] bella [illegible] i fer [illegible].

[illegible]

[illegible] dilluns [illegible] Llibre [illegible] i [illegible].

[illegible] que [illegible] i [illegible] i en [illegible]

[illegible]

Barcelona, 4 febrer 1931 XIII

Amic Rahola:

La grip té al llit a la nova filla gran i al meu gendre i demés ha escomès a la filla petita, que era el pitjor que li podia succeir.

Si hi ha una petita clariana en aqueixa negror que ens rodeja, jo l'aprofitaré per a organitzar l'exposició la setmana entrant. Per ara no us puc assegurar res.

Perdoneu, però quan us vaig proposar l'exposició, jo estava un poc animat.

Vostre afm.

P. Bertrana

Barcelona, 1, febrer 1931 XIV

Amic Rahola:

La nova filla petita després de la grip ha empitjorat molt. Em maneu coratge per a tot. Havia esperat a contestar a la vostra darrera carta amb la il.lusió de que es refaria. Llavors hauria preparat la remesa de quadres i la meva anada a Girona. Tant que m'hagueres plagut! Si el destí em concedís un respir, us escriuria tot seguit.

Vostre afm.

P. Bertrana

Barcelona, 28 març 1931 XV

Amic Rahola:

He tramès a l'Aurora(1) la vostra suggestió per a la seva conferència. La dat li sembla bé mitjançant, naturalment, que no endevingui res de nou.

Us agraeixo profundament les vostres paraules de condol(2). Cada jorn que passa em resento més del trangol que he sofert. Però cal reaccionar d'una manera o altra, car altrament els nervis s'enseny orerien de mi. Haig de tornar a l'activitat com més depressa millor. Què us sembla si tornéssim a parlar de l'exposició a l'Ateneu? Un viatge a Girona i unes converses amb els vells amics, em farien molt de bé. Demés la preparació m'ocuparia algunes estones durant les quals el cervell potser deixaria el tema embriu que ara l'abassega.

Espero la vostra resposta, i entretant aquí va una forta encaixada d'amistat i de condolença per la desgràcia que també us apena (3).

Vostre afm.

P. Bertrana

(1) Aurora Bertrana i Salazar (n. 1899) Novel.lista.
(2) Acabava de morir Cèlia, la filla petita. Tenia 19 anys.
(3) El 2 de març havia mort Juli Rahola i Llorens(1868-1931). Pintor.

Barcelona, 6 abril 1931 [illegible]

Amic Rahola:

El diumenge, dia 12, haig de complir els meus deures cívics! (1) Haurem d'ajornar l'exposició fins el 18 o 19 si és que no teniu compromís.

Als catàlegs hi podríeu posar uns mots d'En Melcir Font que, amb motiu de l'altra exposició a Galeries Layetanes, va escriure en una revista, donc jo no tinc a mà ni un gravat ni res que faci referència a Girona. Dintre poc us remeteré la llista d'obres i l'esmentat escrit d'En Font. Desseguida procuraré fer embalar els quadres i ja us avisaré el dia que els remeti. Jo vindria el dissabte al demati, dia 18.

Estic impacient per a reveure Girona i els gironins.

Sempre vostre afm.

P. Bertrana

(1) Eleccions a ~~diputats a corts~~ consellers municipals que donarien pas a la 2ª República.

Barcelona, 13 abril 1931 XVII

Amic Pahola:

Aquí van unes paraules d'n Melcior Font, publicades en una revista, que si us sembla bé, poden anar en el catàleg de les meves pintures.

Avui, si no m'han enganyat, ambalaran els quadres i desseguida els remetré pel recader del camió.

Jo aniré a Girona dissabte al matí, encara no sé amb quin tren.

Fins a reveure us estreny la mà vostre afm.

P. Bertrana.

Barcelona, 26 abril 1931 XVIII

Amic Rahola:

He rebut la vostra lletra urgent amb la bona nova de la venda dels quadres. Us dono les gràcies per la vostra afortunada intervenció. Les quatre ratlles de l'amic Aguilera són molt d'agrair. Feu-me l'obsequi de regraciar-lo ben afectuosament de part meva i doneu-li també el catàleg que adjunto i que va mostrar desig de posseir.

Una bona encaixada de vostre afm. amic

P. Bertrana

Barcelona, 8 maig 1931 XIX

Amic Mahola:

La meva filla diu que està conforme en anar a Girona per la segona quinzena del que som. Només desitjaria que la conferència s'concigui en dissabte.

Los ratllos d'En Pla m'han commogut. Gràcies a ell per haver-los escrits i a vós per haver-me-los remesos.

Voleu dir que la gent no trobarà que la meva exposició de quadres dura massa?

Recordo als amics i fins el jorn de la conferència d'Aurora.

Vostre afm.

P. Bertrana

Perdoneu l'estalvi de paper.

Barcelona, 2 juny 1931 XX

Amic Rahola:

No calia que us disculpéssiu de mancaments que no heu comès. Jo em faig càrrec de les coses. Al matí vaig fer un magnífic passeig pel Calvari fins a la torre de la O. Després vaig anar a l'Ateneu a embalar els quadres, i a la tarda, veient el cel tan negre, abans que enlleir-me per sota les voltes vaig preferir enlleir-me dintre el vagó. Si el dia no s'hagués posat tan lleig, hauria esperat l'hora de l'exprés passejant per la Devesa, però m'exposava a eixir-ne remullat.

Altrament vaig deixar el quadre que havíem convingut per al Museu i un altre per al vostre Ateneu, desitjant que us plagui.

Les vostres bones paraules referent a la meva novel.la(1) m'han encoratjat d'allò més, car les crec sinceres. Gràcies.

Saludeu als amics i vós rebeu una encaixada cordial de vostre afm.

P. Bertrana

(1) "L'hereu". Llibreria Catalònia. Barcelona 1931.

Barcelona, 27 juny 1931 XXI

Amic Rahola:

Ara mateix acabo de rebre les 500 ptes. i d'acusar rebut de la sundita cantitat al Sr. Encesa.

Gràcies de tot. Molt reconegut a la vostra intervenció.

Vostre afm.

P. Bertrana

Records als amics.

Barcelona, 28 desembre 1931 XXII

Amic Nahola:

Estic molt agraït a vós i a tots els amics gironins que han tingut la gentilesa de felicitar-me per la meva xeripa literària (1).

Deveu saber que àdhuc l'Ajuntament gironí m'ha adreçat una comunicació informant-me de l'acord pres en la sessió del 17 del que som de donar-me l'enhorabona.

Si us diguès que per sobre la glòria i el guany que m'ha pervingut del premi Crexells, m'ha plagut l'adhesió dels vells amics i de molts altres de nous i d'ignorats, i també el que ningú hagi pensat regatejar-me el premi, ben segur que no us diria pas una cosa per altra.

Encara haig de donar-vos les gràcies per l'al.lusió que em dedicareu en una presentació de l'Ateneu. Durant uns dies entre l'estupor de la victòria i les felicitacions, convits i obsequis no m'entenia de feina. Ara començo a asserenar-me. Per això us escric amb retràs.

En fi molt i molt reconegut a la vostra gentilesa i reconeixemenet que us prego feu extensiu als amics en nom meu.

Una ferma encaixada de vostre afm.

P. Bertrana

(1) Amb "L'hereu" aconseguí el Premi Crexells 1931.

Barcelona, 2 novembre 1933 XXIII

Car amic Rahola:

No vull esperar més a donar-vos les gràcies pel vostre article aparegut a "La Publicitat", en el qual parleu de mi cordialment i indulgentment. L'amic Vilaró em guarda aqueix article, però es descuida de dur-lo a la botiga. Jo, que visc en un món apart, encara no he tingut el goig de llegir-lo, però no hi fa res. No puc consentir que tingueu un sol minut de dubte sobre el meu agraïment. M'han dit que evocàveu aquells temps venturosos que vagàvem junts pels carrers de la vella Girona, bescanviant il.lusions i llegint-nos mútuament els nostres assaigs literaris a la llum d'un fanal. Us asseguro que serà per a mi un gran plaer llegir la vostra evocació adornada pel vostre estil precís i cordial. Jo mai he deixat de recordar aquella època. Fem purs i ingenus com mai hauríem hagut de deixar de ser-ho. Gràcies, gràcies! Vós haureu refrescat un poc el meu esperit amb l'alenada de la vostra preciosa amistat invariable i d'aquells jorns llunyans de somni i esperances.

Ben vostre

P. Bertrana

Fa dies us tinc firmat un exemplar d'"El vagabund", però mai trobo el moment de remetre'l. Procuraré ésser més diligent.

Barcelona, 25 febrer 1934 XXIV

Amic Sabola:

No calia que m'agraïssiu res; jo sóc el que haig d'agraïr-vos a vosaltres i especialment a vós una pila de coses. Pensaré allò d'exposar les meves pintures -que actualment són exposades a Cameries Laietane - al vostre Ateneu i a l'Ateneu de Figueres. L'embalatge és l'únic inconvenient que em fa dubtar. Es una despesa que em molesta un poc. Amb tot, com que potser determini fer-le -hi fer una "tournée" per Catalunya (Sabadell, Terrassa, Reus, Tarragona, etc.) llavors determinaríem quan. Altrament, fa temps que transigeixo amb la civilització i amb la ràdio cada dijous -deu minuts de conversa teatral- encara que aquesta última m'hagi perseguit implacablement i infectament àdhuc a les forestes muntanyes on ha estiuejat l'estiu darrer. Amb allò que dieu dels pagesos, no obstant, no ha deixat d'engrescar-me. Pendo venir a Girona per les festes de primavera. Llavors parlarem de tot.

Vostre afm. amic

P. Bertrana

Barcelona, 1[illegible] abril 1934 [illegible]

Amic [illegible]:

Tinc els quadros que destino a l'exposició de l'Ateneu embalats. Podeu, doncs, fixar el dia que destineu per a l'obertura de l'esmentada exposició.

Feu-me l'obsequi de donar-me l'adreça del recader que ha de tran portar-los. Em parlàreu dón que anava i venia amb un camió. Si vós mateix li fé siu l'encàrrec d'anar-los a recollir a Galeries Maietano, Torres, 613, simplificaríem la cosa. En tot cas escriviu-me que jo donaré ordre que el hi lliurin. Espero amb fribança organitzar l'exposició per a tenir una excusa de tornar a veure el paisatge gironí i passar unes hores amb els amics tan estimats com la mateixa ciutat.

Vostre afm.

P. Bertrana

Molts records als amics.

Barcelona, maig 1934 XXVI

Amic Pahola.

En nom de la meva filla i meu us agraeixo les bones i gentils paraules que li dediqueu amb motiu d'haver-vos remès -cosa ben natural i sensilla- el seu nou llibre. Els petits es fan grans i nosaltres, els grans, ens tornaren petits. Cal mirar que això darrer trigui força.

Altrament l'amic Pla, que m'ha escrit una lletra que encara no he respost, em deia que passat del 22 del mes que som, podria fer l'exposició a l'Ateneu, i a mi això em sembla molt bé. Ja que llavors ell serà fora, és que ja haurà tornat. Respecte al dia de la inauguració no em ve d'un; vosaltres mateixos. Podem organitzar alguna lectura llavors o després.

Vaig mirar de conquistar al meu amic Dr. Cervera(1) -que té coses molt interessants i curioses per a explicar, en medecina- a fi de veure si us podia donar una conferència. Si poguès ésser un diumenge, la cosa ja estaria resolta, però segons vaig comprendre a l'Ateneu no hi va gent en semblant dia. El dissabte a la nit potser encara el faria venir, però ja és més difícil -car té molts malalts- en qualsevol altre dia de la setmana.

Digueu-me en quin recader puc encarregar la caixa dels quadres. Ja els tinc embalats i els treuria de Galeries on deuen fer nosa.

Saludeu al nostre comú i estimat amic Pla, al qual, amb aquesta, pot donar per contestada la seva en la qüestió dels afers i que em dispensi la poca atenció, que, com amic, això suposa.

Cordialment

P. Bertrana

(1) Leandre Cervera (n. 1891). Metge i polític català.

Barcelona, [illegible] maig 1934 [illegible]VII

Bon amic Rahola:

Aquesta mateixa tarda el recader ha carregat la caixa de quadres que [illegible] Calorics ja volien treure al carrer. [illegible] conforme -com ho prova això que acabo de dir- en obrir l'exposició el dia 27. La d'en [illegible], a tot arreu est [illegible], car no el perjudicarà gens la [illegible] vingui d'allà on vingui. Així jo podria venir a Girona el dia 26 o segui de demà en vuit.

Us adjunto l'original pel catàleg.

A reveure, doncs. Vostre afm.

[illegible]. Bertrand

Barcelona, 3 juny 1931 [illegible]

[illegible]:

Veig amb satisfacció que s'hau probablat l'amic Puig [illegible]. Molt agrait. Ha tingut molt bon ~~[illegible]~~ gust en escolliar el quadre. Es un dels que a mi em pisuen més. El preu, curteja, però qui hi farem! Ens cal liquidar la mercaderia, car [illegible] de producció [illegible] a treure de [illegible].

Jo mirarí de venir a Cirera el divendres a la tarda. Llavors podria donar la conversa promesa als joves aquells que [illegible] l'hibitaren, la mateixa nit. Feu-me l'obsequi de notificar-los-hi aquest canvi de dia. Així, potser, el diumenge vinent em serà possible anar a Mataró, on tinc compromís d'assistir a una vetllada teatral. Això, si dissabte mateix s'inaugura l'exposició a Figueres.

Ho fet llegir el vostre amable [illegible] a la meva filla. M'encarrega que us tramoti un cordial regraciament per les belles paraules que li dediquen i fins, per la part que em toca, us regracio també.

Gràcies de tot.

Recordi i a reveure.

Vostre afm.

P. Bertrana

Barcelona, [illegible] setembre 1934 [illegible]

[illegible] Lola:

Ací en adjunto l'autorització que em demanou per a cobrar el quadre de la [illegible] de Girona.

M'ha en endrit el record del pedrís de la Devesa. Ara mateix que estic una mica malalt i pessimista em sembla que si pogués venir a jeure-hi i contemplar la fronda em trobaria bé.

Si, amic Lahola, de cop i volta m'he tornat vell. De l'home incansable, de l'home orgullós de la seva màquina de carn i ossos, del ciutadà que despreciava tots els sistemes de locomoció i del caçador que l'any passat encara perseguia les perdius per llocs feréstecs, en queda ben poca cosa.

Avui, diumenge, m'arrossego del sofà del meu despatx a l'otomana del menjador i surto de tant en tant al balcó a veure la detestable i (...) perspectiva de terrats i xemeneies. Tot perquè allà baix de tot hi tinc una cosa que no serveix per a res, que en diuen pròstata, que li ha donat la gana d'inflamar-se, i em tocarà patir i sofrir les butxineries terribles dún uròleg i potser acabar en una no pas senzilla intervenció quirúrgica. Jo que he fet tanta bondat, finiré com qualsevulla impertinent blemorràgic!

Dispensou-me aquesta carta negra i cobreu-me les 250 pessetes que se n'aniran per l'orina. Aquestes i altres.

Recordo als bons amics gironins. Si em guaris vindria a celebrar-ho tot pintant uns quants paissatges gironins. Gràcies de tot.

Vostre afectíssim

P. Bertrana

Barcelona, [illegible] octubre 1934 [illegible]

Car amic Pahola:

Ha dies us volia escriure car estava intranquil per la degraciada gesta del diumenge històric (!), 6 d'octubre. Ho sabut que a vós no us havia passat res. Veig saber tambéperò, des dels primers moments, que en Puig Pujades s'hi havia vist comprès, i ai [illegible] sab tota l'ànima. Us prego que em doneu noves d'ell i de la seva situació més o menys greu. Es a la presó, en la meva antiga dispesa. Que escriure-li. Us seria possible a vós de fer que l'Ateneu de Figueres em remetés la caixa dels quadres? Un sabria greu que en Puig pogués creure que la meva lletra és dictada per l'egoisme si li parlava d'això, i em convé tenir els quadres a casa, car un dia d'aquests han de venir uns clients i potser n'aviaria algun.

No us dic res del de Comissaria perquè ja supose que ara per ara cucut!

Recordi de la meva filla i de tots els de casa i vós disposeu i perdoneu el vostre amic

F. Bertrana

Barcelona, 2 novembre 1934 [illegible]

Amic [illegible]:

[illegible] passat vaig rebre [illegible] pensetes del quadre. [illegible] bé [illegible] rebut els quadres de [illegible]. Gràcies per [illegible].

[illegible] penso molt en [illegible] i si no [illegible] temps, no sé si [illegible] pogut estar [illegible] a veure [illegible] vostre [illegible] i a [illegible] una mica en [illegible] passat. Serà en altre dia!

Record [illegible] amics i [illegible] de vostre [illegible].

[illegible]

Barcelona, 25 març 1935 [illegible]

[illegible]

[illegible] per l'interès [illegible] per [illegible]. [illegible] de paraula, [illegible] que, [illegible] allò [illegible], i [illegible] de tenir el mateix aspecte [illegible]. [illegible] va [illegible] fa temps [illegible] de novembre [illegible] assegurant-me [illegible] tot depenia del [illegible] i que el meu [illegible]. Però va dir-me que l'anés a veure una vegada cada [illegible]. Jo ni [illegible] a veure, car [illegible] a ell significa que ell [illegible] veure [illegible] a mi, ni [illegible] refiat en la [illegible], però tampoc [illegible] haver [illegible], per bé que, [illegible] en [illegible], [illegible] molèstia i una [illegible], si és o no és, de per.

De manera que vaig fent; vaig [illegible] incomodi-tats, no mas a [illegible], que em proporciona la xacra, i he arribat a prescindir-ne i a fer-ho tal com abans.

[illegible] una mica, penso treballar més, i servo, encara, alguna il.lusionata. La pròxima diada del llibre sortirà una novel.la d'aventures que he escrit en col.laboració amb la meva filla Aurora(1) i he planejat algunes comèdies i he reprès l'última part de les aventures de l'Aspriu, continuació de"L'hereu" i d'"El vagabund"(2).

Tinc moltes ganes -moltes ganes!- de reveure Girona i a tots els amics que m'hi resten, entre els quals, company Pahola, us hi poso a vós a primera fila.

Es dificilissim, per a no dir impossible,-si no és que un particular se'n vulgui desprendre- de trobar cap exemplar de la primera edició de "Proses Bàrbares", jo mateix no el tinc i creieu que em dol.

Records a en Pla Dalmau, etc. Ben vostre

P. Bertrana

(1) "L'illa perduda". Llibreria Catalònia. Barcelona s.d./1935/.
(2) "L'impenitent". Biblioteca literària Catalana. Dalmau i Jover, ed. Barcelona 1948.

Vil[illegible], 27 maig 1.37 [illegible] III

[illegible] i estimat Rahola:

[illegible] rebut la vostra [illegible], [illegible]. [illegible] dona [illegible] aquella [illegible], no he [illegible]. L'Ajuntament de [illegible] m'ha concedit [illegible] i [illegible]. [illegible]. [illegible] significa [illegible] vida espiritual, no [illegible] de [illegible] ni [illegible]. Quin bell [illegible]! [illegible] absolutament [illegible]. [illegible] que vi[illegible] gràcies a [illegible] estalvi. [illegible], i el govern francès [illegible] misèria. L'[illegible] ha perdut [illegible].

Us diré [illegible] que no us [illegible] l'esperança de tornar a tenir il·lusions i sentir-nos joves. [illegible], si que [illegible] imaginar-se aquesta possibilitat?

Temps [illegible] un oblido, car Rahola, oh magnífic confident de les meves il·lusions literàries!

Ahir, precisament, vaig llegir a una senyora bona amiga meva, d'ànima exquisida, l'article que en Didac Ruiz em va dedicar a "Vida Socialista" en aquella època del nostre ingenu romanticisme.

Salut, amic.

P. Bertrana

Vilad[illegible] agost [illegible] 3[illegible] [illegible]

[illegible] Sahola:

[illegible] moltíssim la v[illegible] inquietud [illegible]. [illegible] bonvol la volgut que ena [illegible] en aque[illegible], [illegible] de la [illegible]. [illegible] filla era a [illegible] el [illegible], [illegible].

[illegible] Nacionals ni [illegible] que [illegible] [illegible] pensar [illegible]. ¿Na [illegible] [illegible] [illegible] proletari?

Jo, [illegible] vés, també dic: [illegible] pugui [illegible] llegir-vos [illegible] conferència sobre [illegible] confio. [illegible] innocent i modesta aquesta [illegible]!

[illegible] d'[illegible] [illegible] conc[illegible] [illegible] molt [illegible], de la qual fou [illegible] un [illegible], que [illegible] de [illegible] la primera ocasió que tingui. Fóra [illegible] de [illegible] per [illegible].

Saludeu als amics.

Vostre

P. Bertrana

Adreça: Vilada (per [illegible] de Besora.) [illegible].

IGNACI IGLÉSIAS

Barcelona, 16 desembre 1903 I

Apreciat amic:

Fa tres mesos que estic malalt, havent-ne passat dos al llit covant una gàstrica ab complicacions pulmonars, lo que fa que avui encara em trobi molt dèbil i en estat de no poguer dedicar-me per res a cap mena de treball intel.lectual. Això ha sigut causa de que no contestés fins avui la seva atenta del 27 del prop-passat octubre.

Poca cosa puc dir-li, isolat com visc ara, referent a lo nostres aficions literàries. No em moc gens de casa, ni per anar al teatre. M'entero de lo dels altres per lo que els periòdics en diuen, i així vaig fent la viu-viu tot esperant l'hora que el metge m'autorità pera tornar a començar la tasca i acabar d'una vegada un drama en cinc acte titolat "Via-Crucis" que tinc començat: en tinc tres acte .

Un altre dia, si estic de mé humor, li escriuré mé extensament i li diré força cose meves.

Espero de la seva amabilitat que així que surti el suplement a "El Autonomista", aquell número que pensen dedicar-me, me n'enviarà un exemplar.

Res més per avui i ab records afectuosos pels amics Montsalvatge i Jori, li envia l'expressió del seu afecte el seu amic i company

Ignasi Iglesias

Barcelona, 21 desembre 1.93 II

Estimat amic:

Ahir a la tarda vaig rebre els números d'"El Autonomista" que vostè, tant diligentment, m'ha enviat.

Tant a vostè com als seus companys de redacció i als amable escriptors que m'endressen llurs treballs, elogiant-me com de bon tros no em mereixo, els quedo summament agraït, tot esmerant ansió poguer corresponde'l d'una manera o altra en la seva hermosa generositat.

Amb record per als amics Montsalvatge i Jori, li envia una estreta abraçada el seu amic coral i affm.

Ignasi Iglesias

P.D.

Vegi si va bé pel seu periòdic aquesta pobre poesia(1)

(1) Adjunta la poesia "La idea nova".

Barcelona, 20 agost 1904 III

Estimat amic:

Des d'últims de juny fins a darrers de juliol vaig ésser al Montseny pera recobrar la salut perduda. Al bo de la meva estança en aquells cims alegradors i enfortidors, rebo la trista nova de que la meva mare s'estava gairebé morint.

Li explico això perquè al arribar a casa em trobo ab una carta de vostè, que el pare, estribulat com estava, no es va recordar de remetre'm al Montseny. Com pot suposar, ab el drama de família que passava, no podia estar gairebé pera res (sobretot després d'haver-se hagut d'operar en Isentranyes a la meva mare) i, la veritat, me'n vaig distreure de la seva carta. Avui que la mare ja va per bé i que es troba fora de perill, és just que, content com estic, em recordi dels amics com vostè pera correspondre'ls i enviar-los un raig de la meva alegria. La carta de vostè n'és molt d'alegradora.

M'ha causat tanta satisfacció que vostè hagi escrit una obra pel teatre(1), que espero ansiós que me l'enviï pera llegir-la tot seguit i donar-li el meu parer (que serpà bo) i fer per ella i per vostè lo que convingui.

Si decideix confiar-me-la, envii-me-la al Montseny, puix demà mateix me n'hi entorno pera estar-n'hi fins a darrers de setembre. Sinó, pot esperar quan jo retorni a casa.

La meva adreça és: Montseny. Ignasi Iglesias (per Balenyà) Viladrau. Sant Marçal.

Dispensi per la meva tardança en contestar-li i mani sempre al seu affm. amic i company

Ignasi Iglesias

Recordi a tots els amics de Girona.

(1) Veure carta V, nota (1).

Barcelona, 12 juliol 1905 IV

Estimat amic:

Havent estat uns quants dies corrent errant pel Montseny, no he pogut, fins avui que he arribat a casa, enterar-me de la seva amable postal del [illegible] del prop-passat mes de juny, en la qual em convidava a la primera representació en aqueixa ciutat del meu drama "Joventut".

Sento molt no haver tingut ocasió oportuna de poder-lo complaure i de deixar-me perdre unes quantes hores de goig i d'expansió, com les que hauria passat vora seu i demés amics.

D'un quant temps ençà, per mor de la poca salut de la meva mare i de l'estat no massa falaguer de la meva senyora i meu, que no tinc un moment de repós, que visc amoïnat i distret de les coses del mon, no trobant consol només que en la Naturalesa, en les altures assoleiades, on no arriben apenes les remors de la ciutat enervadora.

Perdoni que, pels motius que li dic, no li hagi contestat abans, com perdoni'm també, que fins avui no li hagi parlat del seu llibre que va tenir la bondat de remetre'm -delicadesa que li agraeixo de tot cor- i del qual d'aquí uns quants dies li'n diré alguna cosa, ab el deteniment i l'amor del crític i amic que creu molt en vostè com escriptor i com a company coralíssim.

Demà, junt ab la meva família, me'n vaig a Montcau pera passar-hi l'estiu, a fi de refer la meva salut i cercar energies. D'allí estant penso escriure-li més serenament que d'aquí a la ciutat, confiant que seré correspost.

Ja sap que el distingeix el seu amic que li desitja força salut

Ignasi Iglesias

P.D. La meva direcció: Línea de sant Joan de les Abadesses Ignasi Iglesias. Casa Montcau. Aiguafreda.

Sant Pol de Mar, 24 agost 1906 V

Estimat amic:

Grans mercès per lo que em diu referent al "Girassol".

A son degut temps vàreig rebre i llegir amb ver amor el drama de vostè titolat "Humà"(1). Amb la tràgica mort de la meva nobra mare i amb la llarga i penosa malaltia de la meva senyora (per la salut de la qual sóc aquí a Sant Pol)de Mar), la veritat, no he pogut estar per res, ni fins per atendre als bons amics com vostè.

El seu drama "Humà", al meu entendre, enclou el llevat d'una gran obra veritablement moderna; sinó que, tot ell, lo mateix que els caràcters, resulten poc fets, poc accentuats. L'August, per exemple, que podria ser una gran figura per lo molt que es parla d'ell des del començament, com per lo molt que té per dir, donada la seva cultura i manera de pensar, contra aquella dona, l'esposa del seu mestre, i contra aquell capellà dominador de consciències, resulta que no fa gairebé res, que obra poc, i lo poc que diu potser és un xic declamatori. El capellà, em sembla que, tot i sent un tipus real, expres a la seva maldat d'una manera descarnada, impròpia en aquests caràcters insidiosos que, tot fent el sant, sinuosament, van a parar al seu fi preconcebut. I entengui que en el teatre, sobretot en el teatre modern, les mitges paraules fan més efecte que no pas lo francament dit.

L'escena aquella quan arriben els deixebles, és molt hermosa i d'una plasticitat d'un gris molt fort. Potser m'hi sobra després l'amant del mestre. Per mi hi dóna un cert caràcter melodramàtic.

De totes maneres, com li he dit de primer, el pensament del seu drama, és digne d'una gran obra. Em crec que si dibuixa i amplia ab ~~xxxxxx~~ traços ferms a l'August, i fa més sinuós el caràcter del capellà, i suprimeix l'amistançada (lá inspiradora)del mestre l'obra hi guanyarà molt. La dona pròpia d'aquell és molt ben dibuixada: és el caràcter que m'agrada més.

Si vol repassar la seva obra i no en té cap més exemplar, digui-m'ho i baixaré a casa a recollir-lo pera retornar-li. Sinó ja li

/...

/...

retornaré un altre dia. Si en té còvis i atén els meus pobres consells i vol que s'estreni a Homes, envii-me'l retocat que faré lo que os pugui.

Ara si en Montsalvatge va robre dies endarrera un exemplar de "Girassol" junt ab quatre ratlles referent al seu llibre "Umbres".

Li demitja força salut el seu amic affm. que [illegible]

Ignasi Iglesias

s/c. Sant Pol de Mar. Carrer de Tobella, 17.

(1) Quadret dramàtic en un acte. Publicat a "El Autonomista" 13 i 20 de febrer de 1[illegible].

Barcelona, 5 gener 1907 VI

Estimat amic:

[illegible], per un amic meu, vàreig fer-li retornar a casa seva el [illegible] 6.

[illegible] les traduccions [illegible] (1). Les oferirié [illegible]. [illegible] els assegur [illegible] [illegible] no pot [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] per la seva [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible] [illegible] ciens".

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] encaixada [illegible] [illegible]. [illegible]

[illegible]

(1) Octave Mirbeau (1850-1917). Escriptor francès.

Sant Pol de Mar, 29 setembre 1908 VII

Estimat amic:

Em convé, ab urgència, que em feu el favor d'enviar-me l'article aquest que, a propòsit de "L'[illegible] del sol", vàreu dedicar-me, ne hi ha molt. Si m'enviéssiu "El [illegible]"(1), diguou-me, no us en descuidou, la data i nombre de la revista "La Catalana" en que es va reproduir el vostre hermós treball.

Em convé tenir-ho desseguida, ben aviat.

Gràcies per endavant i manou sempre al vostre amic i company afim.

Ignasi Iglesias

(1) Girona, 20 juny 1908.

(postal) Sant [illegible] de [illegible], 1 octubre 1[illegible] VIII

[illegible] amic:

[illegible] gràcies per la seva [illegible] postal i [illegible] la revista "[illegible]".

[illegible] he enviat l'article contestació al d'en [illegible] Pastor, que, com vostè (va) veure, no em va entendre de res. [illegible] si el publicaran [illegible] d'"El Poble [illegible]". [illegible], [illegible] per mi un honor, que vostè, si le [illegible] li ([illegible]) [illegible], intervingués en la qüestió.

Gràcies, moltes gràcies per les seves atencions.

Es sempre de vostè amic devotíssim

Ignasi Iglesias

Barcelona, 16 febrer 1910 IX

Estimat amic:

He complert el seu encàrrec. He parlat amb els amics Massó i Cares, els quals m'han dit que en lo referent a la plaça que ha deixat per sempre més el meu amic fraternal Roca i Cupull, havien donat plens poders a en Guanyabens pera que ell mateix, a discreció seva, la proveis. Avui m'he entrevistat ab el susdit amic Guanyabens per enterarme si ja tenia compromís ab algú. En definitiva: no he resolt res encara. Hi ha, segons m'ha dit, tres candidats que van demanar la plaça abans que vostè. Si ab cap d'aquests tres es formalisés tracte, estigui segur que jo hi posaré tot l'interès per vostè.

Ja l'enteraré, lo més aviat possible, del resultat d'aquest assumpte.

He rebut i he llegit ab entusiasme el seu preuat llibre. En una pròxima carta li donaré la meva pobra, però sincera, opinió. Ara no ho faig perquè estic molt ocupat en qüestions prosaiques que em roben el temps llastimosament.

Gràcies per la seva finesa i mani sempre al seu amic affm. i admirador entusiasta

Ignasi Iglesias

Barcelona, 31 gener 1.26 X

Estimat amic:

Per tenir la dona malalta, m'és impossible, per ara, poder absentar-me de Barcelona.

Creguí que si no fos per aquesta causa, em donaria per molt honorat de poder-lo complaure, en ço que em demana i que seria del meu gust parlar davant del públic de Girona, en llonça del nostre gloriós artista Sant Iago Rusiñyol.

Gràcies, de tota manera, de l'honor que m'ha fet considerant-me digne d'ocupar la tribuna de l'Ateneu gironí, que vostè tan encertadament presideix.

Perdoni i mani en tot allò que pugui servir-lo del seu bon amic de sempre, que l'estima i l'admira

Ignasi Iglesias

Vallvidrera, 5 agost 1926 XI

Distingit amic:

No he rebut la carta que em diu, cosa que sento molt.

No és estrany que no hagi arribat a mans meves, ço que ja m'ha passat, en pocs dies, amb altres lletres.

De darrers de juny que sóc aquí a Vallvidrera, on hi tinc la meva dona malalta. En deixar el meu domicili de Barcelona, vaig avisar al correuer que tota la correspondència a Barcelona adreçada me la trametés aquí dalt. Suposo que així ho deu anar fent, car tot sovint rebo alguna carta. Però, de tota manera, com li dic més endavant, amb la de vostè, són ja algunes que no han arribat en poder meu. Perdoni'm, doncs, si, per aquest motiu, m'he vist privat de contestar-li amb la deguda urgència com vostè es mereix.

Per a més seguretat, l'obra del seu amic trameti-me-la a nom de Ramon Vilaró, carrer de Ferran, 14, botiga, casa d'un bon amic meu, el qual me la farà arribar a mi, i el complauré amb molt de gust, àdhuc considerant-ho una honor que jo mateix em faig, en ésser-li útil.

Ja ho sap, doncs, car amic.

Sempre a les seves ordres cordialment

Ignasi Iglesias

Vallvidrera, 9 setembre 1926 XII

Carissim i distingit amic:

El senyor Ferrer pot, si li plau, fer passar a recollir la seva obra (que ja m'he llegida) a casa el meu amic Ramon Vilaró, carrer de Ferran, 14.

Junt amb l'exemplar, trobarà una carta meva en la qual li dono, amb tota sinceritat, l'opinió que m'ha merescut "Sors joves".

Com que espero que li serà ensenyada la meva lletra, m'abstino d'anticipar-li el contingut analític (!) de la que adreço al seu amic autor.

Gràcies per l'honor que m'ha fet i pel seu interès per la salut de la meva dona.

Sempre seu, ben amic i admirador

Ignasi Iglesias

LUCENI [illegible], "[illegible]"

(postal) Argentona, 31 agost ... (1) I

Car amic:

Ja m'havien dit que estàveu molt dividits a Girona, però també m'havien deixat esperar que la nova presidència als Jocs Florals havia de servir justament per unir una mica les voluntats a l'entorn de la festa, i aquest va ésser un dels motius de (què) jo accepté, malgrat la meva incompetència, l'honrós encàrrec. Tan de bé que aquest propòsit es realisés. Que n'estaria jo de joiós, si trobés per premiar -gentil amic- prosa vostra! Deu-me'n el gust vós i els vostres amics de mèrit. No deserteu aquesta vegada del concurs, com sembla que feu habitualment. Deixeu-me guardar encara la il.lusió de que uns Jocs Florals a on jo hi sigui no s'han de semblar massa als d'més!

Ha arribat fins a vós la publicació simultània que "La Catalunya" va fer de les gloses sobre La Filosofia de l'Home que treballa i què jugat? Si no, prengueu-vos la pena de dir-m'ho, i jo us faré enviar un exemplar. M'interessa sempre tenir-vos per lector

Xènius

(1) No m'ha estat possible saber l'any.

París, 26 novembre 1907 (*) II

Amic Rahola:

Em perdonareu que hagi deixat passar algun temps abans de contestar-vos per carta. La publicació d'un llibre, primer, els amoïnos de la meva reinstalació, desseguida, m'han pres fins avui tot el temps que em deixaven lliure mes obligacions professionals. ...Però vós ja heu degut comprendre, per la invitació a enquesta(1), i per l'exemplar del "Glosari" que vaig enviar-vos, que no us oblidava, a vós ni a la vostra Revista(2).

M'honrareu molt insertant en ella alguna pàgina de mon llibre. En lo de l'article sobre Rodin no puc servir-vos, per mancar-me a mi mateix el número d'"El País" en que va aparèixer... No cal d'ara en avant, que em demaneu permís per semblants coses. Tot quan he escrit, amic Rahola, està a la vostra disposició pera allò en que pugui convenir-vos, i no em proporcionareu publicant-ho, sinó alegria i honor... I, si algun cop en la meva vida, sento no ser un diletant, i sí un professional en les lletres, és quan m'acut, forta, la temptació d'enviar original a Revistes tan simpàtiques com la vostra.

A dir veritat, no en conec gaires. El vostre esforç és magnífic, literalment. Jo haig de parlar algun dia en mon Glosari del vostre heroisme. Homes com vós i el vostre Editor (si és que teniu un Editor), capaços de fer una cosa com aquella, són homes ab els quals s'ha de comptar.

L'alt valor estètic de la presentació material de la vostra Revista, m'ha suggerit àdhuc una idea que, reservadament, és clar, vull comunicar-vos. 'Vetalaqui': la publicació de mon "Glosari"-llibre a Barcelona, em surt extremadament cara. Repetir cada any els dispendis que em representa i que ja sabeu que un llibre català compensa tan difícilment, resulta pera mi una broma una mica pesada... Ara bé, i no creieu que podríem arreglar-nos pera que em fes el tiratge el vostre impressor encara que fos a poc a poc?... La diferència de jornals fa que en tots els països comenci la moda d'imprimir els llibres fora de les grans ca-

/...

/...

pitals. Els grans editors francesos tenen, gairebé tots, al camp ses impremtes... Un impressor que publica un periòdic és encara més apropiat i més ventatjós que tot altre pera una cosa així. Té papers a propòsit (el de"Lletres" no em desagrada gens), està avesat a la correcció literària de les proves, està voltat de persones de gust, que, si a els en alguna cosa li manquès, podríeuaconsellar-lo o inspirar-lo... Tot això considerat, em penso que no hi perdríem res en que consultés lu al vostre impressor, vist el "Glosari de 1906" i vist el paper i tipus de lletra de la vostra revista, i procurant aproximar els formats, els preus entorn dels quals oscil.lariem una impressió, a casa seva, del Glosari de 1907.

Si arribéssim a un acord sobre això, em penso que també podríem combinar quelcom que fos agradable a la vostra Revista i a mi també: p.ex. jo em faria gravar majúscules inicials al boix, que després podrien quedar per "Lletres", en canvi, ab son bon gust corporatiu, vigilaríeu que els operaris no cometèssin en la meva impressió algun d'aquells atacscontra el bon gust, que, ab tot i la correcció de proves, són difícilment reparables, etc.

En fi, lo que sobre això pugui fer-se, vós m'ho escriureu, i jo per endavant us en dono efusives gràcies.

Em renyeu un xic en vostra lletra, mon bon amic, perquè no anomeno més a Anatole France. Jo, de la vostra devoció, que tothom coneix, a l'obra d'un gran home, no en sabria dir sinó bé. Però respecte a aquesta obra, en ella mateixa, faig unes distincions. Admiro en Anatole France dues coses sobretot: l'estil i l'última etapa, l'etapa intervencionista de la seva vida. Però no estimo tant ell el crític ni el filòsof. L'Anatole France de "Vers les temps meilleurs" és tot un altre que el de "Le jardin d'Epicure". M'entusiasme el primer, ab la seva heroica reedició d'allò que se'n diu"Lloes comuns". Però no puc adherirme pas al segon, professor d'un escepticisme pseudo-elegant, degeneració del dubte renanià (que era gran, perquè era dolorós) i que es deu sinó a un estèril diletantisme... Es cert que arribades les coses a en

/...

/...

han arribat, la posició metafísica de l'home modern (entenc del ver home modern: a la vegada "espiritual" i "actiu") no pot cenyir-se a un dogmatisme. Però crec que tampoc pot resignar-se a un agnosticisme ni abandonar-se a un diletantisme, que el conduiria forçadament a la inacció: sinó que, armat d'un arbitrarisme, deu construir, construir, construir continuadament sistemes de metafísica aptes per l'Acció...

Tot això no vol dir que jo no em complagui i em complagui cada dia més, citant Anatole France. Ja ho he fet en el Glosari de 1906, tres o quatre vegades... i ja sabeu que la del Glosari és feina essencialment papallonera...

Amic Rahola: 'vetaquí' que ja porto una estona llarga conversant ab vós. No sigueu tampoc massa estnòmic, quan m'escrigueu. Tota paraula venint de vós m'interessa. I res pera mi tan grat com seguir-vos en els treballs sobre el valor literari dels quals hem de parlar llargament algun dia. Només vull dir-vos sobre ells, que per ells he restat vostre admirador; i que sé d'un cert conte vostre, que em sembla de lo millor del gènere que s'hagi escrit en la nostra literatura.

Us dono moltes gràcies pel vostre article sobre el Teatre municipal. Serà remès al senyor Caselles, ab altres que m'han arribat després de la meva sortida de Barcelona.

No sé com deixar-vos. Força és, però, fer-ho. Adéu.

Eugeni d'Ors

(1) Suposem és tracta de la circular enviada per "La Veu de Catalunya" referent a la conveniència de crear un Teatre Municipal Català. Primer demanaven intervius i després articles o notes sobre el tema. Vegeu la referència que en fa al final de la carta.
(2) Es la Revista "Lletres" Girona, 1907.

(postal) París, [illegible] gener 1[illegible] XII

Amic [illegible]:

No us he felicitat encara l'any nou, perquè no volia fer-ho ab una sola targeta de visita, sinó conversar un minut ab vós.

Què fa [illegible] estona que no trabo res vostre damunt els diaris. Us hi enyoro. Enyoro sobretot els vostres articles crítics (els de "La Catalunya" no tenien més defecte que el d'ésser motivats per obres de no prou altura, potser), i encara més els contes, entre els quals algun en recordo de completa, tranquil.la, definitivament bell. I el llibre de meditacions que havia de sortir... Una vegada, posats a escolsir, jo més aviat tria de vós un volum de contes o de crítica; però tan mateix, aquella publicació l'esperava ab gran impaciència. Nou canviat de propòsit.

Jo no renuncio a continuar ab vós la conversa sobre Revisionisme, però no he publicat res més a "La Cataluña", d'ençà que un dia, la direcció de la Revista, (no he [illegible] ni per quin compromís), va quebrantar en mon desfavor, el propòsit de no deixar atacar cap català damunt ella.

Potser vàreu veure que, a "La Veu", us havia e gratinyat de nou una mica al vostre A. France. ¿Haveu llegit "L'illo des Pingouins"? (1). Què en penseu? No m'oblideu massa. Ja sabeu que us estima

Mènius

(1) D'Anatole France, 1908.

París, [illegible] juny 1 0[illegible] IV

Amic meu

Mil mercès pel gracióS present del vostre "Guyau". Són unes belles pàgines. Com l'estimeu a aquest home! M'enfada, però, que presenteu l'ocupar-vos d'ell com un acte de modernisació cultural, d'"obrir finestres". J. M. Guyau ja és a casa nostra un conegut, un familiar a molts (dic molts, és clar, ab relativi at benèvola!) i per molts, -que no han pogut escollir entre gaires més-, un mestre, el Mestre... En canvi, tants altres noms gloriosos, representatius de l'espiritualitat contemporània, resten encara per pronunciar a Catalunya, i sobretot tantes tendències i batalles ideals del món, està encara per obrir-se, a casa nostra, qualsevulla informació!... Es un dol, que sia precís esperar vint-i-cinc anys més pera que n'arribi quelcom a la gent nostra... quan ja a tot arreu, noms nous i idees noves sien en curs i trasbals... Els noms de Bergson, d'Eucken o de Romain Rolland (1-3) començaran a repetir-se a Barcelona quan ja sien retrospectius, com és avui el d'en Guyau (4). Jo tino por, amic meu, que si allí no s'obren altres finestres que aquesta, morirem de tot, menos d'un corrent d'aire.

Això no diu res, és clar, contra el vostre treball, sinó contra algunes paraules de l'exordi i, una mica, contra la significació del gest... Però jo amo donar-li una altra significació més exacta i, potser, més exquisida: la de que, si us haveu ocupat de l'autor de la "Irreligió de l'avenir" no és per motiu pedagògic", ni "social", ni per afany curiós de vividor d'idees, d'"enciclopedista", sinó per virtut d'una personal i delicada afinitat electiva.

Sobre en Guyau com a filòsof jo us voldria dir moltes coses... Tingueu la seguritat, amic meu, que es tracta d'una figura amabilíssima però de segon ordre... Jo no sé si ara voldriu donar-me la raó, però estic segur de que me la donareu un dia, quan (i estic segur que això ha d'advenir, perquè totes les vostres aptitudes i els vostres talents us hi porten), vós hagueu pogut assaborir menges més fortes, les de les obres immortals del pensament... En l'entretant, perdoneu-me la pedan-

/...

/...

teria d'una recomanació, en gràcia a la nostra fraternitat. Aquesta recomanació: malfieu-vos d'obres tan fàcilment, tan immediatament amables com les de Guyau... Són massa simpàtiques. I la sensació de simpatia, psicològicament considerada (de la que social i usualment s'anomena simpatia) té un estret parentiu ab la de somriure a un mirall... Probem simpàtiques les persones, obres i cose, que ens tornen, ab una banal d depuració, la nostra imatge... Vol dir que, al cap d'una estona, ja ab elle no s'hi pot realisar cap gunny d'esperit.

L'estètica de Guyau és inferioríssima. En Menendez y Pelayo, qui, no obstant, té una flaca per Guyau, ho ha prou demostrat. La seva filosofia de la religió representa un punt de vista sobrepassat avui. Una pila de problemes, que ho són per Guyau, estan ja "desproblematisats", com diria Avenarius(5), davant la consciència contemporània.

Després, no hi ha dret pera un filòsof a una informació de les ciències tan superficial com la que Guyau tenia... La tradició filosòfica és ben altra. Guyau és, sobretot, un diletant, -i, segurament per això, plau tant a casa nostra, a on, entre el mateixos autors locals, obtenen gran èxit obres de diletantisme agut...-. Hi ha pera explicar el diletantisme, le informacion sumàries de Guyau, una raó anecdòtica que comou: un hom pensa que aquell pobre esperit, ab un sord presentiment de la mort prematura, tenia pressa, à donar ja obres complete i múltiples, a vos ar-ho tot, en espaguer esperar l'adquisició lenta de certes documentacion ... Es veritat això, i en augmenta encara l'amor per aquella ànima tan germana vostra... Però tal volta no hi ha dret a proposar llibres així, com a Biblia o Catecisme ...

En fi, deixem això. Lo que importa, lo que a mi m'alegra é aquestes quantes pàgines; són com una afirmació solemne de la vostra vocació pera coses filosòfiques i de la vostra voluntad en tractar-le ... I,(...) ab això, alguna cosa vull dir-vos, alguna cosa que motiva, junt ab el desig de remerciar-vos, i ab l'altre, permanent, de conversar ab vós, ab qui tant en podem entendre... Vull comunicar-vos (pregunt-vos una certa reserva, que no cal ab luta, però si fins a cert

/...

/...

punt) una notícia que pot ser important... És molt probable, i els preparatius ja duen part de camí fet, que jo, a partir de la tardor pròxima, sia encarregat d'organisar i dirigir, dins una important casa editorial parisenca, una Biblioteca filosòfica en castellà. La Biblioteca seria copiosa (parlem d'un volum quinzenal) i com s'ha de composar sobretot de traduccions d'obres extrangeres, jo voldria que varis amics meus, dels que tenen talent i aptitudes, s'encarreguessin de fer aquelles traduccions. Fins penso i tot, que si la cosa marxava bé, hi hauria aviat lloc a que dos o tres d'ells vinguessin a viure a Paris, cobrant per funcions mig literàries mig administratives, sobretot tenint en compte, que jo tinc molts plans diversos i devegades una mica contradictoris i tot, estic recabant la meva llibertat a dirigir la Biblioteca de fora de París i tot, si em convé... Ara, para totes aquestes coses, jo penso en vós, com és natural. Digueu-me si estaríeu dispost, el cas arribat, a prendre alguna d'aquestes feines i quina. Digueu-me també, si alguns us convé, els idiomes que poseiu, si coneixeu la dactilografia, etc.

Ara, entenem-nos! Tot això és sub conditione, i tant!... Ma Sobretot, no voldria de cap manera, que si teniu altres pensaments o altres camins empresos, etc., això us també. Són coses problemàtiques i només us les dic, com les he dites a altres amics, pera el cas en que esteu sense camí o en recerca de situació tranquil.la, etc... Alguna carta anterior vostre sembla autorisar-me a aquesta petita indiscreció.

Adéus iau. Sempre m'alegrarà de V. una llegra escrita, un record in rès. Tot lo que vinga de vós és pera mi, fasta

Mònius

(1) Henri Bergson (185 -1941). Filòsof francès d'origen jueu.
(2) Rudolf Eucken (1846-1926). Filòsof alemany.
(3) Romain Rolland (1866-1944). Escriptor francès.
(4) Jean-Marie Guyau (1854-1888). Filòsof positivista francès.
(5) Richard Avenarius (1843-1896). Filòsof alemany.

París, [illegible] juny (1909) V

Car amic:

Rebo la vostra lletra. Agraeixo les molt bondadoses coses que em dieu. La "Ll. del darrer pirata" no era le, és garn d'aquell Homenatge. No va pas haver-hi res de gran a l'Homenatge! Almenys aquella tenia la ventatge, a que, alhora que el respecte al poeta celebrat, expresava un canvi d'ideal, una renovació, una disconformitat, alguna cosa, en fi, que pogués revelar que noves experiències ideals havien passat per damunt Catalunya! Feia pena llegir tantes i tantes pàgines conformistes d'una joventut que, pera major desgràcia, ni tan sols necessitava ser hipòcrita! d'una joventut que, sincerament, sentia i pensava com en els dies de la jovenesa d'en Guimerà!(1).

El projecte de la B(iblioteca) és ja de pous a terra. Segurament començarem a publicar-ne volums la tardor pròxima. M'alegre molt de que posseiu el portuguès. Conec poquís in la gent portuguesa. Potser hi ha allí algun [illegible] d'empents de qui ens pogués convenir alguna cosa pera la nostra Biblioteca. En coneixeu algun (contemporani s'entén)? Si així és i rebíeu d'ell alguna cosa que, tenint algun valor sintètic, és a dir, no sent una mera [illegible] episòdica en l'obra total, oferís, [illegible], una extensió [illegible] pàgines del vostre Guyau, podríeu traduir-la vós pera la col.lecció.

Tinc a J. E. Rodó(2) en molta estima. No he llegit encara el "Proteo", però sí l'"Ariel". A l'última sessió del Congrés de Heidelberg, jo vaig [illegible] que entre les comissions de propaganda per llengües pera el pròxim Congrés se n'afegís una pera els "Iberische Sprachen" constituïda per D. Francisco Giner, en Rodó i els dos, uruguaià i català que éren presents al Congrés.

La traducció de W.W. per en Bassalgette ha aparegut al "Mercuri de France".

Si la cosa us temptés, m'agradaria que col.laboréssiu vós a una ~~[illegible]~~ empresa que he iniciat, ab la col.laboració de varis amics de Barcelona. Es tracta d'una enquesta sobre l'ideal vital i professio-

/...

/...

nal dels infants catalans. La forma de realisació és la següenta, en unes poques línees: es prenen pera l'experiència tres o quatre col.legis de tipus social o sexual distint: Ex. una escola municipal gratuïta, un col.legi burgès seglar, un col.legi burgès religiós i una escola de nenes. En cada un d'ells es prenen solament els nois compresos entre determinats límits d'edat. A Barcelona, en les proves que jo vaig fer, la divisió comprengué quatre grups: a) nois de 6 a 9 anys; b) nois de 9 a 12 anys; c) nois de 12 a 15 anys; d) noies de 8 a 13 anys. La prova es realisa de la manera següent: un cop separat el grup de nois que es desitja (en els col.legis ab pocs alumnes es reuneixen dos grups en un; en els molt nombrosos, se'n separa un número raonable per rigurós sorteig, etc.) es reuneixen tots el del grup i aleshores se'ls prega que, després d'haver-se pensat un poc i sense comunicar-se l'un ab l'altre, donguin per escrit damunt de papers blancs (que s'ha de procurar que siguin tots d'un mateix format) respostes a les ~~[illegible]~~ dues següents preguntes:

1º) Què voleu ser?

2º) Perquè, per quina raó ho voleu ser.

Jo donava, d'habitual, rellotge en mà, cinc minuts pera pensar les contestes i 10 pera redactar-les.

Bens, i durant cinc o deu minuts, explicava als xicots reunits <u>què era lo que devien fer, què era lo que es sol.licitava d'ells,</u> subratllant sobretot, que <u>el voler ser</u> no es referia tan sols a oficis o professions, sinó a qualsevol forma de vida, perquè es pot desitjar ser <u>bo</u> o <u>dolent</u>, o <u>rie</u>, o ser <u>arbre</u>, <u>muntanya</u>, <u>peix</u> ... Potser és bo presentar exemples, però cal lliscar-hi molt depressa i guardar-se de dir repetits cops per ex.: <u>que es pot desitjar ser sant,</u> perquè si el qui fa l'experiència insisteix en els exemples, aquests tenen immediatament una influència negativa sobre els nois.

En tot això cal descartar tot la possible la intervenció del mestre, director de l'escola, etc. perquè aquests tenen, naturalment, la tendència a <u>fer llluir</u> els xicots i a convertir la prova en un exer-

/...

/...

cici de redacció quan ha de ser tot lo contrari.

A mida que els nois acaben la redacció us aniran entregant la papereta. Els preguntes que firmin cada un ab els seus noms, acompanyant-hi la indicació de la seva edat, en anys i mesos. Després, confidencialment, preguntaran al mestre sobre la professió dels pares de cadascú (perquè això té molta influència en l'elecció d'ideal vital i professional) i además, grosso modo, si està judicat pel mestre com dels més intel.ligents, dels mitjans o dels menos intel.ligents (per senyalar-ho jo empleava respectivament aquests signes:

+ (més intel.ligent; X (mitjà), [illegible] (poc)

Cal vigilar l'eliminació que sovint intenten fer els mestres dels menys intel.ligents... que sovint resulten els qui, en últim terme, donen respostes més interessants.

Per mostra us envio dues de les paperetes obtingudes per mi a Barcelona. Però, si pogués ser, m'agradarian les respostes bastant més llargues, sobretot la corresponent a la segona pregunta.

Vós amic meu, podríeu fer molt lúcidament les proves a les escoles de Tiana. Us agrairia i col.laboraríeu en una obra interessant. No necessita gaire temps això: quatre escoles podem seguir-se en una tarda; 1 hora en cada una: un quart per parlar al mestre; 1 altre per preparar l'enquesta dins la classe; i un mitja hora per realizar-lo.

Donguéu-me resposta aviat, i en tot cas, tornéu-me desseguida les dues fitxes que us envio de mostra.

Sabeu us [illegible] estima

[illegible]

La llengua de l'enquesta, el català, a menys de gran resistència en el mestre o els nois. Cal insistir, sobremontant escrúpols ortogràfics, etc.

(1) Al.lusió a l'homenatge que tot [illegible] va tributar a Guimerà el diumenge 23 de maig de 1909, a Barcelona.
(2) José Enrique Rodó (1871-1917). Escriptor uruguaià. "Ariel"(1900), "Los motivos de Proteo"(1909).

Ginebra, 8 agost 1905 VI

Amic Pahola:

Vaig sobre les vostres fi[illegible] París, el di[illegible] venir-m'en a Ginebra, i entre les angúnies del no [illegible] res de Barcelona. Avui recullo a la "Poste restante" d'aquí la vostra nova carta. Gràcies per tot! No he llegit encara les paperetes per vós recollides (en aquests últims dies no he tingut temps pera res més sinó el Congrés), però sí que em seran molt útils. A petició de varis dels nostres col.laboradors el temps de l'enquesta serà prorrogat. [illegible] que a comenzaments del nou curs es puguin recollir noves fitxes. No em semblaria prou coherent estendre l'enquesta a estudiants de batxillerat. En aquests el nombre de possibilitats d'ideal es ja considerablement restringit pel fet de destinar-se tots a lo que s'anomena una carrera. No um sembla a vós així mateix?

Potser puguem obtenir a Girona algunes fitxes de col.legis religiosos. [illegible] dia perquè m'he trobat aquí mateix, en l'audotori del Congrés de Psicologia, ab un capellà de Girona, el [illegible], que era [illegible] i que s'interessa per aquestes coses, i que em diu i tot haver publicat un estudi sobre la (...).

Aquesta vegada als parlades d'Albèric haven sigut ja un xic més que de costum en prendre part al Congrés de Psicologia, como cients almenys. Además de la meva comunicació, a [illegible] vaig recordar algunes de les [illegible] en mes conferències de Barcelona, el Sr. Cimarro, de Madrid, va [illegible] algunes preparacions micrográfiques. Prem además presentar al Congrés un tal Duran, ajudant d'en [illegible], dos capellans, dos sudamericans, amics meus de París, i un jove portuguès, que em va fer tot l'efecte d'un enze, encara que potser no ha sigui. Ben ant en vós, vaig [illegible] a mon portuguès, pera que [illegible] dengués noms i obres, utilitables als fins de la nostra Biblioteca; però no en vaig treure [illegible].

[illegible] l'octubre podré [illegible] Barcelona, com volia, i [illegible] que [illegible] observar, que de [illegible] tràgica, que jo

/...

/...

encara, de lluny estant, no entenc [illegible], però en la que en sembla que no hi ha dret a creure que ningú hagi fet bé, però en la que en sembla que no hi ha dret a condemnar a ningú, que després de la [illegible] trògica, dic, les [illegible] de civilitat han [illegible] encara [illegible] i el gust de la vida europea serà ene [illegible] per més gents... [illegible] enés, no deixaria d'aturar-me a Girona, temptació [illegible], vista de la finestrella estant del tren. [illegible] Girona, [illegible] certes [illegible] d'[illegible]. No ho sé... [illegible]. Però ¿no diríeu que més que un airet d'[illegible], [illegible] plena significació a Girona el cultiu en [illegible] de [illegible] fills [illegible], dels elements [illegible] de civilisació (vida jurídica, austeritat, [illegible], "endurance", etc.)... Però vós [illegible], creo, de Girona, [illegible] de [illegible]... [illegible] vós el que en [illegible] de Girona, [illegible] Atenes.

[illegible] "Llibre de [illegible] d'Alsina" de que s'envieu capítol tan singular? No és aquesta [illegible] de que vàreu donar, fa temps, un [illegible] que deia [illegible]; el mestre és l'Alcmar"... [illegible] pàgines d'avui [illegible] preocupacions [illegible]. Hi ha [illegible] en [illegible], [illegible] obliqües de [illegible] meridià que [illegible]...

[illegible] de tant en tant. [illegible] en fan sempre [illegible]. [illegible] un parell de [illegible] la [illegible]. Tuit dies encara a Ginebra i després una mica [illegible], vi[illegible] Universitats [illegible], [illegible] adreça [illegible]: [illegible].

[illegible], [illegible] de

[illegible]

(postal) Barcelona, [illegible] gener [illegible] (1) VII

Bon any, bon any pero non [illegible] (bon) [illegible] amic!

[illegible] felicitar-vos [illegible] del vostre [illegible],

article [illegible], tot quan [illegible]...

[illegible] ventura del fill [illegible] Vall [illegible] (2) [illegible]

[illegible] engrandida. [illegible]

un [illegible], [illegible] ones, [illegible]

[illegible]... [illegible]

[illegible] genial [illegible]

[illegible] (?)... Espero [illegible] llargu [illegible],

[illegible] filosofica. [illegible] que [illegible] en [illegible]

[illegible] que [illegible] en sufrir [illegible]

[illegible] de l'enquesta, [illegible] colgut [illegible] de

dir-me un [illegible], i encara [illegible]...

[illegible], si ho [illegible]-vos.

[illegible] un [illegible], lo que [illegible] en

[illegible].

[illegible] vostra. [illegible] vi [illegible] bat en-

[illegible]. Perquè no [illegible] de [illegible]

[illegible] de [illegible]

[illegible]

[illegible] el di [illegible].

(1) [illegible] auto-segell.

(2) Dins "El Llibre de l'August d'Alzina" p. 202-205.

Munic, [illegible] octubre 1[illegible]10 VIII

Benvolgut amic:

[illegible] sobrera d'extranjar mon silenci. [illegible] dir-vos [illegible] la causa? [illegible] Em sabreu perdonar? No [illegible] vostra bona llatra en dóna coratge. [illegible] l'ànima prou [illegible] pera vèncer una [illegible] tal volta, [illegible] que us ha estat [illegible]...

Doncs [illegible] el meu silencioso [illegible] per la violència que [illegible] l'haver-vos de dir [illegible] (i [illegible] vos tant com [illegible], no en puc [illegible]) [illegible] el vostre llibre.

[illegible] que [illegible] que [illegible] en [illegible] el cor un bot d'alegria. [illegible] la pluma per [illegible] i [illegible] escrit, a [illegible] capitals: [illegible]. Però vaig [illegible] i, ab [illegible] en la lectura, [illegible] la ingrat [illegible] diversitat de la [illegible] del Nou[illegible], d'aquesta [illegible] que [illegible] tan [illegible] combat [illegible] la nostra terra, [illegible] entre les quals [illegible], entre les [illegible] podré [illegible]... [illegible] llibre de l'August [illegible] extranya [illegible] una altra mén que [illegible] el meu, al món [illegible] el qual [illegible] per les [illegible] vetustes de la bàrbara ideol[illegible] del [illegible].

[illegible] dir-vos que [illegible] brit especial: l'encís de [illegible] tranquil, viu, [illegible] mediterrània. [illegible] (i [illegible] diré algun dia, quan [illegible] barrejar [illegible]), vós sou l'escri[illegible] Catalunya que ha [illegible], tal volta, [illegible], és la prosa [illegible] discursiva, [illegible] la [illegible] lista, [illegible] quan convé, viva, [illegible] en [illegible], la [illegible], en fi, que [illegible] de Revista (si [illegible]) i [illegible]

/...

/...

[illegible] <u>nu</u> (sí en [illegible] publicar).

[illegible] va ésser un [illegible] fur que en [illegible] un dia [illegible] alegu[illegible] de [illegible] li-terària. [illegible] llibre de l[illegible] [illegible] obra d'[illegible] [illegible] que un jove, al publicar una obra [illegible] literària, [illegible] ob [illegible] de món [illegible] crític qu[illegible] quan [illegible] de ciència e [illegible], no[illegible] donar-lo [illegible] documentació, que en llibre de [illegible] [illegible] <u>D'UN JOVE</u>, [illegible] [illegible], de nou. [illegible] no dcu [illegible] de les [illegible] del temps [illegible], encara [illegible] de [illegible] i de com [illegible] obra [illegible], [illegible]. [illegible] obra ideològi[illegible], [illegible] de [illegible], amb [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible], [illegible].

[illegible] dir, ab el [illegible], (també [illegible] equivocar-se, [illegible], [illegible] sincer[illegible], [illegible] que el vostre [illegible] d'un [illegible] qualsevulla, el [illegible] llegir [illegible] lt. [illegible] del món, [illegible], dignin-se [illegible], [illegible], junts, [illegible] democràtics, [illegible] en la [illegible] (p[illegible] aquests [illegible] dels [illegible], [illegible] de literatura [illegible] de [illegible], un jove de 2[illegible] anys), v[illegible] encara poseu el vostre [illegible] el servei d'a-quest [illegible]. De tot el vostre llibre no en [illegible] ni un valor nou, ni la [illegible] d'un valor corrent [illegible] acceptat [illegible] els valors [illegible], [illegible] el vostre [illegible] <u>[illegible] en un [illegible] polític del vostre país</u>! Les vostres dites de [illegible], les vostres <u>opinions</u> mateixes són [illegible]. Com [illegible] un vós [illegible] <u>[illegible]-me</u> [illegible]? [illegible] els prestigi[illegible], les [illegible], el <u>[illegible]</u> [illegible] d'un partit polític. [illegible] de "[illegible] de

/...

/...

la [illegible] dels vostres [illegible]. [illegible], com un client [illegible] del "Salon [illegible]", davant d'un [illegible] de [illegible]. [illegible] bon fe conting[illegible] [illegible], [illegible] d'[illegible] de [illegible] fu d'escriptor [illegible]. [illegible] nom [illegible] de la [illegible] el [illegible] de [illegible] aquell "[illegible] los [illegible]..." del nostre [illegible] segle primer!

[illegible], el [illegible] de la [illegible] aquell en vi[illegible] del [illegible] alguns jov[illegible], [illegible] com [illegible], els [illegible] de la [illegible]. [illegible] més [illegible] dels [illegible], [illegible] de [illegible], [illegible], [illegible] de [illegible]. [illegible] (?) [illegible] [illegible], que [illegible] teurin [illegible] que [illegible] [illegible], per [illegible] (la [illegible] de [illegible]!), un [illegible] de la [illegible] v[illegible], all [illegible]-se [illegible] [illegible], del [illegible] d[illegible], [illegible] de la [illegible], com sentit de [illegible] de [illegible] un [illegible], [illegible] de [illegible] el [illegible] dels nous [illegible]. [illegible] un sentireu els [illegible] del [illegible], [illegible] !

[illegible], [illegible] bnies, [illegible] un [illegible] amb l'estran[illegible], [illegible] de circ[illegible] en la vostra [illegible] que en [illegible], [illegible] més [illegible] que fer [illegible] del [illegible] que [illegible],

/...

/...

el faré de tot cor. Ara lo que segurament ocorrerà és que en aquest assumpte jo no hi tingui cap influència. El sentit de la campanya que vinc fent entorn d'ell, segurament m'haurà fet col.locar a l'Index, per heretge i impudent autor de crim de lesa-democràcia. No veieu com ja els periodiquets barcelonins i els redactorets dels periodiquets fan els impossibles pera el boicot del meu nom? No haveu llegit aquests curiosos articles en què, no tenint-se més recurs que parlar de la qüestiò de la Biblioteca, s'al.ludeix a "un escriptor" que començà la campanya, a "aquest escriptor...", a "un periodista..." Doncs figureu-vos lo que ocorreria el jorn en que jo volgues (que no voldré) intervenir d'una manera personal en aquests assumptes.

Ara, abans de dir-vos l'adéu, torno a pregar-vos que em perdoneu si us he parlat brutalment, si us he dit tot men pensar senso escrúpol. Repeteixo que m'equivoco potser, però he cregut mon dever, ma amistat el no enganyar-vos, el no acontentar-vos ab excuses...

Si no us hagués estimat no ho hauria fet. Tampoc ho hauria fet sinó tingués una plena confiança en vós i en la vostra obra futura.

Futura i -ho espero- pròxima...

Una forta encaixada de

Xènius

(1) Joan Llongueres (1880-1953). Poeta, pedagog i comentarista musical.
(2) [illegible]

Barcelona, 1 febrer ...(1) IX

Carís im company:

Us espero pera l'un d'aquests dies, segons em prometereu. Conversarem i us diré de paraula lo que exigiria cartes llarguíssimes.

Excuseu si algun cop he estat dur ab vós: jo no sóc dur miné ab ~~dos tipus de~~ dues menes d'homes: ab mos enemics ideològics i ab els amics que estimo molt. Vós sou d'aquests últims. No en dubteu mai.

Xènius

(1) L'ortografia i el que diu ens fan co .locar aquesta carta entre la VIII i la [illegible], malgrat l'omissió de l'any.

Barcelona, 28 juny 1918 X

Amic Rahola:

Dilluns vinent us enviaré les notes que demanau per la biografia. També cercaré si (en) trobo algunes feies anteriorment en ocasió análoga, i si no les trobés, les refaré.

Respecte l'altra qüestió, no cal dir que sempre rebré amb joia col.laboració vostra en publicacions i empreses. Comencau per enviar el que us sembli a "Quaderns d'estudi". Si voleu podríem organitzar un sistema de recensions bibliogràfiques regular pel que se us podrien facilitar des del Consell de Pedagogia, Revistes i altres publicacions. Però crec que encara havem de cercar altres fórmes més importants i freqüents d'utilitzar les vostres bones qualitats. Us escriuré amb més detenció sobre aquest assumpte, perquè aquesta lletra no és destinada sinó a evitar, en mig d'un atrafagament, l'expiració d'un termini.

Vostre coralment

Eugeni d'Ors

Barcelona, 7 agost 1919 XI

Benvolgut amic:

Rebuda tota la versió de Monturiol. Començarà a sortir en fullets, en el pròxim número dels "Arxius".

Donada la forma en que surt, s'ha començat pel mateix text, deixant per més tard, les fulles de portada, pròleg, etc., entre les quals hi haurà les notes bibliogràfiques.

Bon punt hagi sortit (cosa de pocs dies) la primera entrega del Monturiol, m'interessaré en la liquidació d'honoraris de la mateixa.

S'he tornat boig molt temps, cercant l'article sobre "Noucentisme". Em despistava el no ésser inclòs en el sumari. A la fi, l'he trobat avui en la secció bibliogràfica. Està molt bé.

Aniré, sí, a inaugurar l'escola de Palau Sabardera. Això serà per les darreries de setembre o a començaments d'octubre.

Vostre sempre

Eugeni d'Ors

Barcelona, 1 octubre 1[illegible] XII

Benvolgut [illegible]:

[illegible] retribució oficial en [illegible] col.laboració a "[illegible] d'estudi" és de [illegible] pàgina; crec haver-v[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] que ara [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; no, [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible], una equiv[illegible].

[illegible] [illegible] un cop [illegible] per [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible]

[illegible]

Barcelona, 10 octubre 1919 XIII

Benvolgut amic:

Millor que una història de l'Empordà que, per ara, no entra en el plan de cap sòrie, convindria a la Biblioteca Minerva una monografia de Girona, que entraria dins una sòrie de "Guies intel.ligents" de les ciutats catalanes. Aquest tipus de monografies de comprendre la descripció física, històrica i moral de la ciutat, la guia del turista i indicacions sobre les institucions vives i problemes capitals contemporanis.

Alguna cosa d'aquest ~~tipus~~ gènere s'ha fet per Sitges en la petita revista "Terramar". Caldria alguna cosa així en més extens i donant més indicacions pròpies per al turista (itineraris per un o tres dies, adreces, etc.) També poden servir en part de suggestió les pàgines de "La Veu" sobre ciutats catalanes; però fanent més les seves parts, com és natural, donat que ara no hi hauria ja diferents autors, sinó un de sol.

Vostre

Eugeni d'Ors

Barcelona, 8 gener 1920 XIV

Distingit amic:

Signe avui l'aprovació al vos re rebut.

[illegible] que ja s'han fe [illegible], di i [illegible] Direcció d'Instrucció Pública.

Però [illegible] no ha de portar [illegible] en [illegible] [illegible] ni en [illegible] relació d'ella i [illegible] que [illegible].

Vostre molt cordialment

[illegible]

Barcelona, 3 febrer 1.[illegible]

[illegible] amic:

[illegible] d'andalusí [illegible]

[illegible], per adver[illegible] [illegible]

de [illegible] nota sobre [illegible]

[illegible] regra[illegible] [illegible]

[illegible] que [illegible] bon sol hi [illegible] [illegible]. [illegible] que

[illegible], [illegible] de [illegible]

[illegible] de la [illegible]

[illegible].

[illegible] un [illegible]

[illegible]

[illegible] sobre [illegible](1)

[illegible] no n'he [illegible] [illegible]

[illegible] que, [illegible] l'Ateneu de [illegible],

[illegible], [illegible] que [illegible]

[illegible]

[illegible], [illegible] punt m'inte-

[illegible].

[illegible]

[illegible]

(1) [illegible].

Barcelona, 16 febrer 1921 [illegible]VI

Distingit [illegible]:

[illegible] alena de les [illegible] glorie napoleòniques [illegible] en el [illegible] "[illegible]" [illegible], [illegible] de [illegible] i poder de [illegible].

[illegible] l'edició [illegible] que [illegible].

[illegible].

[illegible]

Barcelona, 11 juny 1928 1

Excel.lent amic meu:

Així que he disposat de un [illegible] de recolliment, he obert i llegit ab un plor i un entussiasme que no li puc descriure la seva conferència sobre "L'amor al llibre i el gran amic del llibre"(1), que vos ò m'ha fet l'honor de dar-me a conèixer i que creguim, amic meu, m'ha encisat de veres. Per sa vàlua, que és pera mi imponderable tant per son fon com per sa forma, el felicito de cor i lo que sento é que m'atrasi sa lectura ja tant inutilisat pel anys que, ni en lletres de motllo ni a la ploma, pugui expressar-li prou bè ja lo molt que m'ha agradat.

Prengui donc tant bé com per la nostra bona amistat Vè. puga, la intenció que guia ma ploma i ab un milió més de gràcies, rebi m'abraçada que des d'aqui li tramet son afm.

Narcis Oller

(1) Girona, 1928.

Barcelona, 5 juliol 1928 II

Molt volgut amic:

[illegible] v[illegible] dir-li quant [illegible]..." [illegible] perquè agrair-m'h[illegible]. [illegible] coneixut: jo [illegible] [illegible]. [illegible] dono bon [illegible] de "El [illegible] [illegible] o [illegible] delectança [illegible], [illegible] no [illegible] i do[illegible] qui cal o[illegible] ([illegible]).

[illegible] l'en[illegible]. [illegible] it-[illegible] d'[illegible] [illegible]catalani[illegible], [illegible] i [illegible], [illegible], [illegible] per cert [illegible] que [illegible] Espanya", [illegible] fins [illegible] volent [illegible], [illegible] [illegible] rubic" que [illegible] favor [illegible] la [illegible] segui[illegible] de[illegible].

[illegible] dir-li avui [illegible] i jo [illegible] vida

[illegible]

([illegible]) [illegible]
(2) [illegible] (185[illegible]-[illegible]). Escriptor, jurisconsult i economista.

Barcelona, 18 de desembre 192[illegible] (1)

Molt [illegible] amic Rahola:

[illegible] vell i estic tan [illegible] per [illegible],
que no puc expressar-vos avui, com voldria [illegible], l'agraïment que em [illegible] les vostres bondats, i quan [illegible] del 1er. volum de "La Ciutat de Girona" (?) que [illegible] ab el Sen. [illegible] que la salut [illegible].

Acontenteu-vos, doncs, ab [illegible] d'agraïment, compadiu-vos del vellet i ab mil mercès vulgueu rebre la bon cordial abraçada que ell us tramet [illegible], de [illegible], [illegible] sempre, bon bones festes ab tota la familia.

Vostre [illegible]

Narcís Oller (2)

(1) Barcelona, 192[illegible].
(2) Adjunta targeta que diu: Narcís Oller, que encara plora i que agraeix [illegible] vostre, [illegible] saluda [illegible] feliç any nou.

JAUME [illegible] I [illegible]

Barcelona, 6 febrer 1[illegible] I

Estimat amic R hola:

Em dona vergonya d'haver deixat passar tant dies sense contestar a la seva afectuosa carta. He trigat massa perquè V. em puga creure sincer, però la seva lectura va impressionar-me fondament.

De bona gana li enviaria tot lo que jo he publicat, ja que veig que li és agradós, però del llibret que pot més anar, el "Croquis pirenencs", no me'n resta sinó un, el meu. De totes maneres li envio un paquetet que conté "La Fada" i una biografia de n'Aguiló (1), afegint-hi una col.lecció de versos d'en Guanyabens, que em sembla que li faran passar alguna hora dolça.

D'aquí pocs dies (la setmana entrant, tot lo més tard) passaré algunes hores a Girona i li portaré un tomet de poesies de l'Iglesias que sortirà al carrer dissabte vinent(2).

No li dolgui, mon bon amic, que jo dediqui, preferentment, la meva activitat a l'estudi de la nostra antiga literatura. En tal estudi, com vostè m'observa, hi sento una fruïció molt semblant a la que em proporciona el recòrrer el nostre país. Ademés, en l'època forta de sentir-se nació, Catalunya va produir poetes i escriptors que mereixen ésser estudiats i compresos i quals obres convé presentar al públic d'avui d'una manera clara. Dintre cosa d'un mes tindré el gust de trametre-li la col.lecció d'obres d'un poeta qual nom, si hagués sigut italià o francès, tothom coneixeria. Es tracta del cavalier mossèn Jordi de Sant Jordi (segles XIV-XV).

Com no trigaré gaire a venir, podrem fer una assentada llarga parlant de les nostres coses. Segons l'hora que em vingui bé, passaré a veure'l a la Diputació.

I quant que vulgui escriure d'aquí endavant, no em dongui disculpes de cap mena. Vostè m'ha (de) disculpar a mi, per haver-me prestants dies per a contestar a la seva amable carta. Sóc de V. afm. amic

J. Massó Torrents

(1) Marià Aguiló i Fuster (1825-18[illegible]7).
(2) "Ofrenes" 1[illegible]02.

Barcelona, 14 març 1902 II

Mon simpàtic amic Rahola:

Amb un retràs extraordinari li contesto a la seva carta que vessava afectuosa inquietud. Quin cas de fer-ne: haurà pogut pensar vostè. Vous aquí que ja fa dies que ha passat aquella setmana estranya de la vaga general(1), i ja tothom en parla com d'una cosa llunyana i fins ara no li escric!

A les darreries d'aquest mes penso venir i, com que deuré venir sol, podrem parlar bo a estona.

Si em tramet el llibret sobre Sant Narcís, li agrairé moltíssim i procuraré correspondre a la seva amabilitat.

Mentre tant, encara que sigui tan cançoner en escriure-li, ja sap que pot disposar en lo que vulga del seu afm. amic

J. Massó Torrents

(1) Vaga produïda poc després dels processos de Montjuïc i començada pels metal.lúrgics i estesa ràpidament per tot Catalunya.

Barcelona, 3 març 1916 III

Estimat amic:

Respenent un xic tard a la seva carta, li trameto adjuntament les condicions que regulen el préstec de llibres a domicili en la Biblioteca de Catalunya. Com veurà, el préstec de fora de Barcelona no està previst en els Estatuts, però com que tenim el criteri que els llibres han de rendir serveis, no hi haurà dificultat en això que V. desitja.

Pot formular ara la petició del llibre o llibres que desitja i li aplanarem el camí perquè el recader pugui recollir-los mitjançant un rebut de V. La primera condició és que procuri no sobrepassar l'espai de temps acordat i que els retorni en bon estat. Si algú demanés algun llibre mentre V. els té en poder [illegible], se li escriuria notificant-li-ho.

Conseva's bo i disposi sempre d'aquest seu amic afm.

J. Massó Torrents

P.S.:

Pot dirigir la petició a l'Oficina de Préstec, al Sr. Jordi Rubió, que és el director de la Biblioteca de Catalunya o a mi mateix que, com a membre de l'Institut, en sóc l'inspector. En la Biblioteca Provincial deu haver-hi el nostre "Butlletí dels Biblioteca de Catalunya" que li podrà donar una idea de les nostres adquisicions.

M.

Barcelona, 5 juny 1922 IV

Bon Amic!:

No em desplau gens ni mica la vostra agradable proposició, però no em puc comprometre per cap [illegible] precisa, ignorant si [illegible] a Torroella i vers quin època. De totes maneres en [illegible]. El que més m'emociona de la vostra proposició és per refer i [illegible] converses d'antics companys.

Tè gran desig de reveure-us, ja sabeu que [illegible] vostre [illegible].

amic

Jaume [illegible] Torrents

A l'Ateneu barcelonès podeu escriure'm, així com a l'Institut d'Estudis Catalans, on també vaig cada dia.

Estartit, Torroella de Montgrí,

6 agost 192[illegible] V

Estimat i ben amic: Rahola [illegible]

La [illegible] que estic reunint tots els elements per l'estudi Històric de la nostra poesia antiga, en forma de repertori. Abraja des dels inicis del segle XIIè. fins a mig segle XVIè. dins des quals, segons les escoles poètiques, s'allarguen i s'endinsen més o menys. De totes maneres no sobrepassaré aquesta centúria. Continuarà aquest repertori dos volums de més de 500 pp. cada un; el primer està ja imprès i el segon aviat m'entregarà a la imprenta. Però, com V. comprenderà, sempre manquen caps per lligar.

És curiós, respecte a Girona, que es presentin tantes llacunes i emitint alguns poetes secundaris, pot dir-se que resten sense il.lació intermitja els noms il.lustres de Serverí de Girona, Francesc de la Via (1406) i Bernat Estrús (1501). No cal dir però, que no hi hagin entre aquests noms poetes interessants gironins. Quan una escola està fundada, generalment no es trenca. De segur que deuen manc[illegible]-me noms. Podria vostè informar-me sobre aquests documents, noms de poetes, poesies anònimes. Respecte a les impressions del 15[illegible], es troben poesies laudatòries a l'autor. No m'interessarien notes posteriors al XVIè. segle. És clar que les impressions gironines d'aquesta centúria no deuen ésser gaire nombroses, i a mi em convenen les catalanes; de vegades els mateixos poetes que lloen en llatí una [illegible] obra llatina són els mateixos que n'escriuen de catalanes.

Una altra cosa: quan en Girbal(1) va publicar (treta de la Biblioteca Colombina) l'interessant poema d'en Bernat Estrús (Revista de Girona) impressa per Baltasar Avellà a Girona en 1501, va prometre, sense complir-ho, que donaria documents sobre la família Estrús de Girona. Els ha reunit o publicat algun altre curiós? De totes maneres ho ignoro.

No em seria res venir a passar dos o tres dies a Girona, sobretot des d'aquí a Torroella, però com que els hauria d'aprofitar, es-

/...

/...

peraré rebre la seva resposta i que m'indiqui on podré trobar-lo a Girona i a quines hores. Jo hauré d'anar a l'Arxiu Episcopal per copiar dues poesies d'en Montserrat Torres en el ms. d'en [illegible] Carbonell (són [illegible] i no tenen [illegible] Girona).

[illegible] afectuosament [illegible] que [illegible] reveure'l

Jaume [illegible] Torrents

(1) Enric [illegible] Girbal (s. XIX). Estudiós gironí.

Barcelona-Barrià, 1[illegible] novembre [illegible] VI

Estimat amic Rahola!

Li agraeixo molt de veres el [illegible]. Desgraciadament, en menys de l'[illegible] de tres mesos vaig [illegible], les [illegible] que tenia [illegible] sinó el treball [illegible]. [illegible] té el [illegible] d'allunyar les hores [illegible] i d'engalfar l'[illegible] dins una mar de gran calma i placidesa.

Tindré molt gust en donar la conferència que m'indica a Girona. Precisament el tema m'agrada, m'[illegible], essent proposat per vostè. Deixaré de parlar d'en Cervorí, perquè ja va fer-ne una lectura a l'Ateneu gironí l'amic Nicolau (1); però tracteré d'en Francesc de la Via, que és un poeta molt important i que pot dir-se gairebé inèdit; especialment d'un poema molt gironí, gairebé desconegut, en el qual fa entrar una colla lletraferida notable, grans dames de Girona, etc.(2). La matèria és molt llarga i una conferència no pot fer-se pesada, sinó deixar tema per altres conferenciants o lectors; amb això no pot abraçar-se gaire més d'un o dos poetes, quan aquests sobrepassen del nivell general.

No li havia respost abans la seva postal (des de Cadaqués) i carta del (...) octubre, perquè no podia fixar-li la data de la seva anyorada visita a Girona, que em fa molta il.lusió. Ara puc assegurar-li que serà dintre aquest mes. M'han delegat a la Nationale de París per certs estudis del meu càrrec de director de la Secció d'Estampes de la Biblioteca de Catalunya (ara, com sap prou bé, Biblioteca Central de la Dip. prov. de B.).

A més de Girona em convindria parar-me un parell de dies a Perpinyà i, sobretot, a Tolosa, on tinc contret el compromís de donar una conferència sobre l'antiga escola poètica de Tolosa, de la qual porto notícies i dates per omplir feta que es desconeixen (segle XIVè).

Com que vostè és sempre tan amable li agrairia que em preparés la tasca per obtenir la fàcil vista del ms. miscel.lani de mà d'en [illegible] Carbonell que, de vegades, crec que té el Rev. Canonge Arxiver a

/...

/...

casa seva i que pertany, no se sap [illegible], a l'Arxiu [illegible].

Les còpies que m'interessen fer són només les següents:

fol.200-202. "[illegible] vocables les [illegible] equivar [illegible] la [illegible] catalana, a juy [illegible] [illegible] [illegible] altres [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] robadors".

fol.244 v°. "[illegible] feta per lo discret [illegible] Montserrat [illegible], [illegible] re, [illegible] honor de ... [illegible] Magdalena".

fol. 245. "[illegible] del judici fetes per [illegible] Antoni [illegible]". [illegible] altra còpia.

fol.246. "[illegible] feta per lo [illegible] [illegible] ... a honor de Nostra Dona".

fol.246 v°. "[illegible] de [illegible] Esteve fet [illegible] [illegible] [illegible] en honor de les monges".

fol.247. "Altres cobles del judici".

Segueixen [illegible] composicions d'en [illegible], que haurè d'examinar.

Si vol, en tornant de París, podríem conversar de [illegible] excursions pirenenques que vostè em va comprometre, fa molt temps, arran de la conferència de Reus; però ja en parlarem d'aquí [illegible]. [illegible] que seré a Girona el vindré a visitar. Mentrestant, si en té [illegible], li suplico que saludi a l'amic J.B. [illegible] ella i a la [illegible] Casagran, que [illegible] aprecien molt. Rebi vostè els més afectuosos records d'aquest seu antic amic

J. Massó Torrents

Si li sembla li avisaré el dia i tren d'arribada per (...). Posaré al Peninsular. Passa vostè, com abans, a la Dip. [illegible] i a casa seva les tardes?

(1) Lluís Nicolau d'Olwer (1888-1961). Polític i estudiós.
(2) Es refereix a "Procés de la Senyora de Valor contra En Bertran Tudela".

Barcelona, [illegible] desembre [illegible] VII

[illegible] hola!:

[illegible] Déu (v[illegible] [illegible] va [illegible], [illegible] grat re[illegible] [illegible] relació de v[illegible], així com em sent[illegible] [illegible] durant [illegible] carta estada [illegible].

I [illegible] de recollir [illegible] en [illegible] de la nova [illegible], l'agradaria, [illegible] Déu, i [illegible] fàcil, [illegible] i no s'[illegible].

[illegible] agraït i cordial [illegible]

J. [illegible]

I [illegible] de voure el [illegible], [illegible] que [illegible] manifesti [illegible] respecte [illegible].

Barcel[illegible], [illegible] maig [illegible] [illegible]II

[illegible] i bon amic:

[illegible] d'ahir, [illegible] l'[illegible], [illegible] una lletra de 5 maig. [illegible] i també un [illegible] llibret hi trobà, [illegible] d'ell [illegible] dels [illegible] Vila i [illegible]. [illegible] la declaració que [illegible] com tinc rec[illegible] aquesta [illegible] mentada, sóc membre de l'Institut d'[illegible], corresponent de la Hispanic Society [illegible] i [illegible] Acadèmiques [illegible]. [illegible] nombre d'altres societats d'aquí i de fora, [illegible] dels Jocs Florals de [illegible]loca. [illegible] que en tot [illegible] que m'ho posen [illegible] m'han posat (pre[illegible], [illegible]) ho fet servir [illegible] força d'estudis [illegible] medalla. [illegible] les [illegible] de l'[illegible] a la disposició en [illegible] col.laboració en diverses miscel.lànies que en [illegible] que consten en l'adjunt esbós bibliogràfic, [illegible] de la [illegible]-Delbosc (amb el qual) [illegible] i [illegible] dor grec [illegible] poc temps). [illegible] que en aquest [illegible] ne un hom s'hi [illegible].

[illegible], bon amic, aquesta [illegible] vostre fidelment, tot [illegible]-vos que saludeu de part meva la vostra [illegible] esposa i els vostres fills i filles.

El vostre amic afm.

J[illegible]

P.S. [illegible] la llista només consten les notes més [illegible] segons l'època de la vida. L'últim "Repertori" representa un [illegible] treball. El I publicat tracta de la [illegible] (segles XI-XIV). [illegible], que s'està imprimint, tracta de l'escola de Barcelona i de València (segles XIV-XVI) amb la qual acabarà la poesia. El vol. III tractarà de la Prosa. Salut

J.I.T.

[illegible]

[illegible] nova posició [illegible] que [illegible] dia que [illegible] una percepció [illegible] llum, [illegible] d'aquest llibre es vi[illegible] de mi il pensava, [illegible] no que [illegible]. Està molt.

[illegible] vegades que [illegible] rem [illegible], portant fa[illegible], per [illegible] reis. La [illegible] vestides amb [illegible] verd, [illegible] llàmpara [illegible] un altre de [illegible]. Venè, [illegible], [illegible] re ja [illegible] reis, [illegible], [illegible] (qui sap si podien venir en [illegible]) [illegible] tant desgraciadament per les foliciblement del "[illegible]" i del "vigilant". A [illegible] "[illegible] dbli" que [illegible] era molt bonic. [illegible] feliciti.

En efecte, Rudolf Duran i Reynals era gentil [illegible] que jo li he dit [illegible], [illegible], home intel.ligent i [illegible]. Rudolf [illegible] [illegible] manyàvem una [illegible] que hauria sigut [illegible]. [illegible] escriure català. [illegible] molt, però la seva literatura era [illegible] Flaubert - Sthendal. [illegible] una pàrdua sensible; tan gran o més que la d'en Folguera.

Escriguí quatre mots de tant en tant. Li [illegible].

Ara [illegible] és aquí. Diu que ve a casar-se... [illegible]. El vol li proposa l'anada a Itàlia, però sembla que ell es [illegible]. Voldria tornar a Alemanya.

També és aquí Pla, que segurament se n'anirà a Alemanya.

L'Hurtoleine(2) continua gran. L'altre dia el vaig [illegible]. Després ha tornat a revifar-se. No tinc viure així.

/...

/...

Saludi a qui se'n recordi de mi. Obretot a la seva afectuosa senyora i germana. Fues galtades ben fortes per a cada nen, seguides de pessigolles al cap ell, i vostè rebi una cordial enemistad de [illegible] seu amic atent i [illegible].

[illegible]

Ha sembla haver llegit que s'ha nombrat bibliotecari interí a l'Institut. [illegible] que c'est ça (no sé si s'escriu ainí). Aquell [illegible] sembla que s'ha expressat en termes [illegible] per mi. Ja li ajustaré comptes quan es nomeni bibliotecari efectiu.

(1) Per la referència que ens dóna en la carta, cal suposar és escrita en 1920, no podent precisar-ne la data.
(2) Gonzáles Hurtelaise (Madrid 1876-Barcelona 1921). Director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

Barcelona, vigília de Nadal 1.20 II

[illegible]:

[illegible] que havrà rebut [illegible](1) de [illegible](2), que li vaig [illegible] pel recader. [illegible] trobava [illegible], el vaig [illegible]. No sé si [illegible] seu gust, [illegible] de que li interessarà molt.

[illegible] aquí torn[illegible] vida que hi feia. [illegible] repeteix. [illegible] Girona és com [illegible]. [illegible] vida és més intensa si [illegible] la mateixa ciu[illegible]. [illegible] pens va lo contrari.

[illegible] dies de Nadal són bellíssims a Barcelona. [illegible] "tregua" [illegible], que tothom posa en els odis i [illegible] que traspuí la [illegible] pels carrers. [illegible] gent somriu [illegible] facilitat, és ja "[illegible]" [illegible] allò referent a l'ignoscent [illegible].

Un carreter:

-[illegible] m'han estrenat deu cèntims.

Una dona del poble:

-Nosaltres no tindrem "pavo", però mataren un conill, (oh, l'amable uniformitat!).

Un senyor que tropitja [illegible]:

-Dispensi, senyor, no volia fer-li mal.

-Està vostè dispensat. (Tots dos somriuen inefablement).

Veus per ci per llà:

-Felicitats.

A més, la deliciosa temperatura després dels rigurosos dies de neu, accentua, més encara, aquesta alegria fisiològica de la gent.

No trobat la vida aquí molt encarida. Resulta, a més, prou difícil aconseguir habitació. Aquest problema sembla que trigarà molt a resoldre's. Per ara no es veu cap solució.

L'ambient de l'arxiu és deliciós, però..., però la direcció va com Déu vol. A l'arribar em trobí amb els dos companys malalts: l'Hurteleise, greu de la seva declarada tuberculosi, en Valls(3) tingué un accident d'automòbil produint-se una ferida en el front. I vetaquí

/...

/...

que jo, sense tenir temps de fer-ne [illegible] del servei de l'establiment, em vegí sol davant del públic. Ara la situació ja s'aclareix.

[illegible] de l'Hurtelaire, [illegible] em dicen, [illegible] [illegible]. [illegible] que em posi en guardia davant d'ell (1). [illegible] [illegible] es à [illegible] de deutes. No [illegible] ningú. [illegible] [illegible], sens tenir notícia [illegible], un inglès (l'[illegible]) vingué [illegible]. [illegible] hi ha calefacció. [illegible] carbó, el senyor director se'l [illegible]. [illegible] jeli, ça. [illegible] entre Valls i ja [illegible] l'[illegible] de revolució i [illegible] els [illegible] dintre la casa. [illegible] manera [illegible] no [illegible] tolerar.

[illegible] l'arribar aquí he trobat [illegible] desseguida. [illegible] una hist. de la literatura catalana publicada, solament en alemany, per [illegible]-Fatio. [illegible] interessant. Ja tinc [illegible] de l'autor per gestió de Valls.

Vostè aquí té fama d'afrancesat ([illegible] enfants de la patrie...) Els seus articles de "La Publi", interessantíssims, són [illegible] [illegible] interès. Veiam quan farà aquell llibre.

Molta salut. Molt bones festes. Dessigolles per als nens. Afectuosos records a la seva amable [illegible] i germans, i una forta [illegible] caixada de mans per vostè de son amic affm.

[illegible] [illegible]. Ferrando

[illegible] a en Ballester i [illegible] i Santaló. [illegible] és [illegible] [illegible] V. [illegible]enhorabona.

(1) "Adolphe, anecdote trouvée dans les papiers d'un inconnu" (1816).
(2) Benjamin Constant de Rebecque (1767-1830). Escriptor i polític francès.
(3) Ferran Valls i Taberner (1888-1942). Jurisconsult i historiador.

Barce[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]:

[illegible] la seva [illegible] [illegible] no li [illegible] l'"dolghe" [illegible] perdut [illegible] [illegible] edició.

[illegible] ver la passa[illegible] [illegible] de la [illegible], en pera el [illegible], en [illegible], per i fill, [illegible] el llibre [illegible] [illegible] [illegible] de la [illegible].

[illegible] [illegible] per la [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] així.

[illegible] [illegible] [illegible] i [illegible]

[illegible] les seves [illegible] [illegible] de la seva família.

[illegible] de la seva [illegible] i [illegible] del [illegible].

[illegible] [illegible]

[illegible] i Ateneu [illegible] li [illegible] que escribin les [illegible]. [illegible] carrer ni [illegible].

[illegible] 1,21

[illegible]

Barcelona, (1) IV

Distingit amic:

Suposo en el seu poder la liquidació total de la seva traducció. Veig indicar-ho ahir, i ahir mateix li va ésser girada la quantitat, segons em diguéreu.

De la publicació encara no en sé rse; solament que el Sr. Fornés se la va emportar a Madrid i que allà la té l'amic Sánchez Parto, qui pu ser l'encarregarà de la revisió. Sine una completa confiança amb en Sánchez Parto.

Li agraeixo molt la seva atenció enviant-me el retrat dels seus fills i antics amics meus. Veig que es un molt rebé i que vostès deuen sentir-ne a vessar la satisfacció. Li felicitacions tan a vostè com a la seva [illegible].

En efecte, ha sortit un llibre seu; és un recull de tot el que tinc escrit sobre nens, a base de "Vida d'infant". Vostè ho coneix gairebé tot. Ja li trametré un exemplar. Aquesta és [illegible] en que res encara m'han enviat de la imprenta.

[illegible] ben afectuosament [illegible] amic

[illegible] F. Ferrando

[illegible] encaixada als [illegible]

(1) "Vida d'infant" va ésser publicada en 1921; això ens permet deduir l'any, però no la data exacta.

(postal) Barcelona, 28 març 1921 V

Distingit amic:

Molt content de rebre notícies de V. i de sapiguer que a casa seva ni hi ha novetat.

Suposo que aquests dies de pasqüa hauran disfrutat del bon temps, aprofitant-lo per sortir al camp, al magnífic camp gironí.

Avui he corregit les segones proves del meu llibret que el porten amb una lentitud insoportable.

Quan tornaré a veure'l per aquí? Jo crec que no passarà l'estiu sense que faci una visita a la [illegible] Girona.

Com anà l'encantadora profesó (sic) del divendres sant?

Recordi a la seva família i [illegible] als nens.

Mani de com bon amic

Fr. [illegible]. Ferrando

Barcelona, 6 abril 1921 VI

Distingit amic:

Aquesta lletra té per motiu un petit assumpte d'amable tafaneria.

És el cas que l'amic Sagarra, fort poeta català, ha trencat les seves relacions amb la gentil gironina Mercè Coll. Jo esperava que això succeiria tard o d'hora. Ara ja és un fet.

Tindria vostè inconvenient en informar-me si és que aquest succés ha motivat algun comentari entre a jovent d'aqueixa ciutat? Ha trascendit [illegible] [illegible]? Mercè Coll [illegible] passejant per les voltes entremig de [illegible] nuvolet de tinentat [illegible] el seu [illegible]?

L'interès espontani que aquest afer m'inspira és degut al mateix Sagarra qui [illegible] saber què és de la seva ex-estimada la qual ha respost amb un profund silenci [illegible] lletra de [illegible].

Com Sagarra m'ha dit que aquest [illegible] el dongués sense dir que ell hi intervé li prego que quan [illegible] ha faci de manera com si contestés sols a pròpia tafaneria meva. D'aquesta manera jo podré mostrar-xi la lletra de vostè a Sagarra i [illegible] quel r' tranquil. Serà tan bondadós?

Fa uns dies vaig escriure [illegible] de resposta a la seva amable targeta.

Recordi a la seva família. [illegible] dies [illegible] ja començar a iniciar-se la primtemps en l'admirable devesa. Em sembla veure'l a vostè amb els seus petits voltant lentament per les avingudes. Expressions al melancòlic [illegible] i a la riallera [illegible].

Tani del sue bon amic

[illegible] F. Ferrando

Barcelona, 22 abril 1921 VII

Distingit amic:

Vaig rebre la seva afectuosa lletra i em feu molta pena el que em diu de la seva nena; tal com vostè s'expressava em va semblar inquiet. Espero, doncs, rebre notícies del seu estat i desi jo molt fervorosament que quan rebi aquesta lletra es trobi millor la petita i vostè més tranquil.

Segueixo es troba completament curat de la seva passió. Jo em creia que l'evocació de la seva ex-estimada passejant melancòlicament per la Devesa, li produiria algun neguit; però no, es va quedar molt fresc. De la seva vina sempiterna exhalà una glopada de fum simbòlic i res més.

El meu llibret espero que cortirà a les darreries d'aquest mes. Gràcies per l'interès que em demostra. Continuo embolicat en treballs de traducció (ara una novel.la) que em distreuen de produir, però que em produeixen. C'est la vie.

Treballa molt en el volum que prepara? Verdaderament farà vostè un llibre interessantíssim si hai de jutjar per les coses que recorda.

Espero rebre bones notícies de la nena. Recordi a la seva família i mani del seu affm.

Ernest F. Ferrando

Barcelona, 6 maig 1921 VIII

Distingit amic:

Acaba d'entregar al recader [illegible] l'exemplar que li dedico del meu darrer llibret que acaba de sortir. Exceptuant algun petit detall, el llibre apareix bastant ben editat. Crec que li agradarà l'exterior.

Com té la nena? Ja està més forta. Li ha tornat ja son pasat riallera [illegible] ho celebraré [illegible].

[illegible] crític musical del "[illegible]". Es feina agradosa atiparse de música. [illegible] l'agradosa bondat [illegible] virtuosos desitjosos de bells adjectis [illegible] en una [illegible], etc.

[illegible] veure'l aviat [illegible] i sentir el [illegible] que ens [illegible], li envia afectuosos [illegible] per la família i una [illegible] per vostè [illegible] afectíssim.

[illegible] F. Ferrando

[illegible] que [illegible] li envia pel recader, [illegible] ocasions, [illegible] endevant. Ojo!

Barcelona, 3 setembre 1921

Distingit amic:

[illegible] vostè de que tant [illegible] de [illegible] meu viatge [illegible], no li indiquès el tren que prendria. En efecte, el meu desig [illegible] voure'l, però [illegible] sols el [illegible] partida [illegible] de que sortiria i [illegible] no [illegible] el tren; a més fins [illegible] hora vaig estar dubtant entre l'exprés i el correu. [illegible] em trobava [illegible] ville lumière [illegible] Girona i [illegible] dans [illegible], que [illegible] de frescor [illegible] Franja.

[illegible] prop d'[illegible], [illegible] mot [illegible], [illegible], després de [illegible], que [illegible], havent d'-[illegible].

[illegible] de [illegible] el [illegible]. [illegible], [illegible], es dilueix [illegible] ardent, [illegible] del [illegible]. Els [illegible] estimen més [illegible].

[illegible] francesa vaig [illegible] Llimona(1), el fill de [illegible], noi molt [illegible] el seu fort temperament i que [illegible] artístic i [illegible], i un noi valencià afrancesat (fins [illegible] d'[illegible] onar [illegible] fort [illegible]), que em donà a [illegible] ciutat en la nit, [illegible] Montparnasse, amb els seus pintors i literats cubistes, [illegible], fant[illegible], ultrafuturistes, etc. Aquests dos amics em feren [illegible] perfectament el temps i [illegible] regut, si no del tot, almenys [illegible] cons i matisos que més [illegible] de Lutèce.

De bona gana aniria a passar alguns dies a Girona. Els records [illegible]-se; en canvi [illegible] els [illegible]: els bells matins [illegible], la lim pidesa [illegible], el brill dels arbres, la [illegible] que es concentra [illegible] de les siluetes d'un [illegible], d'un [illegible], d'una alzina. El [illegible] i el de Sant Feliu... [illegible] encantadors [illegible] Els dissabtes [illegible].

/...

/...

Vostè tan napoleònic com sempre... Oh, la France!

Saludi de la nova part a la seva família sense oblidar als nens. Suposo completament restablerta a la bella Paris i que [illegible] podrà aixecar pedres més grosses.

Fani de [illegible] bon amic

Fernando

(1) Rafael Llimona Benet (1896-1957). Pintor. Fill de Josep Llimona Bruguera (1864-1934).

Barcelona, 27 octubre 1921

Distingit amic: Rahola:

Li agraeixo l'interès que es pren per les meves coses; en efecte, sembla que s'està fent una antologia de contistes catalans per traduir-la a l'italià i que hi figura alguna cosa meva.

Aquell senyor valencià admirador de l'Albert i del qual em parlava en una de les seves postals, no el conec; ignoro qui pugui ser. Potser algun "[illegible]"... de València.

En temps que no he vist res de vostè publicat a "La Publicitat". Fe que la meva direcció li suposa algun inconvenient. Ho creu que guanyi guire el diari amb el flamant director. Duran i Tortajada(1) és un periodista a fred, inferior a Jori en es criu. Un francòfil d'aquells que ensopeixen...

Molt l'agradaria passar dos o tres dies a Tirana en el temps de fires, però no s'és possible aquest any. Aquí sigut la millor ocasió per visitar novament la seva ciutat de la que com més passa el temps més agradés és el record.

Aquella traducció de "Tres [illegible]" és d'un germà meu que es diu Daniel i que sap anglès.

Jo he traduït una novel.la alemanya que està a punt de sortir en l'Editorial Catalana. Es titula "Miquel Kolhaas"(2). Aquests dies he corregit proves, però la tirania de l'Institut m'ha desfigurat alguns de ells bàrbaramente.

També tinc traduïda una hist. de la lit. catalana de Porel-Fatio, sols coneguda en alemany, però aquesta obra la té Nicolau d'Olwer per posar-hi notes i no sé quan la tindrà l'esta.

Tal ha estat la meva pobra activitat aquest any. Veiem d'ara endavant.

A l'Arxiu ens ha caigut un director madri any ordenancista i fred. Seva amb nosaltres una actitud [illegible] correcta.

I la seva família què tal? [illegible] Vostè treballat [illegible] li diu que agraeixo la seva [illegible].

/...

/...

No tenen encara arxiver.

Saludi afectuosament a la família i vostè disposi del seu bon amic

[illegible]

(1) Miquel Duran i Sentajada (1883-1[illegible]). Escriptor.
(2) Per Enric de Kleist. Biblioteca literària, 46. Editorial Catalana S.A. Barcelona, 1921.

Barcelona, 2[illegible] desembre [illegible]21 XI

Dir[illegible]git amic:

Vaig rebre la seva afectuosa lletra i l'article [illegible]. Li agraeixo molt aquesta atenció que no considero cap [illegible]. Jo [illegible] que un llibre un cop publicat és de tothom. La propietat intel.lectual -sempre que no [illegible] robar-li a l'autor la firma- [illegible] absurd.

No l'oblido ni molt menys. [illegible] felicitar-[illegible] la Vigília de Nadal, [illegible] poder enviar-li una traducció que acaba de sortir, [illegible], m'he retrassat [illegible]. [illegible] felicitar-li [illegible] d'any nou.

Junt amb aquesta lletra li [illegible] certificat [illegible] de "[illegible]" trad. que en les [illegible] trenta o quaranta pàgines es troben moltes incorrecciones per no [illegible]. Es desesperant.

[illegible] desigs de veure [illegible] llibre publicat. Farà molt bonic i interessarà força. Tractar un tema amb delicada sensibilitat és cosa, desgraciadament, poc corrent en la moderna literatura catalana. Tot ha envaeix la preocupació retòrica i preciosista dels poetes. Jo, (dispensi la frase) estic tip de lírica. Per això el seu llibre de vostè m'interessarà més que un llibre [illegible] qualsevol bon poeta del moment.

[illegible], el diari m'ocupa [illegible]. Això [illegible]. La vida musical [illegible] és molt més intensa del que [illegible]. Si ha setmana que tinc [illegible] i els diumenges cinc o sis. [illegible] Liceu dóna molta feina, però és molt divertit sentir [illegible] Lázaro(1), el tenor català (poca cosa) i les òperes antigues [illegible] de deliciosa banalitat i arbitrarietat.

Veure com mor un tenor o [illegible] en escena, mentre el director d'[illegible] dirigeix la seva [illegible] cinquanta físics, és encantador!

[illegible] tinc pensad [illegible] quan la faré. [illegible] original per [illegible] (2). Altra no-

/...

/...

vel.la, altres proves..., però veig molt a poc a poc.

La seva intensitat de periodista veig que va en augment. No de vostè sempre té interès per mi i em ve a suggerir, tot llegint, la figura de vostè, "plongée" en l'ambient de la seva formosa ciutat.

Recordo savint l'esplèndida devesa amb els seus arbres gegantins i (...) i dos nens petits, com dugues cinsellades, ela daiça Maria i el sensitiu Ferran-, no collint flors, sinó grosses pedres i gegantse-les a la butxaca; sixòés molt més original i divertit.

Li prego que de la meva part el estiri el nas el dia de cap d'any. D'aquesta manera seran feli es tota la vida, perquè el seu olfat es farà més agut per evitar lo que no s'a convingui...

Molts records afectuosos a la seva digna sangre i germana i mani de seu bon amic

Ernest M. Ferrando.

Dispensi la incorrecció d'aquesta lletra.

(1) Hipòlit Lázaro (n.1887).
(2) Segurament "Històries i Fantasies" Biblioteca Literària. Editorial [illegible], 1924.

Barcelona, [illegible] març 1[illegible] [illegible]II

[illegible]:

V. [illegible] molt mal de mi. [illegible] temps sense [illegible] [illegible] va l'explicació: vaig perdre la seva [illegible]. En aquesta [illegible] [illegible] [illegible]va que V. [illegible] una pregunta, però al [illegible] d'uns dies, quan [illegible] [illegible]va a respondre-li, no encertava a [illegible] quina era. [illegible] que [illegible] vegada vaig [illegible] la lletra dintre d'un llibre, [illegible] [illegible] i [illegible] [illegible], demanant-li [illegible] [illegible], [illegible] per [illegible] pregunta.

[illegible] de salut (en [illegible] que havia [illegible] la "grippe") i [illegible] [illegible]... com sempre. [illegible] [illegible] [illegible] (1), el substitut de Rogès en l'[illegible], li parlarè del que V. [illegible]. [illegible] [illegible] el que [illegible]. Si [illegible] temps, V. vol [illegible] [illegible] indicant-me [illegible] que [illegible] [illegible] [illegible] traduir, [illegible]. Gregui que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aquest [illegible].

[illegible] llibre? [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]... [illegible] [illegible], V. [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] vaig conèixer [illegible], el napoleonista, i parlí [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] curiós [illegible] [illegible] [illegible] preocupat per [illegible]. [illegible] [illegible] vostè... [illegible] [illegible] radicalisme. Jo li vaig dir que [illegible] que brilla el nom de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] radical. Camps [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] de Camluicio, sabut per V., em feu un efecte dolorós. Camluicio era un noble senyor treballador, bondadós. [illegible] dubte la per[illegible] [illegible] de la burocràcia que [illegible] Girona. [illegible] [illegible] de la famí[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tràgica.

[illegible] [illegible] [illegible] família [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nens. Jo pot[illegible] [illegible] [illegible] Girona [illegible] Pasqua, [illegible] [illegible] [illegible].

El saluda molt afectuosament, [illegible] un [illegible] que no [illegible]

/...

/...

reixo, son amic

Ernest [illegible]. Ferrando

(1) Jo[illegible] [illegible] i Artigues (1896-1[illegible]). Escriptor.
(2) Alejandro Lerroux y García (1864-1[illegible]). Polític republicà.

Barcelona, 3 abril 1922 [illegible]III

Distingit amic:

En efecte, quan vaig parlar a l'Estelrich de la seva proposta, en digué que s'escrivia amb vostè. [illegible], és clar, no li [illegible] intermediaris en l'afer. Altra avinentesa arribarà en que pugui servir-lo.

La hist. de la lit. cat. de Torel-Fatio encara la té en Nicolau d'Olwer a qui entreguí la trad. [illegible] que hi posa notes. [illegible] vida política es [illegible] lleva hores [illegible].

[illegible] he tornat a consultar el text [illegible]. Diu [illegible] cosa. Aquesta [illegible] sols una sistematització del treball existent sobre la matèria [illegible] espera. [illegible] valorització. Diu sobre [illegible] "[illegible]" d'en Muntaner:

"[illegible] els fets de Pere III, Alfons II i Jaume II i fineix amb la coronació d'Alfons III, l'any 1327. [illegible] és la que [illegible] de l'expedició de [illegible] de Roger de Flor i [illegible] del [illegible] Grècia; en aquests passatges [illegible] que han vist als seus ulls i [illegible] en que ell mateix [illegible]. [illegible] la d'en Muntaner, [illegible], la que porta [illegible] el segell espiritual de l'autor. [illegible] narració, [illegible], al mateix temps, [illegible] artística i com [illegible] de més gran valor per a la història [illegible] quart [illegible] XIV, [illegible] públic [illegible] millors que aquelles tan mesquines en que aparegué [illegible] i [illegible] (nov ment impresa actualment per Lanz [illegible] 1844 i per [illegible] de Lefarull [illegible])."

[illegible] es reduïx al seu [illegible] sistematitzador, valoritzador i bibliogràfic.

Veig que la seva activitat augmenta. Al felicito; falten llibres, [illegible]. Il faut travailler!

[illegible] conèixer a [illegible] II [illegible] la dinastia de l'Arxiu-Biblioteca [illegible] vostè li [illegible] tindria la [illegible] si ve a Barcelona [illegible] veure'm a l'Ateneu?

/...

/...

Desitjaria saber que fa o pensa fer [illegible] bibliotecari, a més, dir-li alguna cosa. [illegible] incunables abundants que és assumpte per preocupar-se. [illegible] que en faltaven [illegible], [illegible] quals tinc [illegible].

[illegible] podré passar per [illegible], com [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] temps. [illegible] passar a [illegible] i acceptar [illegible] gs til i bondadosa invitació, però ho [illegible]. J[illegible] li escriuré.

[illegible] i coses pel [illegible]. [illegible]

[illegible]

[illegible] a Martínez [illegible] incunables, [illegible] [illegible].

Barcelona, 15 juliol 1922 XIV

Distingit amic:

No [illegible] dies vaig veure aparèixer a la vitrina de la Biblioteca de [illegible] el seu llibre "[illegible] napoleònica a Girona", elegantment [illegible] per "La Revista".

[illegible] llegir-lo amb intenció d'escriure-li al terminar la lectura. [illegible] a la meitat del llibre, però com [illegible] que [illegible] no puc esperar més, [illegible] el desig de [illegible] cordialment.

[illegible] un treball [illegible]. [illegible] per aquells que [illegible] els bells [illegible] [illegible]". Aquells [illegible], ara, [illegible] un [illegible], [illegible] un caràcter [illegible] continuen la suggestió de la lectura. [illegible] lector [illegible] l'evocació d'una [illegible] heroica, ben diferent [illegible] fins [illegible] que el temperament líric francès [illegible] temperament [illegible] que aquell altre, que [illegible], el [illegible] i impermeable.

[illegible] d'una erudició [illegible], treb[illegible], digerida i, de [illegible], [illegible] dades i [illegible] el detall suggestiu, espiritual que [illegible] al literat [illegible] i [illegible] sensibilitat.

[illegible] del llibre [illegible] digne i [illegible] sensill ([illegible]) [illegible] el qual és escrit [illegible]: sinceritat, convenciment.

[illegible] llegir el volum, però vaig [illegible] que [illegible] finalitat [illegible], ha de [illegible] un sentiment de [illegible], davant de que [illegible] tot just [illegible] com una bella possibilitat.

[illegible] citat al [illegible]. [illegible] és un [illegible] de bondat de [illegible].

[illegible] a Gabriel [illegible] a vostè i al seu llibre. [illegible] que l'interessa [illegible] parlarà d'ell. [illegible].

[illegible] Itàlia; un [illegible] que [illegible] l'acom-

/...

/...

pany. L[illegible] ràpida, d[illegible] avisat perquè sortís a l'[illegible] saludar-lo. Alegra la força agradable en el tracte. La seva c[illegible] encantadora.

[illegible] continuem [illegible] documentació de la guerra de la independència d'Hisenda, degut [illegible] interès [illegible] qüestió.

[illegible] que té la [illegible] ra. [illegible] llir-lo. Gràcies.

[illegible]. Penyora [illegible] la bella Girona

[illegible]

[illegible]

Palamós, 7 agost 1922 XV

Distingit amic:

Em trobo a Palamós. He vingut per uns quants dies, aprofitant les vacances. Aquí conec una família pescadora-marinera i em distrec amb la bellesa del paisatge i les suggestives històries que conta aquesta gent.

Amb molt de gust hauria passat per Girona però, com venia acompanyat d'un amic, no podia conjuminar un itinerari al meu capricí.

Estic en una casa de la mateixa platja. Des de la finestra veig, en aquest moment, una admirable extensió blanca i resplandent.

Suposo que l'exemplar que bondadosament m'envia dedicat, deu ser el mateix que deixà a l'administració de "La Revista".

Jo estic un xic molestat amb aquesta gent per certa incorrecció i per tal motiu no havia passat encara a recollir el llibre. Pensava enviar al "gnom" de l'Ateneu però, com ja el tenia llegit, no em donava gaire pressa. Torno a donar-li les gràcies cordialment.

Crec que per qui hi han gironins. No gaire lluny de casa diuen que estiueja aquell poeta eclesiàstic que se diu Pla, individu que em fou poc simpàtic. Penso no donar senyals de vida. Es tan poc agradable la conversa d'un líric d'aquesta mena al costat de la d'un marinero suggestiva, templada i grave!

¿Vostè no surt aquest estiu de Girona? Veiam si el trobaria per aquest poble luminós. Des d'aquí Girona em fa l'efecte d'una ciutat nòrdica, grisa, oscura, corcada de melangia.

Recordes a la seva família i moltes coses pels petits. Mani del seu amic afim.

Ernest L. Ferrando

¿Va rebre un exemplar de "Los lunes del Imparcial" en el que Alemar parlava de vostè i prometia parlar més encara. També s'ocupava d'altres gironins i dels germans Ferrando.

Barcelona, 26 setembre 1922 XVI

Distingit amic:

Al fi vaig rebre la seva lletra que fracassà cercant-me, inútilment per la platja de Palamós. Jo era a la de Sant Antoni de Calonge! Més a prop encara de Sant Feliu.

Sant Antoni de Calonge és molt humil. Palamós domina amb el seu nom sonor el petit llogaret. Fou per aquest motiu que vaig posar a la seva lletra "Palamós" en comptes de "Sant Antoni de Calonge", però de tota manera la lletra no l'hauria rebuda. Llingú en coneixia.

Diable, si jo hagués sapigut que vostè era a Sant Feliu! L'hauria vist arribar un matí resplendent per la mar blava, com un Lohengrin mediterrani, un xic grètesc en mànigues de camisa i un Kodak, dintre d'un bot que s'anomena "Pedro" de la matrícula de Palamós i que jo vaig pintar de verd i de vermell en les hores fosques de la matinada. Un gust!

Van estar temptats un dia d'anar a Sant Feliu. L'atreia al llunyà. Sant Feliu és admirable. Però calia emplenar molt de temps si el vent no ens fóra favorable. No obstant hauria lohengrinejat amb plaer per veure'ls.

Certament vostè posseeix unes "gafes" amb vidres d'augment per a assaborir les coses dels amics. Gràcies per l'afectuosa reproducció de les paraules de l'Alomar. Vostè, sens dubte, vol fer-me popular a Girona.

Fa algun temps, sembla, que l'original de la Hist. de S. Feliu de l'Hurtelaine el tenia la viuda. Aquesta senyora se n'ha anat no sé a on. Sens dubte l'obra, com vostè diu, deu ésser a l'Institut. La queixa de vostè és molt justa. Si quelcom se li ofereix de mi en aquest assumpte, disposi.

El seu llibre venia a omplenar un buit. No és estrany l'èxit. Posar inicial una literatura en l'estil i esperit que ell fa interessar. Entre l'erudició hi ha una escalforeta constant que li dóna vida i aquest és el motiu pel qual es llegeix amb molt de gust. La literatura

/...

/...

napoleònica [illegible], (ben rebuf[illegible]) [illegible] [illegible]teristica [illegible] [illegible]. Voilà [illegible]!

[illegible] [illegible](1), [illegible]

[illegible] nés lli[illegible] [illegible]

[illegible] trobava [illegible]

[illegible]

[illegible] per [illegible] [illegible] cer [illegible]

[illegible]

[illegible] moren [illegible] [illegible] del [illegible]!

(1) [illegible] (22-2-1.67). [illegible]

(postal) Barcelona, 18 novembre 1922 XVII

Amic Rahola:

Wanda Landowska (1) desistí del concert a Girona per falta de temps. Surtí per a Reus, Madrid i Màlaga i pensa tornar a París per Irún. Estava molt interessada per Girona de la qual jo li vaig parlar sovint. 's una dona força interessant... quan no es preocupa de la "réclame". A mi m'ha fet treballar com un negre (valgui l'expressió vulgar).

Han ingressat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó els fondos de la dominació francesa. Quanta cosa de Girona! Però ve tot en completa confusió. Hi ha un inventari inspirat per Camps que orienta un xic.

Records. No l'oblida son affm. amic

Ferrando

(1) Wanda Landowska (1877-1959). Clavecinista polonesa.

Barcelona, (1) XVIII

Distingit amic:

Pocs dies abans que la seva postal, vaig rebre son llibre sobre Muntaner. Li agraeixo molt l'exemplar i l'afectuosa dedicatòria. Encara no he tingut temps de llegir-lo; atrafegat de feina com em trobo aquests dies, apenes si disposo d'algun petit moment per a la lectura.

Vaig veure un comentari de Tomàs Garcés a "La Publicitat". Estava bastant bé.

Vostè passa per una època d'activitat. Veig que treballa i, a més, que es disposa a treballar.

Suposo que el Director de l'Arxiu li donarà facilitats per a consultar els lligalls de la dom. franc. vinguts d'Hisenda. Ja veu que dic "suposo", però no s'asusti; jo podré servir-lo bé i no farà el viatge inútilment. Ja veurà quin home més pintoresc... i més trist.

A mi no em deixa fer res "absolutament" Em fa perdre el temps en coses que no tenen cap utilitat.

Mirant someramente els lligalls, recordo haver vist una lletra d'un oficial francès demanant l'inserció a la "Gaseta" de la ressenya d'un ball a Figueres al que assistiren dames franceses i catalanes, luxosament abillades. Això interessa Vostè va buscant datos d'harmonia gal.lo-catalana, per lo tant està dintre del seu terreny d'exploració.

Va ésser una llàstima que Wanda Landowska no es decidís a anar a aqueixa. Li hauria interessat molt aquesta dama de tèrbola espiritualitat.

Suposo que es trobaran tots bé a casa seva i que els nens resistiran, valents els primers freds.

Li escric a correcuita. Ja em dispensarà.

Esperant veure'l aviat per aquí es despedeix de vostè son amic affm.

Ernest M. Ferrando

(1) No podem fixar la data, però, per que diu, cal situar-la després de la postal anterior. XVII.
(2) "En Ramon Muntaner. L'home-La crònica". Barcelona, 1922.

Barcelona. 17 febrer 1923 XIX

Distingit amic:

Acabo d'enterar-me que el govern francès li ha concedit les "Palmes Académiques"(1); la distinció la tenia vostè molt ben merescuda ja de temps. Li deva més afectuosa enhorabona et... vive la France!

Fatemps que espero veure'l per aquí tal com em va prometre. Ha estat malalt. Ha tingut malaltat Potser aquell desgraciat assumpte de la casa ha estat la causa de no haver vingut encara.

No obstant, aquest merescut homenatge li donarè més energies per l'estudi de l'època napoleònica tan brillantment en és per vostè. De la documentació arribada a l'Arxiu molta cosa la considero de poca valor, sols amb un lleuger examen de l'inventari qu'es feu sota es dictat d'en Campo a la Delegació d'Hisenda.

Aquest senyor deu haver revisat ja molt de la enviat, però, és clar, no creo que hagi sistematitzat gaire. Lo principal deu estar per fer.

Ah!, si l'estat econòmic ho permetés aniria a visitar-lo, però en aquesta Barcelona el diner fuig de les mans no sé com. Tinc ganes de tornar a veure la bella Girona, sobretot aquella Girona dels clars diumenges, tan suau i fina de colors en el paisatge que l'envolta, tan pensívola i taciturna vista de lluny.

Dispensim aquesta manera d'escriure tan incorrecta. Vostè té entre les seves virtuts, l'admirable comprensió d'un home d'esperit.

Aquests dies és a l'Arxiu el Dr. Finke,(2) de Friburg(2) que ha escrit tan admirables treballs sobre història catalana. Es un senyor encantador, deliciós en la conversa, enamorat de la nostra història.

Avui es queixava de reuma. Jo l'he invitat a passejar pel claustre assolellat. Aleshores l'home s'ha tret de la butxaca un tros de pa i ha dit: Passajaré i mentretant menjaré el pa dur dels pobres alemanys d'avui. Aquestes paraules en llavis d'un home tan savi i tan digne eren d'una suau emoció.

/...

/...

Molta salut. Records a la seva família, sens oblidar la gentil parella.

Mani del seu amic

Ernest M. Berrando

(1) En efecte, el 10 de febrer de 1925, és nomenat pel Ministre d'Instrucció Pública i de Belles Arts, Officier d'académie.
(2) Heinrich [illegible] (1855-1938). Histori der Alemany.

Barcelona, 23 maig 1923

Distingit amic:

Tinc gust de dir-li que els seus nens han estat força admirats per tot aquell que ha vist la fotografia. Estan molt bé. Tots dos tenen un aspecte excel.lent. La naturalesa ha fet una obra estètica notable. El felicito.

Té ja algun cartell dels J. F. de València. Jo no n'he vist cap encara. Vostè s'interessa pels llibres que ofereix la Mancomunitat com a premi de la millor biografia. Diguim què vol que gestioni en aquest sentit. Amb molt de gust l'ajudaré en ço que convingui fer. Màxime tenint en compte que aquests J.F. són un arranjament amistós que conjuminen sense grans dificultats els senyors que componen el jurat.

El felicito pel premi aconseguit a l'Havana(1). No em cregui tan purità. Jo m'enterneixo fàcilment damunt d'un suggestiu grapadet de dòlars. Amb diners s'aconsegueixen tan belles coses... A Grècia era dita popular que la dignitat rau a la butxaca.

Adjuntes les dades que em demana per a l'Enciclopèdia. Per l'any 1916 el meu germà Eduard fou sol.licitat amb el mateix fi, per un tal Ribelles Comín(2), que s'ocupava de la lletra D. No sé si haurà fet alguna cosa.

De les notes remarcarà fàcilment la vanitat feble de Daniel. Prengui lo que li aprofiti.

Respecte al Dr. Finke li prego que em permeti una excusa de que jo em resisteixi a escriure-li. En un moment poc lúcid vaig prometre a aquest senyor traduir-li un treball sobre la dona a l'Edat Mitja. El treball és interessant (com tot lo d'ell) però... d'un desagradós sectarisme catòlic (Finke és a Alemanya un dels més prestigiosos propagandistes de l'Eglesia romana). Això em desagrada i ho he notat a posteriori, al traduir els primers capitols. Sembla que el trad. es faci solidari de les idees de l autor traduit, cosa que no sento ni remotament.... Ara jo desitjaria fer un truc de prestidigitacio de la paraula donada. Es per aquesta causa que li prego no em faci escriure-li. Pot

/...

/...

fer-ho vostè mateix en el meu nom, si li sembla bé, a la Universitat de Friburg, Herren Heinrich Finke, Historiador.

Dispensi'm aquesta excusa que estaro sabrè comprendre.

Seu

Ernest [illegible]. Fernando

Crècies del seu record enciclopèdic.

(1) El 1922, en els Jocs Florals de l'Havana, aconseguir un premi amb "L'Emperdà a la Cronica d'En Muntaner; creiem que en els mateixos Jocs Florals o en un certamen literari obtenia el premi Fernando Ortiz amb "El frenòleg [illegible] cubi" que no hem pogut esbrinar si ha estat publicat en algun [illegible].

(2) Joaquim [illegible] (1872-1[illegible]). [illegible]

(postal) Roma, [illegible] juliol 1923 [illegible]

Amic [illegible]:

No vaig poder avisar-li el meu pas per Girona; fins última hora vaig dubtar de si faria aquest viatge.

Si veies Pisa...! Quina "somiglianza" amb Girona. [illegible], un riu silenciós i trist, gent quelcom esgarrapa però benevolent, jovent que vesteix amb correcció (influència de Roma) com a Girona per influència de Barcelona, i, en fi, una dolça i suau melangia en l'ambient.

He vist Gènova, Pisa i Roma, demà sortire vers Nàpol i despres Florència, Venècia i Milà.

Recorda. El saluda son bon amic

Ferrando

Barcelona, 2 setembre 1923 [illegible]II

Distingit amic:

El felicito cordialment pel fet d'haver-se triplicat la seva paternitat. Envio la meva efusiva salutació a la damisela que naix i li desitjo que es mon, el qual serà vist per ella a través de la sensibilitat fina que imposa el paisatge gironí, li sigui ben agradable. Hurra!

Vostè té un dret perfectíssim a preguntar-me com es que passo per Girona i no l'aviso. Li diré el motiu. La vegada anterior, si no recordo mal, fou per causa del passaport que no vaig tenir fins a ultima hora i per tant ignorava quin tren prendria. Ara, en canvi, ha sigut per culpa del director que pateixo (aquest funest individu) qui em digué que abans d'anar-me n li deixés arranjats els comptes de l'habilitació de la casa, feina la qual, per no se quin regla de tres, haig de fer jo. Això fou motiu de que, com la vegada anterior, ignores el dia i el tren que agafaria, fins a ultima hora.

Vaig pensar en vostè al meu pas per Girona. Fren les darreres hores de la tarda i per tant les de pas eig. Vaig mirar el passeig de la Devesa per veure de distingir un senyor vestit de blanc, dret, al costat de dos puntets de color (els dos nens), sobre el prat, però fou inutil.

Itàlia m'ha interessat molt, no hi ha que dir. Gènova es un ciutat aspra i dura, admirable d'aspecte. El jueu hi domina. Pisa es una deliciosa Girona italiana. Roma, pedant i grandiosa. Nápols, miserable i milionària, un infern i un encant. Florència, es la ciutat mes bella que he vist en la meva vida; tot en ella és amable i encisador. La bondat del paisatge de Fiesole, nova Florència, emociona. Venècia, malgrat les targetes postals cursis, es una cosa extraordinària; en ella la vida de rêve adquireix consistència. Milà em va sembler quelcom destartalada, germanitzada, dominant-hi, sobretot, un esperit utolitari.

Vostè deuria fer aquest viatge aprofitant la cómoda invitació que fa el canvi de la moneda. Però, en mi, una nova criatura ve a imposar-li un deure nou de permanència. Vostè es home de fantasia i en els

/...

/...

ulls de la seva nova filla pot veure totes les ciutats d'Itàlia i molt-
tes coses mes.

Molts records. El saluda afectu.

Irma [illegible]. Recomanda

Barcelona, 30 desembre 1923 [illegible]

Distinguit amic:

[illegible] a la seva afectuosa [illegible]. Crèdia [illegible] bon record que es guarda.

El felicito per l'activitat excel.lent de [illegible], [illegible] qual veig que vostè [illegible] ànima. [illegible] ciutat [illegible] Girona [illegible] un [illegible] literari [illegible] refinat [illegible] spiritualment. [illegible] vegada record [illegible] la seva estada allí, malgrat aquella [illegible] preocupació per venir a Barcelona. [illegible] de poder fer un petit viage [illegible] m'agradaria [illegible] un dia a Girona i poder veure el [illegible] que me l'imagino amb un agradós ambient. [illegible] i fa [illegible] dies [illegible] Dr. Roca m'han parlat d'ell efusivament i m'han portat l'amable record de vostè.

Llàstima que no tingui [illegible] per poder dedicar-se a escriure. Tres simpatiques criatures son una veritable tirania, per be que ben dolça. Però, en fi, jo espero que el dia menys pensat tindre a les mans un nou llibre de vostè, a pesar de totes les tiranies.

Una afectuosa ~~[illegible]~~ salutació a la familia. Un any nou -1924- ple de satisfacción, bona salut i molts coses [illegible].

Mani, com sempre, del seu bon amic

Ernest [illegible]. Ferrando

Un d'aquests dies penso entregar a l'Editorial [illegible] un lamentable llibre de contes. Ja l'hi enviaré.

(postal) Barcelona, 3 març 192[illegible] [illegible]IV

Distingit amic:

Ahir li vaig enviar un exemplar d'"Els contis es catalans" que porta unescoses d'aquest humil escribent que es diu Martínez. Veurà un bon nombre de correccions fetes per mi, puix amb una incomprensible manca d'escrupols, l'editor, sense consultar-me ni trametre'm proves, es permete, motu propio, de fer correccions. que [illegible] contes formen part dels que tinc entregats a l'editorial.

Vaig robar massa curta la seva visita i, a més, intervinguda per aquest gran imbècil que pateixo. Ho sento per l'efecte desagradable que pogués produir-li.

Molts records a la seva senyora i família, sense oblidar al simpàtic petits.

Seu

Ferrando

Barcelona, (1) [illegible]V

Distingit amic:

Aquesta vegada he trigat més en respondre a la seva afectuosa lletra, degut primer a un viatge que vaig fer a València i Alacant i que durà un mes, Ron. a que esperava un dia i altre dia a que sortis el llibre que està acabant d'imprimir [illegible] i enviar-li al mateix temps que li escrivia. Però, en fi, la cosa rigo i jo quedo malament amb vostè. No l'oblido i prova del que dic es que tinc algunes coses escrites dedicades a vostè i als seus fills (aquests darrers per l'almanac del "Patufet", així Ferran, Maria i Carolina em recordaran més fàcilment).

M'interessa molt el llibre que m'anuncia. Ai! vostè es me amant que jo del temps passat; vostè estima mes el llibre vell, el document polsos, pel gust d'imaginar, d'evocar els temps millors de la seva estimada Girona; jo sóc mes atent a la fauna i la flora actual; recordo me bé el 'macisos' frondosos de la Devesa, que es distingeixen des de la Biblioteca Provincial que els titula dels bells i vells incunables que en ella es conserven. Veig, donc, per la seva lletra que em coneix perfectament.

Les dades que em demana del Sr. Gonzàlez Hurtelei e tinc molt gust d'indicar-les-hi. Segons l'amic Valls Taberner va néixer a Madrid (continuo aquesta carta després d'haver consultat l'expedient). Ha que a Madrid, 17-VII-1876. Ingressà en el cos l'1-VII-18[illegible]. Fou arxiver de la [illegible]. de la C. d'[illegible]. en 1905, obtenint la categoria de 'jefe' de l'establiment en 1911. Morí el 9 d'agost de 1921. Qualsevol cosa que se li ofereixi en aquest sentit mani que tindré molt gust de servir-lo. Coneix to a la seva bibliografia?

Pen o fer un excursió al Pirineu el proper octubre (el més més simpàtic de l'any). Aniré a Berga i Pobla de Lille. Des de Guardiola a Ripoll, arribant a Camprodon i Puigcerdà; potser passaré per a Joan de les Abadesses i, si puc, Olot-Girona. Tambe m'agradaria ro-

/...

/...

mandre (en altra ocasió) dos o tres dias en aquesta ciutat, sobretot, per tornar a fruir dels seus meravellosos voltants.

Hol a recordar a la seva família i als nens sense oblidar a l'amable Carolina, que encara no conec.

Les puds ben afectuosament son bon amic

Arnau [illegible]. Marrando

Gràcies pel seu oferiment de la casa però... no recordo l'adreça.

(1) Al situar-se entre les postals [illegible]IV i [illegible]VI, però no puem fixar-ne la data.

(postal) Barcelona, [illegible]3 octubre 1[illegible] [illegible]VI

Distingit amic:

Desitjo enviar-li el meu llibre que li tenia anunciat i que acaba de sortir. Seria tan amable d'assabentar-me de la seva adreça.

Molt agraït a la simpàtica postal dels seus fills. Verdaderament deuen estar molt canviats, per bé que jo conservo la imatge de tal com els vaig deixar.

Records afectuosos. Un abraç del seu amic

Ferrando

Barcelona, 25 desembre 1[illegible], [illegible]

Distingit amic:

Vaig veure reproduït a "L'[illegible]" l'article de [illegible] publicat a "[illegible]" de Mallorca sobre el seu llibre. Si [illegible] l'atenció per al com l'article esmentat [illegible] favorablement el llibre, si bé un mic desenfocat en els judicis, d'elogi preconcebut.

Li de itjo bones festes i un excel.lent any 1[illegible]5.

Recordi a la seva família, un milió de gràcies i mani sempre al seu afectíssim

Ernest [illegible]. Fernando

Barcel[illegible] febrer 1[illegible] [illegible]

Distingit a ic:

Adjunt li retorno el retra[illegible] [illegible] mans i [illegible] que [illegible] [illegible]. Li agraeixo [illegible] i el [illegible] per fer criatures [illegible] que han estat [illegible] per un [illegible] [illegible]. La "[illegible]" Maria és molt [illegible] i graciosa [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] molt simpàtic. [illegible] petita [illegible] [illegible] d'haver vingut [illegible] món, sembla pre[illegible].

Tamb' he rebut el seu darrer llibre(1) que havia vist [illegible] [illegible] "[illegible]" en la secció de telegrafes. [illegible] [illegible], com tot el que surt de la seva ploma, finament sensible, i li parlaré en altra pròxima lletra.

Insisteixo que la nota de l'"[illegible]" està [illegible] bé i que no té perquè molestar-se en fer cap estudi dels meus "ensaigs" (sols ensaigs) literaris.

Su oso que s'haurà vist retratat pel gran [illegible]. Està molt re-bé. [illegible] és extraordinari. De mi ha tret una vidueta molt graciosa aprofitant una impressió publicada a la "Publicidad" fa ja temps.

L'anuncia la seva visita. Ja tinc ganes d'enraonar amb vostè una estona. Si li ve bé pot passar per l'Arxiu sense cap temor de trobar-se amb el [illegible] que fa més d'un any que es troba [illegible].

Amb les seves poques paraules que fan referència a l'ambient "d'ahí" endevino el seu estat d'esperit. Vostè és un home condemnat a tastar totes les amargures que produeix el viure en una petita ciutat on els sentiments de la gent sembla que es podreixen en l'estancament (perdó, sembla una frase de discurs dolent).

Records als seus i disposi com sempre del seu amic aff[illegible].

Ernest [illegible]. Ferrando

(1) "L'Empordà a la 'Crònica' d'En Puntaner". Barcelona, 1925.

Barcelona, [illegible] novembre [illegible]

Distingut amic:

[illegible] dies em di[illegible] [illegible] que l'havia vist aquí, [illegible] de la "gran manifestació".

[illegible] en vostè. [illegible] que [illegible] de [illegible] suposar un [illegible] gens agradable; [illegible] ha [illegible] que els gironins [illegible] el premi de [illegible] d'altres temps. [illegible] ciutats de [illegible] condemnades a tot arreu a patir tota mena de calamitats per mor de la pàtria; han d'ésser heroiques per obligació, "no faltaba más".

A Girona, població petita, deu notar-se, més que aquí, l'enrariment de l'ambient actual. Se m'han quedat gravats a la memòria alguns individus ben característics, la refinada murmuració, la ràbia continguda d'uns i altres.

Vostè, home de temperament exquisidament sensible, poc apte, com jo, per sofrir el nerviosisme que imposa una lluita de baixos egoismes (en el fons no hi ha altra cosa) deu passar un mal moment. No recordo quin refinat poeta anglès deia d'anar-se'n a qualsevol lloc, però fóra del món. Ara es pot dir a qualsevol lloc, però fora d'Espanya.

L'altre dia, fullejant l'"Enciclopèdia Espasa", vaig veure la nota de vostè sobre mi; no pot ésser més afectuosa. Em feu efecte. Jo vaig pensar: vetaquí que començo a entrar en la immortalitat per les portes d'aquesta benemèrita enciclopèdia. Si estic molt agraït per aquesta atenció (per aquesta i per tantes!!) i no sé com correspondre. Vostè no deixi de pensar en mi si alguna vegada puc ésser-li útil en alguna cosa.

Suposo que tindrà bé els fills (els meus amics deuen estar desconeguts). Recordo una postal en que em donaven les gràcies. Ignoro si seria per un conte que els vaig dedicar i que no sé on m'ha publicat si al"Patufet"o al "Virolet"(1).

Desitjant-li que li sigui el menys molest possible l'estat

/...

/...

actual de coses, el saluda afectuosament son bon amic

Ferrando

[illegible] de saludar la seva família en [illegible].

[illegible] el número de [illegible] i li envio [illegible] -

[illegible] el [illegible] sabrà [illegible].

(1) "[illegible]" per [illegible]. [illegible]. ([illegible], [illegible] i Carolina Rahola, de Girona). "Virolet" Any III, Núm 155, pàg 4[illegible]-4[illegible]. Barcelona, [illegible] desembre 1924.

Barce[illegible], [illegible] desembre 1[illegible]5

[illegible]:

[illegible] li escrigui [illegible]. [illegible] l'atenció [illegible] que no hi són [illegible] llibre [illegible].

[illegible] pel seu record. [illegible] (1) [illegible] tot l'interès [illegible]. Quantes [illegible] la seva ciutat de Girona! No em perdono [illegible] i el seu llibre [illegible] des[illegible] els [illegible] de consciència, més [illegible] descripció de les [illegible] antigues i valu[illegible] l'[illegible] de l'autor. M'ha agradat moltíssim aquesta lectura i per uns moments he viscut la Girona que vaig abandonar. [illegible] tornés a visitar-la, la seva conferència serà per mi una preciosa guia.

Ningú millor que vostè per escriure la guia [illegible] de la ciutat. [illegible] que avui en dia aquestes guies [illegible] força desprestigiades. [illegible] la ciutat [illegible] mediocre [illegible] amb condicions per redactar-la. Girona, no obstant, [illegible] cap altra població i vostè ja té gairebé la feina feta. [illegible] ja se li ha adelantat algú; [illegible] pel cap alguna guia sentimental de Girona.

[illegible] el meu agraïment pel seu bon record.

Que passi unes bones festes de Nadal i que l'any [illegible] li porti més satisfaccions que el que ara fineix.

Records a la seva família i [illegible].

Seu

[illegible]

(1) "Girona". Girona 1[illegible]5.

Barcelona, 13 abril 1936 [illegible]

[illegible]:

[illegible] passades [illegible] Barcelona i [illegible] de [illegible] respondre més [illegible].

Els seus fills estan gairebé [illegible] coneguts; el [illegible] proporcions [illegible], jo que l'imaginava un [illegible] de la casa [illegible], no vol [illegible] mecànic, vol [illegible] tenir [illegible] viure de [illegible].

[illegible] gentil [illegible] segueix conservant la seva bellesa infantil; està [illegible] en la fotografia i ha [illegible] admirada de tots els que l'han vist.

[illegible] va augmentant el seu nivell sobre les superfícies planes; [illegible] carrega pedres a la [illegible] vegada com en altre temps Ferran i [illegible].

Pel que em diu sobre els manuals Labor, en efecte, comprenc ara que [illegible] orientar-se a Girona. [illegible] manual sobre periodisme fóra cosa molt encertada i vostè posseeix admirables condicions per encarregar-se'n. El de Pestalozzi no va ja tan bé perquè n'hi ha dos manuals de pedagogia. He parlat a l'Editorial sobre les seves propostes i m'han dit que quan vostè vingui a Barcelona passi per l'Editorial. Per tant el dia que vostè estigui disposat a venir escrigui'm i jo el presentaré. Jo sóc a la casa Labor des de les tres fins a les set de la tarda.

Saludi en el meu nom a la seva senyora, molts [illegible] per els nens i vostè disposi com sempre del seu amic affm.

Ernest [illegible] Ferrando

Segueixo amb les mateixes ganes de visitar Girona, però mai arriba el dia.

(postal) Parcel[illegible], [illegible] setembre 1[illegible] [illegible] II

[illegible] hola:

[illegible] ja d[illegible] manada a la [illegible] editora la [illegible] traduir l'obra de [illegible]; tan aviat [illegible] li ser' [illegible]. [illegible] que serà una [illegible] agradosa [illegible].

[illegible] la meva part a la [illegible] [illegible] als [illegible].

[illegible] el seu amic affm.

[illegible]

Barcelona, 1[illegible] desembre 1[illegible]6 [illegible] III

[illegible]ingit amic:

[illegible] molt de gust d'encar[illegible] de la [illegible] [illegible] vostè [illegible]. Justament [illegible] [illegible] [illegible] exclusiva aque[illegible] que [illegible] el llibre sobre Bergson. [illegible] se'n va [illegible] Madrid [illegible] ha [illegible] dirigir millor [illegible] [illegible] la [illegible].

[illegible] contingència inatesa [illegible] ha obligat [illegible] el viatge a Girona, [illegible] com el teníem projectat. [illegible] d'aquí el pròxim diumenge amb la seva família; el trasllat de mobles el té molt enfeinat.

Veig que prepara vostè molte coses i que la seva fruïció laboriosa no s'afebleix. L'Empordà en surt altament beneficiat i no cal dir que també les lletres catalanes. [illegible] sempre que publiqui alguna cosa; per mi sempre ha estat un plaer el seu estil transparent i amable.

[illegible] de la meva visita a aquella ciutat, però caldrà deixar [illegible] aquests dies, els més curts de l'any. [illegible]...

[illegible] la seva família. [illegible] que els seus fills es trobaran bé, inclo[illegible] la seva petita que vostè em deia un xic delicada.

[illegible] del seu bon amic

Ferrando

Li [illegible] a vostè i a la seva família un feliç [illegible] i una bona entrada en l'any nou.

(postal) Barcelona, [illegible] gener 1[illegible] IV

[illegible]

El [illegible] Tomàs es diu [illegible].

Tinc [illegible] tres quin[illegible] [illegible] [illegible] els [illegible] donar la [illegible]ció".

[illegible] que la terra [illegible] vo-lles [illegible] de joia [illegible] l'en-cant de la [illegible] i de la [illegible] entent [illegible] la gran [illegible]-col·na i el dolç [illegible] que l'envolta.

El seu llibre és força [illegible]

[illegible] del seu affm.

[illegible]

Barcelona, 11 juny 1 [illegible]

[illegible]:

[illegible], vostè pot queixar-se del seu silenci [illegible] la [illegible]. [illegible] llegir el [illegible] [illegible] [illegible] temporada [illegible] tractament, [illegible] el [illegible] vi d'ambient jo creia haver-li respost i donat les gràcies pel seu record. La seva lletra em fa veure que havia quedat malament amb vostè.

I és que, creguí, d'ençà d'algun temps no em trobo bé: pateixo insomnis fantàstics, escric amb molta dificultat. Tant és així que vaig deixar l'Editorial Labor i em dedico [illegible] [illegible] [illegible], seguint el consell del metge. L'insomni dóna lloc a una gran pèrdua de fosfats, i la pèrdua de fosfats, ja ho sap, porta a la neurastènia. Ni faig literatura, ni traduexo, ni puc dedicar-me a cap treball de caràcter intel.lectual; potser més endavant... Si li diguès que hi ha dies que em llevo sense haver tancat els ulls en tota la nit...

Suposo que de l'Editorial li deuen haver enviat uns exemplars del manual de Bergson. Jo tinc ara molt poca relació amb la casa. [illegible] quant a en [illegible] [illegible] és molt mandrós per escriure una lletra. També cal tenir en compte que és l'home que sempre té un excés de treball.

Seguexo amb molts ganes de veure Girona a la qual crec no haver tornat d'ençà que em traslladaren a Barcelona. Aquest estiu tinc el propòsit d'anar uns dies a Puigcerdà i d'allí a [illegible], [illegible] es, Empúries. Si faig l'excursió no cal dir que em detindré [illegible] [illegible] Girona. Potser aniria també a Sant Feliu...

Vostè treballa força; la seva firma la veig sovint. [illegible] llibre era força interessant i el vaig llegir amb gran plaer. Vostè hauria estat un excel.lent bibliotecari. Al front d'una biblioteca podria haver desenrotllat una activitat admirable i molt beneficiosa.

Recordo amb molta simpatia a la seva família. Els seus fills no deuen ser ja (tals com els reté la meva memòria) dos (ara, tres) taques de color en la tendra verdor de la Devesa. Ara deuen ésser ja nois

/...

/...

eixorità que li [illegible] fer una im[illegible] [illegible].

[illegible] podré veure aquest estiu; per [illegible] no quedarà.

[illegible] que i disposi [illegible] [illegible]

[illegible]

(postal) ....., 27 agost 1[illegible]

[illegible]:

[illegible] molt la seva [illegible] lletra. [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible], poble que tinc molt [illegible] [illegible].

[illegible] temps i no com [illegible] la seva intenció de visitar [illegible]. [illegible] projectada una [illegible] [illegible] que, novament, [illegible] de desistir per haver d'anar [illegible] [illegible] vostè [illegible] admirables.

[illegible] "[illegible]" he llegit articles magnífics de vostè sobre [illegible] [illegible], [illegible] conversa amb [illegible] [illegible] altres, [illegible] interessant.

Que [illegible] l'estiu de la [illegible] més agradeu possible [illegible] els seus.

[illegible] la seva promesa visita, el salud [illegible] el millor afecte son amic

[illegible]

Barcelona, [illegible] gener 1930 [illegible] VII

Distingit amic:

He [illegible] molta satisfacció en sobre notícies de vostè, per bé que molt a vint en rebo per diaris i publicacions.

En efecte, m'hauria agradat veure els seus fills i conèixer a la petita, però ja em faig càrrec que una visita a Barcelona, feta ràpidament, és molt absorbidora. El que conto és que els nens hagin relegit el conte que m'esmenta el qual es força dolent, [illegible], reunia el que tinc fet o publicat de caràcter infantil amb [illegible] a formar un volum i vaig desistir d'aquest conte.

Sr. Tribaud, arxiver a Berot i director de la revista "Vallespir", em va expressar el seu desig de conèixer-lo. Potser algun dia li escriurà. Es per na força agradable i la seva publicació, que vostè deu conèixer, suposa un esforç molt digne.

El nomenament d'en Valls Taberner per a Director d'aquest Arxiu és una cosa força encertada. Crec que és l'home més adequat. Si no venen entrebanos d'<u>allà</u>, farà una tasca molt profitosa i potser es dignificarà aquest ambient. Tot és qüestió de mitjans econòmics i gent de bona voluntat. Ni ha molta cosa a fer! Valls correspon a la seva salutació cordialment.

Saludi a la seva família de la meva part i disposi del seu amic

Ernest Martínez Ferrando

Bon Any!

Quan aparegui un volum que tinc en premsa li enviaré un exemplar.

Sempre amb "desitjos" de visitar la <u>sensitiva</u> Cirona!

(postal) [illegible], [illegible] d'abril [illegible]

[illegible]

[illegible] el seu volum [illegible]. [illegible]

[illegible] forg[illegible], [illegible]

[illegible] com l'[illegible] que [illegible]

[illegible] ll, [illegible] incentiu [illegible] de la [illegible].

[illegible] m'[illegible]criu forg[illegible] del [illegible]

[illegible] ll [illegible]. [illegible] agraït.

[illegible] m'encarreg [illegible] de [illegible].

[illegible] la seva [illegible]. [illegible].

[illegible]

[illegible] juny 1[illegible]

[illegible] i admirat amic:

[illegible] dies no [illegible] gaire bé i [illegible] que era el [illegible]. [illegible] el llibre. [illegible] dir [illegible] i [illegible] seva enhorabona per la seva [illegible] en la publicació de la correspondència d'un Maragall. [illegible] publicació, [illegible] digin altres, j[illegible] encertada, és un document real que [illegible] fetixismes [illegible], però [illegible] del [illegible] que [illegible] i vibrant [illegible] llibres.

L'epistolari de Maragall té un fort interès perquè [illegible] una sensació de contacte immediat [illegible] l'escriptor, però també perquè la seva sensibilitat tan fina es converteix en el ressò més fidel de les preocupacions de la seva època. En la col.lecció que vostè publica es veuen clarament dos extrems de la vida de l'artista, digues-li així: artista; el [illegible] inici dels anys universitaris ([illegible] J. Freixas), [illegible] a Goethe ([illegible]) i amb el primer balbuceig catalanista i la darrera lletra a [illegible], tan [illegible], tan noble, tan vibrant de sinceritat.

[illegible] té un altre atractiu particular aquest epistolari: les lletres dirigides a vostè que permeten veure l'autor de l'injustament oblidat "El llibre de l'August d'Alzina" a través d'aquest temperament tan afí en molts aspectes, sobretot en una emoció directa del paisatge, dels homes i de les coses. És interessant veure com els dos temperaments inicien l'amistat i tot seguit s'estableix una comprensió sentimental i literària, malgrat ésser a un extrem un noble escepticisme acompanyat de tantes clarors franceses i a l'altre un catolicisme de primer terme, però comprensiu, que dirigeix els seus entusiasmes envers el romanticisme germànic.

[illegible] meu gust seria anar-le a saludar i parlar-li verbalment de totes aquestes coses passejant pels carrers de la seva sensitiva Girona

/...

/...

o per les avingudes de l'opulen[illegible] una [illegible]fac-
ció veure [illegible] i agrair-li aquest record que en serva. Pot-
ser aquest [illegible]
[illegible] encara.

[illegible] afectu[illegible] tota [illegible] el [illegible]
i [illegible] el seu bon [illegible]

[illegible]

[illegible] Mills Tabernes.

[illegible]

[illegible]

[illegible] la [illegible] la major [illegible]. [illegible] sobre el castell [illegible] (recordo [illegible] visitar [illegible] de vent!) és [illegible] excel.lent, [illegible] recordava [illegible].

[illegible], el que hauria de ser és un llibre sobre el paisatge gironí, un llibre sobre l'admirable [illegible] d'[illegible] identificat. [illegible] un treball [illegible], [illegible] declamació, en lo menor. [illegible] la invent-tat alguna [illegible] aquest sentit.

[illegible] gentilesa no [illegible], [illegible] digna[illegible]. [illegible] dubte, [illegible] temps que aq[illegible] rebrà [illegible] traducció d'una [illegible] d'A. Schnitzler(1) [illegible] "[illegible] Carlos". [illegible] novel.la deliciosa [illegible] que [illegible] morir.

[illegible] i disposi [illegible] d[illegible] [illegible]-dor

[illegible]

(1) Arthur Schnitzler (1862-1931).

Barcelona, [illegible] agost 1933

[illegible]:

[illegible] que pogu[illegible] [illegible] l'[illegible] [illegible] fins, [illegible] crec que el [illegible] és tan [illegible] que fóra injustícia que no l'escoltés. A veure, doncs, si m'escriu donant-me una bona notícia. [illegible] en el que convingui.

[illegible] gràcies per la seva [illegible] invitació [illegible]. [illegible] dir co[illegible] [illegible] vi[illegible]-lo i [illegible] temps conèixer aquella platja tan famosa per la seva bellesa. [illegible], però, em serà difícil per tal com [illegible] l'Arxiu després de [illegible] mes de vacances. Tots els companys [illegible]. [illegible] que podria [illegible] un diumenge però [illegible] fóra [illegible] precipitat. De tota manera si em decidís ja el consultaria.

A València no vaig trobar l'article que li interessava, perquè al diari que [illegible] publicar no acostumen a conservar més que una col·lecció la qual tenen relligada. En vista d'això he fet copiar a màquina l'exemplar que jo tinc, permetent-me introduir-hi alguna petita modificació, molt poca cosa.

Sense també que l'article està escrit en castellà, circumstància que no sé si vostè coneixia. En tot cas, si li interessés la traducció al [illegible] [illegible] molt de gust. Disposi. Li envio l'article certificat.

La seva estada a València va ésser bastant agradable si bé la calor va apretar de valent. Les temperatures al meu país sempre solen ésser un grau o dos més elevades que a Catalunya.

Les fires de la ciutat a base de foos, balls, corrides, concerts, etc. acostumen a tenir molta animació i alegria i hom hi troba alguns aspectes bastant atractivals... no sé si pel que tenen de record d'infantesa.

Molts records a la seva simpàtica família.

Ja m'oblidava de dir-li que el seu llibre sobre Ferran VII e.

/...

/...

(1) és delicios, potser el treball més fi d'erudició que ha sortit de la seva ploma. Tot el llibre és portat amb un tacte exquisit i amb admirables efectes evocadors. M'ha agradat molt i ha estat una lectura amenissima. I felicito!!

Una salutació afectuosa

Ferrando

(1) "Ferran VII a Girona". Girona, 1932.

Barcelona, 31 agost 1933 XLII

Distingit amic:

En primer terme li desitjo que la molèstia del seu fill Ferran a l'apèndix no sigui res. Tanmateix convé que es vigili en el futur encara que el metge doni seguritats.

En quant a la vacant de la Biblioteca, aquesta plaça s'ha de proveir per concurs i no cal dir que un cop sigui coberta li ho faré avinent. Crec que encara trigarà una mica a sortir a concurs, potser a finals de la tardor...

Adjunts li envio les galerades i un retrat per al llibre de lectures escolars(1) que m'anuncia. En com més li agraeixo les seves deferències. El retrat és una mica antic, però no tinc altra cosa; des d'aleshores no he tornat a fotografiar-me.

En efecte, el seu llibre sobre Ferran VII és tot ell d'una prosa amenísima, escrit amb una especial gràcia expositiva. Crec que en aquesta obra, que sembla escrita amb fruïció personal, arriba vostè a la plena madurese del seu estil.

Amb els millors records per a la seva família el saluda son bon amic

Ernest M. Ferrando

(1) "Antologia de prosistes i poetes catalans". Girona 1933.

Barcelona, 1 febrer 1934 XLIII

Distingit amic:

No he contestat abans al seu atent regal de llibres perquè aquests dies em trobava aclaparat de feina urgent. Al fi que escriure-li i, és clar, l'expressió del meu regraciament ha d'ésser doble: pels llibres que em tramet i per aquest no empeny de vostè per obrir-me les portes de la immortalitat amb un llibre de lectures escolars on figuro com escriptor consagrat. (L'altre empeny va ésser l'article de l'Enciclopèdia...) El que trobo deliciós és el seu llibre de "Proses històriques"; de tots els prosistes catalans actuals l'estil de vostè és el que més m'atrau. La seva claredat, sens dubte, constitueix una qualitat empordanesa. Els prosistes de Barcelona em fa l'efecte que tendeixen cap a un cert barroquisme. Carner no m'agrada quan escriu en prosa; és tan prolixe...

La llegenda de la dama que ha tenyat menjar pa amb nous és una trobella de valor psicològic racial; [illegible] l'article sobre l'abad de [illegible]. [illegible] Napoleó m'agradaria que conseguís (si és que no ha conseguit ja) una petita prosa de l'actual escriptor austríac Stefan Zweig(1) titulada el "Minut de Waterloo". Ha semblat que es ja traduïda; si la trobés li enviaria. Aquest llibre, que comprèn cinc o sis proses més, el títol del qual es podria traduir "Moments estelars o crítics de la Humanitat" (Moment Napoleó, Goethe, Dostoievski, una exploració del Pol, el descobriment d'El Dorado) és preciós. Les proses de Roses em posen gairebé [illegible] à la borsa de viatge [illegible] el desig de [illegible]nèixer tan bells indrets [illegible] de reminiscències gregues. Aquest llibre i el de Ferran VII és lo més bonic que he llegit de vostè. El felicito de debó!

Reiterant el meu agraïment i [illegible] records per la seva amable família el saluda afectuosament

Ernest Martínez Ferrando

(1) Stefan Zweig (1881-1942)).

Barcelona, 13 març 1934 XLIV

Distingit amic:

Vostè s'haurà estranyat de que hagi deixat passar tant de temps sense donar resposta a la seva darrera lletra.

El motiu ha estat que fins ara no he tingut ocasió de parlar amb l'amic de l'Editorial Labor per fer-li la pregunta referent al seu desig. Aquest senyor en un principi era a Madrid i després s'ha trobat enfeinat preparant un curset d'estudis econòmics a la Universitat d'aquí.

Però tot ha estat inútil. El meu amic em diu que el moment actual és d'un ritme molt lent en els afers de la casa; que Girebé no s'encarrega feina nova esperant que passin les actuals circumstàncies que tant es deixen sentir en els negocis. Sols li he pogut treure un: Potser més endavant...

No cal dir: el meu gust hagués estat poder complaure'l, però no m'ha estat possible.

La nostra península no acaba de trobar una fòrmula adequada per poder viure tranquil.la. Euràfrica... Potser tindrà raó Unamuno quan diu que cal africanitzar el país.

Molts records a la seva família. Sogueix la nena seva a la Biblioteca?

Sap que sempre el recorda amb el millor afecte son amic

Ernest F. Ferrando

Si sabés alguna cosa ja l'avisaria.

(postal) Barcelona, 14 juny 1935 XLV

Distingit amic:

Degut a una distracció dels mossos de l'Arxiu ahir em varen entregar el seu interessant llibret sobre la pena de mort a Girona (1) -una lectura ben substanciosa i pulcrament exposada- darrera producció de vostè. El felicito cordialment.

Per la meva banda estic avergonyit de no enviar-li res. Em decidiré a remetre-li el meu "Catàleg de documents valencians del segle XIII", dos volums respectables, per bé que suposo que suposo que de poca cosa poden servir als seus estudis habituals, però hauré correspost.

Molt agraït al seu bon record. Saludi amb el millor afecte a la seva família i disposi de son aff. amic

M. Ferrando

(1) "La pena de mort a Girona. Segles XVIII i XIX". Girona, 1934.

(postal) València, 21 juliol 1935 [illegible]

Apreciadíssim amic:

Em retransmeten de Barcelona una afectuosa postal de vostè que li agraixo de tot cor per les paraules que dedica al meu desgraciat germà Eduard, el qual fou un fervent valencianista i amic sincer de Catalunya.

Li prego que el meu agraïment el faci extensiu a tota la seva simpàtica família.

Un abraç del seu bon amic

E.M. Ferrando

Barcelona, 30 desembre 1935 XXVII

Distingit amic:

Agraïdíssim a la seva suggestiva lletra que conservaré com un record. Aquí em té convertit ja en un consagrat, per bé que no gaire satisfet de sí mateix. Aquesta darrera novel.la(1) no és de lo que més em satisfà entre lo que tinc produït; al contrari la crec lo més fluix. Però, en fi, diré com els nens: altra vegada procuraré fer-ho millor.

Aquest estiu penso fer la seva desitjada excursió per Girona. Voldria conèixer Pesalú, Banyoles, Santa Pau i Rocacorba. També Cadaqués i Roses que em sembla que han d'ésser un bell regal per al plaer de contemplar. Tinc ja gairebé acabat un estudi històric sobre Pere de Portugal(2) en que apareixen aqueixes comarques.

I els seus! Doni-los els meus records millors i vostè disposi com sempre del seu amic

Ernest Martínez Ferrando

Bon any!

(1)"Una dona [illegible] en el camí"(1935).
(2)"Don Pere Conestable de Portugal" (1938).

Viladrau, 1. gener 1937 XXVIII

Benvolgut amic:

He tingut molt de gust en rebre notícies de vostè i saber que es troban bé tots els seus. Jo estic en aquest poble, que vostè ja deu conèixer, per imperatius de la professió. La Generalitat disposà que les col.leccions més importants dels arxius de Barcelona sortissin de la ciutat per evitar el perills del bombardeig. Així s'ha fet i aquí em trobo entregat a aquesta feina.

La pregunta que em fa no la puc contestar degudament. No hi ha cap disposició concreta sobre aquest punt per tal com tot depèn de la valor relativa dels expedients. Unes coses podran destruir-se al cap de 100 anys, altres al cap de 50, altres al cap de 25... Vaig consultar al col.lega Agustí Duran i Sanpere i [illegible] dir lo [illegible] que li dic. Sé que s'ha escrit quelcom sobre aquesta matèria, però tot són vaguetats. Als arxius d'Hisenda les coses inútils s'hi arrumeguen per una estúpida temor a la responsabilitat i així s'emplen [illegible] i més [illegible].

Aquest poble és força agradable. Actualment no fa fred. Potser no trigui... Els pics de Matagalls i les Agudes gairebé no tenen neu. En canvi, el Pirineu, al lluny, es divisa meravellós.

Li prego que feliciti a la [illegible] Maria pel prometatge. La Srta. Corrales ja me n'havia parlat. Com ha [illegible] el temps!

Sols treballo en les coses de l'Arxiu i corregint proves del meu "Pere de Portugal" que mai no [illegible] de sortir. I vostè?

Molts recordes! El s luda afectuosament [illegible] amic

Ernest [illegible]ínez Ferrando

Viladrau, 10 setembre 1937 XIII

Apreciat amic:

No he tornat a tenir notícies de vostè d'ençà del seu darrer viatge a Girona. Esperava que em diria alguna cosa sobre l'assumpte de que em va parlar, de que hauria fet alguna gestió, Jo, com li vaig manifestar, crec que l'hauria d'enfocar de la part de l'Arxiu històric per tal com el meu depèn del Govern Central i es fa més difícil qualsevol gestió. Per la seva banda, jo sempre tan gustós de poder atendre'l; no cal dir.

Aquest poblet de Viladrau és [illegible] de paisatge, però massa envaït de fora vers. Ara es produeixen des grodables conflictes amb els veïns del poble per qüestió de subsistències. El fora vers abusen una mica i altra mica els viladrauenes. Si no hauria pensat que puguès arribar a tenir tan a importància el parlar de carn, mongetes i patates. Davant d'aquest [illegible] perd interès la lectura d'un llibre, el brill d'una estrella, l'aigua escumosa del [illegible]. També les persones perden matisos...

Molts recordats a la seva família. La seva filla em va semblar una ex-reina de Jocs Florals que es [illegible] una corona [illegible] debó... però en un [illegible].

Encara no tinc exemplars del seu llibre. Veiam quan ho conseguiré. Només en tinc un per fer-hi observacions.

Jo [illegible] pot comptar sempre amb l'efecte del seu bon amic

[illegible] Fernández Ferrando

No ha recordat aquell llibre de que em va parlar sobre Pere de Portugal aparegut a Girona?

Barcelona, 11 octubre 1,37

[illegible]:

[illegible] venir a Barcelona per contestar a la seva darrera lletra [illegible] de passar abans per l'Editorial Labor i veure si podria obtenir alguna traducció per vostè. Em digueren que ara per ara sols aprofiten les traduccions que ja tenen llestes -bastant nombroses- i que si alguna cosa es tradueix és dintre un cercle molt reduït entre els traductors [illegible] de l'Editorial. En efecte, veig que ara surt la "[illegible] literatura universal" de Klabund (1) que em varen encomanar de [illegible] de l'alemany [illegible]. Així mateix tenen altres llibres d'art que jo veig en llegir en data antiga. I com aquest cas, molts. [illegible] gust m'hauria [illegible] complaure'l, però m'he trobat [illegible] aquest [illegible].

Veig [illegible] molt l'allunyament del seu fill. El meu gust hauria [illegible] Tilladrau si [illegible] bé. De tota manera cal tenir confiança. De [illegible] que les operacions durin [illegible]. [illegible] vingui un [illegible].

J[illegible] la manera [illegible] vegada a Barcelona i [illegible] de l'[illegible], [illegible] resoldré en [illegible].

[illegible] per correu certificat un exemplar de "Pere de [illegible]". [illegible] què li sembla, [illegible] per [illegible]. Quatre mots.

[illegible] la seva [illegible]. Disposi del seu [illegible]

[illegible] Martínez Ferrando

(1) Klabund (1[illegible]-1,28). Pseu. d'Alfred [illegible], [illegible] alemany.

Barcelona, 18 desembre 1937 LI

Estimat amic:

Molt content de que li agradi el meu darrer llibre i també de que al fi hagi pogut arribar a les seves mans. Veritablement, Pere de Portugal és un personatge històric força suggeridor. El seu comentari periodístic resulta molt escaient. La divisa Pena per joia és tan humana que pot i podrà aplicar-se indefinidament.

M'ha produït gran satisfacció que el seu fill es torni a trobar entre vostès. Així, doncs, encara podran passar un Nadal relativament agradable, tenint, tots reunits, per fons, aquella vista tan deliciosa que es contempla des de la galeria del seu menjador. Quin gust poder fruir-la.

Bon Nadal i bon any nou. Molts records a tots els seus i vostè disposi com sempre del seu devot amic

Ernest Martínez Ferrando

Barcelona, 12 febrer 1938 LXI

Estimat amic:

El darrer bombardeig a Barcelona, m'ha obligat aquests dies a desplegar una activitat inusitada: cercar un allotjament segur (visco al port, que, com vostè sap, és la zona urbana més castigada). Sembla que ja l'he trobat a Sarrià.

Per aquesta causa he trigat a respondre a la seva postal en la que em donava la emotiva nova del casament de la seva filla Maria. Endevino una boda encantada(1): a gust de la núvia, a gust dels pares. Enhorabona! Aquest respectable senyor president de l'Audiència de Girona (2) s'emporta tot un tresor, millor dit, un somriure per humanitzar la seva alta dignitat. També, doncs, una felicitació per a ell. Jo voldria fer extensible la meva adhesió a aquest esdeveniment. Però com? Estic desorientat en els moments actuals. Hom camina a les palpentes en l'aspra i crua realitat. Estic sincerament desorientat.

Un d'aquests dies surto cap a Barbastro a informar sobre certa biblioteca conventual abandonada. És una missió penosa que no puc declinar. Viatjar actualment és una aventura arriscada. La realitat es manifesta com un constant cop de puny... i jo no he practicat mai la boxa per a correspondre.

Repeteixo: mil felicitacions. Digui a la Maria que la tinc present i que li desitjà un viure amable amb irisacions de felicitat -la felicitat es manifesta així- per tota la resta de la seva vida.

Molts records i disposi com sempre del seu bon amic

Ernest Martínez Ferrando

(1) No estic segur que sigui aquesta paraula.
(2) Lluís Franquesa Feliu.

Barcelona, 2 desembre 1938 XIII

[illegible]:

[illegible] llegint els seus "Estudis Napoleònics"(1) [illegible] he acabat encara, però li escric abans d'a[illegible] al final per no valer deixar pas ar un dia més sense trametre-li el [illegible] desig de que [illegible] el millor que es pugui, dintre de l'actual situació, les [illegible] d'aquest any calamitós i de que l'any pròxim els porti més ventura. Imagino tota la seva família concentrada en l'interès pel nou-nat i que el [illegible] eternal deu [illegible] una nova gràcia afegida a les gentileses de la seva filla [illegible]. El seu caminar breu, però qualcom majestàtic haurà esdevingut ara totalment solemne...

Els "Estudis Napoleònics" els trobo deliciosos. Segretot els articles que [illegible] aspectes íntims, [illegible] sensitius, de l'Emperador. Crec que és [illegible] millor que he llegit de vostè. Interessantíssim les lectures i [illegible] de Napoleó, l'[illegible] del guia, les figures de la [illegible], del fill, de l'amiga a Sta. [illegible]. També [illegible] interessant la notícia sobre el [illegible] de Víctor Hugo [illegible] que acabo de llegir ara. Espero que la [illegible] em resta per llegir del llibre deu ésser tan suggestiva com la que ja conec. El felicito, doncs, ben sincerament per aquesta nova mostra tan brillant del seu tacte i sensibilitat exquisida com [illegible] i historiador.

Jo no li professo gaire [illegible] a Napoleó. Sempre he sentit desviament pel [illegible] i més encara [illegible] catastròfic i genial en detriment de [illegible]. Ha llegit el "Fouché" de Stefan Zweig. No pot ésser més [illegible]. Quanta com descobreix sobre l'atmòsfera que va voltar a Napoleó. [illegible] de la grandesa d'aquest, bé se li pot plànyer.

Encantat del seu valuós present nadalenc. Recordi! Mani del seu bon [illegible]

F. Martínez Ferrando

(1) [illegible]

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

LA, Josep. "Carles Rahola, erudit i escriptor" dins "Retrats de gran e-
port". Obra Completa, Vol. XVII, p. 46-50. Barcelona, edicions
Destino, 1970.

CAMBUJA, Agustí. "Vida i mort de Carles Rahola". Revista "Foc Blau",
nº 21, p.220-22[illegible]. Mèxic, juliol 1[illegible]54.

"Carles Rahola". Lectura Popular. Biblioteca d'autors catalans. Vol.
XVIII, nº [illegible], p. 57-80.

BERTRANA, Prudenci. "Entre la terra i els núvols: II El vagabund" dins
Obres Completes. Biblioteca Perenne, 20. Barcelona, ed. electa,
1965.

PAIOL, Miquel de. "Girona i jo". Col. Llibre de butxaca, 59. Barcelona,
ed. Pòrtic, 1972.

"Frescencia", Revista. Girona. nº. 161, 168, 171, 2[illegible], 3[illegible].

"Lletres", Girona 1907.

"Cultura", Girona, 1914.

" Cherzando" Girona, 1906. (1ª etapa).

"Victoria", Girona, 1936.

"Revista de Catalunya", Barcelona 1912-1938.

TORRADAS, Xuri. "Microbibliografia de Carles Rahola Llorens", treball
inèdit.

GENOVER, Carles."Els Jocs Florals de Girona", treball inèdit.

AMITLLA, Claudi. "Memòries polítiques I. 1890-1917". Barcelona, ed. Pòr-
tic, 1963.

HURTADO, Amadeu. "Quarenta anys d'advocat. Història del meu temps". 2ª
edició. Barcelona, ed. Ariel, 1969.

MARINON i CAIROL, Josep. "Les classes socials a Catalunya en el decurs
de l'era industrial". Col. Frontera oberta, 3. Paris, edicions ca-
talanes de Paris, 1971.

BENGUEREL, Xavier. "Els vençuts". Col. Ara i Avui, 10. 2ª edició. Barce-
lona, ed. Alfaguara S.A., 1970.

BENGUEREL, Xavier. "Memòries 1905-1940". Col. Ara i ací, 13. Barcelona,
ed. Alfaguara S.A., 1971.

TORRENT, Joan i VASIS, Rafael. "Història de la premsa catalana" 2 vols.
Barcelona, ed. Bruguera S.A., 1966.

"El Autonomista" i "L'Autonomista". Girona 1898-193[illegible]. (Col.lecció for-
ça completa).

Converses amb: Rosa Auguet, vídua Carles Rahola.
Carolina Rahola i Auguet, i família.
Joaquim Pla Cargol.
Pelai Negre Pastell.
Josep Tharrats (a través d'una altra persona).
i altres gironins.

I N D E X.

Presentació. 3

BIOGRAFIA.

La nissaga 6
Anys d´escola i d´aprenentatge 6
Cal treballar. 7
Un grup de joves intel.lectuals. 8
Carles Rahola vist pels seus companys. 9
1905. Publica "Pequeños ensayos" 10
El conferenciant 11
"El llibre de l´August d´Alzina" 13
Una nova llar. 14
Els infants. 14
L´historiador. 15
El biògraf 18
El publicista. 19
La llengua 20
L´home públic. L´Ateneu. 20
L´ensenyança 22
L´aspecte religiós 23
Mort de Carles Rahola. 23
Notes. 25

BIBLIOGRAFIA.

Llibres i opuscles 28
Col.laboració a "El Autonomista" 32
Col.laboració al "Suplemento literario de "El Autonomista" 61
Col.laboració a revistes i altres publicacions 65
Traduccions. 71
Pròlegs. 75
Notes. 77

EPISTOLARI.

Gabriel Alomar. Cartes I - XX. 80
Prudenci Bertrana. Cartes I - XXXIV. 102
Ignasi Iglésias. Cartes I - XII. 141
Eugeni d´Ors, "Xènius". Cartes I - XVI 155
Narcís Oller. Cartes I - III 182
Jaume Massó i Torrents. Cartes I - VIII. 186
Ernest Martínez Ferrando. Cartes I - LIII. 197

Bibliografia consultada. 268

Index. 269